מלחמת חובה

נגד עלילות אויב אורב אשר יצא לקרב ,
על ס' דברי חיים בבזיונות , ובקונטרס הלז נבעו שקריו ,
נחשפו מעותיו , יראו הישרים , ויסוג הלאה המלעיב במלאך אלקים .

קונטרס! כי יפגשוך כותיך , ושאלוך למי אתה? ואנה תלך? ולמי דבריך נכוחים? ואמרת! דולה ומשקה תורת רבו דלני. הן אל שונאים הן אל אוהבים, נשלחתי , הן אל בית אחבי , הן אל אהלי מכחישים, אלך .
ואם המעקשים עוד יקשו ערפם. אוהבי האמת ישימו לאור באור
דברי חיים .
עד כאן מהדורא קמא .

אך שונאי דחקוני ולחצוני, ועל ידי מדקרות פיות ומכתבים אלמוני, ואוהבי הד"ת בנחת יעצוני, למען יאירו דברי ד"ת אמוני , להסיר כל היתול וכל דיבור שנון , אך עלה וגבורת חכמה למלחמה הזאת , לזאת אני נתפו מאני נדדים להדפיס האלה עוד פעם, ואחרי כי כבר גדל שונאי אשר הצניעוני הא"ש ואחות מרעהו , מגשת , ולקחתי כפלים בכל חטאתי אני מפרסם את שמי מרדכי אליעזר וועבר בהק' מוהר"ד ז"ל אשר היה עול הרבנות על שכמי בקהלות קדושות ארא , מאל, פעטראוואסעלא, בעטשע, פולדוואר יע"א ה"ו, וזה אחד עשר שנים זכיתי בעזה"י להסתופף בגלל קדושת העיר הטוב הר הקודש ירושלם תובב"א והבוחן עשתונותי רואה כי מראש בסתר דברתי לכבוד שמים , ולכבוד שמו ית' ויתע' אני מתרה מתחבואי, ובעליון שמתי מחסי , ואמתו לנה ומותרה וכו' :

נדפס פעה"ק

ירושלם

תובב"א :

בדפוס של ר' יצחק ב"ר צבי ז"ל גאשצינני :

בשנת ואוהביו כצאת **השמש** בגבורתו לפ"ק

ב"ה יום א' תצא תרמ"ד לפ"ק ווישניצא יע"א:

אל כבוד ידיד נפשי הרב הגדול החסיד המפורסים עובד ה' באמת רודף צדקה וחסד כש"ת
מו"ה **מרדכי אליעזר** נ"י האבד"ק **אדא** יע"א כעת באה"ק תובב"א:

מכתבו הגיעני וישלח לי על אשר אחרתי בתשובתי עד הלום, חלילה לא השלכתי דבריו אחרי, רק רציתי להשיג מקודם את ההסכמה לאוצל אשר הדפיס הרב הג' המו"ל המשיג מאונגוואר יע"א למען אדע מה להשיב על דבריו, לכן נמשך הדבר עד הלום, ועתה באם כי עדיין לא השגתי את הקונטרס הנ"ל עכ"ז יען שרואה אנכי שמעכ"ת מצטער ממניעת תשובתי הנני מוכרח להשיב עוד טרם ראותי את הקונטרסים, והנני בזה ר"פ הסכמתי על הדפסת ספרו, והדבר הרע הנ"ל המשיג אשר הדפיס עליו זילזולים הנני להודיע לו תוכן הענין, תיכף בראותי את ספר הזה כשהייתי בק"ק קאשוי לקבל פני קדושת דודי הרב הגאון הקדוש אב"ד דשם שליט"א בהעברה בעלמא ראיתי בו איזה השגות על ספרי דבי רב מרן הגאון הקדוש זקיני אדמו"ר רשכבה"ג זללה"ה זי"ע ועכ"ז ראיתי אשר לא העיר בצדק וכל כוונתו הי' רק לחלוק ולהשיג ולהטיל דופי בקדשי שמים לפגוע בכבוד מרן רבינו זקיני הקדוש זללה"ה זי"ע, וידעתי אשר הי' לו איזה טינה מחמת שבלה ספרו קילור ש"ע לכבוד אא"ז רבינו הקדוש זללה"ה וביקש מאתו הסכמה ודכירנא שלא רצה לכתוב לו באומרו שדי לנו בהקילורים שעד הנה ומה לנו להוסיף קילורים על הקילורים, והראה לאות שתיכף שפתחו הכתבים ראה שטעה באיזה מקומות, והבנתי שזאת היתה לו לנטור איבה ולנקום נקם. ולא דנתיו לכף זכות באשר שראיתי בבירור גמור שהשב השגות ולא השיג כלל. ואם לא הי' לו לב להבין דברי קדשו של מורן ומאורן של ישראל מדוע לא הי' לו דרך ארץ לכתוב עכ"פ דרך כבוד לכן עלה בלבי לחבר קונטרים אחד להצדיק הצדיק דמעיקרא ודסוף. ולברר טעותו של המשיג הזה בפני כל. אולם בתוך המון טרדות שהי' לי אז ובתוך כך שמעתי אשר כבר הקדים רעי ועמיתי ידיד נפשי ב"ד הה"ג החסיד בוצ"ק חריף עצום המפורסים מו"ה משה נ"י שליט"א אבד"ק באדריוב יע"א והתחיל לכתוב נגד המשיג הנ"ל כן יצא אז הקול לכן חדלתי אז מלעסוק בזה. ובעת שראיתי את המלחמות חובה אשר הדפיס מעכ"ת ומצאתי שמה כמה מכתבו' אשר רציתי גם אנכי להשיב. והם כי זאת לא הי' נכון בעיני עד אשר מעכ"ת כתב עליו דרך בוז וקלון כ"כ כי דברי חכמים בנחת נשמעים ואין צריך להשיב בקול גערה וחמה שפוכה והאמת יעיד על עצמו שהיא אמת עכ"ז הפעולה טובה באשר שתבע עלבון כבוד רבינו זקינו הגאון הקדוש זללה"ה ע"ד אשר המשיג הרהיב פה ולשון לדבר גדולות נגדו אשר לא כדת. לכן לא יכולתי להתערב עוד יותר בזה. אולם כאשר שמעתי שהדפיס עוד הפעם ומבזה את מעכ"ת בבזיונות גדולות וכתב עליו שהי' מלקט עצמות בק"ק צאנז לכן לא יכולתי להתאפק עוד מלהודיע למעכ"ת אשר עשה טוב מאוד אשר תבע עלבון כ"ק אדומו"ר הגאון הקדוש זללה"ה וייטב כחו וחילו ובודאי זכות קדושת אא"ז מו"ר הגאון הקדוש זללה"ה זי"ע יגן עליו וממליץ טוב בעבורו בעולם עליון. ואשר שגה מעט בכתיבת הבזיונות הלא הדין בש"ע אשר המתחיל במריבה פורע הקנס והמתחיל במריבה הי' המשיג הזה והיא הי' כוונתו רק בעבור כבוד עצמו ולנקום נקם. ומעכ"ה אפי' אם שגה בזה הלא כוונתו היתה לשמים לתבוע כבוד רבו הקדוש זללה"ה. וגם כעת אשר חזר והדפיס ושוגה בהטאתו לכתוב על מעכ"ת שהי' מלקט עצמות בצאנז לא ידעתי מה זה בזיון הלא כל כחו וגבורתו של המשיג הזה הוא רק במה שהוא מלקט. וכתב על מעכ"ת שהי' ח"ו מתלמידו של ב"הר. אוי להשומע דברים כאלו. אנחנו ידענו אשר רבותיו של מעכ"ת המה הי' גאוני וצדיקי הדור המפורסמים אשר קטנם עבה ממתני המשיג הזה. ואח"כ בבואו לצאנז להסתופף בצל קדושת מרן אא"ז מו"ר רבינו הגאון הקדוש זללה"ה לא הי' ח"ו מלקט רק מהתלמידיו החשובים של רבינו הקדוש זללה"ה וחיבב אותו עד למאוד. ולא זז מחבבו עד שראה שמתחתן עצמו עם בת ה"ח גדול וצדיק הדור מוהר"א זללה"ה מפה של אותו גאון כחד מקמאי קודש הקדשים רשכבה"ג אב"ד דפה זללה"ה בעהמ"ח ספרי אמרי' דבי עילאי. אמרי' שבחבורה. ועם בנו השני התחתן עם הרב הגדול החסיד אבדק"ק לעביטוב יע"א נכד להגאון המובהק רשכבה"ג זקינו אבדק"ק לייפניק זללה"ה. והכל הי' בכחו של זקיני מו"ר הגאון הקדוש זללה"ה לאשר חיבב אותו כ"כ ואין כאן הדברים כאשר כתב המשיג הזה אשר כל כחו וגבורתו ורמות רוחא דהיא בי' הוא הקילור ש"ע. וכבר שמעתי זה כמה בשם אא"ז הגאון הקדוש זללה"ה אשר הפליא את בעהמ"ח ס' חיי אדם עד כמה החכים בקראו שם ספרו חיי אדם יען שמהכל עושים בעתים הללו קילורים. ומזה לא ירצה ש"א לעשות קילור כי מי יבוא לקצר חיי אדם ח"ו אולם נגד מחבר ומלקט כזה הכל לא יועיל. כי הוא קיצר חיי אדם רק בשינה את שמו בשם קילור ש"ע והרבה פעמים טעה בספרו ואין שם על לב ואשר הוא הי' המתחיל בבזיונות והוא המסיים. והתורה תתבע עלבונה. ומעכ"ת אל יחוש על כבודו. כי כבודו יתרבה באשר שכוונתו לשמים. ולדעתי מהנכון מאוד שיחזיר וידפיס את המלחמת חובה. ויסיר משם את הבזיונות וגם אנכי אגלה לו בלנ"ד מה שראיתי שהשיג שלא כדת רק לקנטור ולנקום נקם. ובעז"ה יתקבלו דבריו ושפת אמת תכון לעד. ידידו הדוש"ת בלו"ח באהבה רבה ואהבת עולם. הק' **שלמה האלבערשטאם** החופ"ק ווישניצא יע"א.

אחרי כותבי ראיתי בהעתק מכתב לאוצל שלחו לי בכתב שהדפיס נכלים גם שאכל נבלות וטרפות לכן הנני כותב לו עוד הפעם שעל זה לא ימחול לו באין אופן ואפשר הי' מהנכון שיתבע אותו לד"ת ע"ז כי מעכ"ת שגה רק בזה באשר שזלזל אותו בדברים קשים אבל מי שמע כזאת מעולם להוציא שם רע ח"ו על ת"ח שאכל נבלות וטרפות ולהדפיס זאת אשר הוא דבר המתקיים לזמן ארוכה וכי יכול לברר זאת או אם יש ח"ו שום נדנוד שמץ מזה הלא אנחנו מכירים היטב את מעכ"ת וכאשר ידענו היטב בבירור גמור עוד טרם בואו אל בית כ"ק אא"ז מו"ר הגאון הקדוש זללה"ה זי"ע הי' ג"כ נזהר ונשמר ממאכלות אסורות יותר מהמשיג והמקצר והמלקט הזה. והעון הזה בודאי לא יכופר לו עד אשר יפייס את מעכ"ת ברבים ויחזיר וידפיס ע"פ הכל להודיע כי שקר ענה בזה ולא שמע כזאת רק מרוב כעסו ושיחה דברים אשר לא כן ואך אז סר עונו וחטאתו יכופר וה' ברוב רחמיו ירחם וישים שלום על עמו בית ישראל ובין התלמידים העוסקים בתורה בין העוסקים לשמה ובין העוסקים שלא לשמה וכל העוסקים שלא לשמה יהא רעוא שיהי' עוסקים לשמה. ויתקדש ש"ש כנפש המחכה לרחמי שמים הק' **שלמה הנ"ל**.

הצנצלות המציל מן הרודף .

בצאת השמש בגבורתה ותשלח זהרי חמתה פני הארץ . יפעת אורה . זוהר קרנותיה . הוד תפארתה יתמיהו עיני כל רואיה, מעולם פארה יפליאו פלאות כל ברואי עולם . אל אדון כל האומר לחדש ויזרח שאמר יהי אור ויהי אור . וכל יושבי הארץ בכל מושבותם על עיגול כדורית האדמה, בהגיע אליהם אור השמש, על כלילת יופיה פאר וכבוד נותנים לשם בוראה . בעת אשר כבר רבת שבעו להם יושבי קדם להשתומם לעת יגעו הגללים על אי המזרחה, אז יבקע שחר האור ליושבי קצות מערב ליושבי חצי כדור האדמה העליון היה אור במושבותם וליושבי חצי כדור התחתון נחשכו כוכבי נשפיהם .— אמנם לא השמש מנעה אורה . לא נוגה סביב אפה נדעך . לא נגרע מן השמש זיו תוארה . כי אם גוף האדמה היא היה בעוכרי החשך, האדמה היא המבדלת בין דרי מעלה ובין דרי מטה האדמה היא נותנת מגרעות לאור החמה, עד כי זהרי השמש בכל תקפה בל יעבורו את מעבה הארץ . ואם שאול ישאלו את היום לא נכון על שבת המנע אור השמש . בלי תפונה השב ישיב השמש חשך בתארה .— כן אם על ידי משטרות תהלוכי המזלות יקרה כי יבא מסך מבדיל בין השמש ובין עיני יושבי הארץ . הירח או כוכב עכור אשר אין נוגה לו יעמוד על שעה אחת, בין תוקף השמש ובין מרכז הארץ אז כפי שעה עלם המבדיל כמוהו נתכסה מן שטח השמש לעין יושבי הארץ בעת עמידת השמש . והארץ והמסך המבדיל, זה לעומת זה . אך גם לזאת יקרא הבלתי נכון ליקוי השמש נתכלה מאורה על שעתא חדא אולם המבין לאשורו, ידע נכון כי השמש בתקפה ובגבורתה. ורק עין רואי השמש לא שזפתו את מאורה מפני מסך המבדיל גוף העכור ובאותה השעה אשר נמנע האור באקלים אחד הלא בעלם הזמן הלז יאיר השמש עין אקלים שכנו אשר שם לא יגיע מסך המסך . ושם תהלנה קרני השמש ויפיפו כל בעלי עינים בהוד זיוה משום .

המשל הזה ניתן אל "אהלי שם" אשר יבן ונדפס זה שמונה עשר שנה מעת יצא לאור ס' "דברי חיים" על שמות אנשים ונשים והמחבר הגאון הקדוש מאור עיני הגולה זצוק"ל מרוב ענותנותו העלים שמו הנודע בשערים . בשער הספר מטעם הנמוס אתו זצוק"ל · אך העולם כולו ידעו ביחוד מי אזן ותיקן וחיבר ס' "דברי חיים" . מי האיר עיני מחשכים . במשך ח"י שנה עוף לא צפצף . אף לא נהם . המור לא נטק . הוס לא הגביה, ולא פצה אדם פה נגד חכם הרזים . ועתה קם אדם בשבע עברה ובתוך אהלו בנה לו חלוקי אבני שקר פער פיו לבלי חוק ויאמים תוסף על אור קדושת רבינו הגאון הקדוש זצוק"ל וירא לו שגיאות גדולות בד"ח . וחולק בלי טעם, בלי סברא ובלי ראיה . רק "דלא כד"ח" ואינ"ל" והרבה פעמים כותב "ודבריו מגומגמים" , ומותיב תיובתא כלפי שגוואתא ומלבד שהקושיות הבדויות והשדופות אחרי העיון המה רק קורי עכבים דקות ולגומות, ואין בהם ממש . ולמה זה בא אחרי האריה כמפגיע ופגע אין לא פגע ולא נגע אך בלשון בזיון ידבר וגם אפילו כאיש אל אחיו ימאן לדבר כ"א כדורש מפי הגבורה ואת כבוד רבינו הגאון הקדוש זצוק"ל ירמוס לארץ . והיותר מבהיל, כי הרואים ס' הא"ש ולא יעמיקו אחר שרשי הדברים לראות הטעות המה יעלו בדעתם הקלה מדשתקו לי' מבעתו מניה דא"ש . וקלי הדעת כמו ליקוי החמה שלא יביטו הפתאים כי גוף עכור מבדיל ומכסה את החמה לעיני העומדי' לנגדו כן ידמו בנפשותם שהאור הגדול נתכסה בעבים של הא"ש ולא יבינו כי רק הגוף העכור מבדיל. ואור "דברי חיים" כאור שבעתים יזרח .

אי לזאת שנסנו את מתנינו קטני תלמידי רבינו זצוק"ל להשות על קדקוד ההשגות ולהראות מי השוגה, מי הטועה והתלומות „דלא כד"ח" שוא ידברו וזולת ההשגות לא הופש עינא פקיחא על הא"ש ומי ישים לבו אל דבריו . כי גם דברי ההשגות לא מעלין ולא מורידין . ואינם כדאי להשיב עליהם . רק יסכרו פי דוברי שקר לאמר רדף ותפש הא"ש. וגם גבר חיל להלחם עם האדם הגדול בענקים ולמה זה יהללו ההוללים את ההשגות. צריך לפתוח עינים עורות ולהסיר הסנוירים מעליהם. לבל יוסיפו בני עולה לענות שקר וכזב . והנה אמרו חז"ל כל המברר מקחו של צדיק כאילו מקיים עשרת הדברות. ואם בנחלתו והונו הגשמיים הפליגו חז"ל לפאר את המברר מקחו של צדיק. על אחת כו"כ להסיר השכת האופל מעל אור חכמתו. אשר הפיץ זהרי קרנותיה מלא קצות הארץ· ולהראות יתרון האור מן החושך . בלי תפונה כי ירנן הצדיק על משכבו. וגיל יגיל בשעשועיו בגן עדן העליון. אמנם אנחנו ידענו את ערכנו כי גם כאשר זכינו לנקת מים ע"י אדמו"ר הרב הגאון זצוק"ל. גם בעוד זכינו להנות מזיו הדר כבודו . גם אז הרגשנו רתת ורעד להתקרב אל הקודש. וא"כ מי נתן לנו רשות להלחם בם נאיו. מי אמר אם כדאים אנחנו להמליץ עבור עמקות תורתו . ומי יתערב להתפאר כי ירד לסוף דעתו של רבינו. אשר מאוד עמקו מפלאות חריצותיו . אך שתי תשובות בדבר : הן ראה ראינו כי האורב הזה הא"ש. קצר הדעת מקטני התבונה . הוא וכל השגותיו ממעין משחת נבעו . ולא הבין ברוב המקומות פיהת חולין את שמעתתא העליון של ס' רבינו הגאון זצוק"ל . ולא דלה עלה עמוקה ולא צלל במים אדירים כ"א בלא דעת ידבר אמרנו כאשר לבש נקמות כן ילבש בושת. מקטני התלמידים יפלו בו· גם לגיון חלופי גבורים אשר עטרו את כבוד אדמו"ר הרב הגאון הקדוש זצוק"ל ילחמו ויוכלו לו . ומה לנו להלאות ולהטריח את שלומי אמוני גדולי החיל. אמנם גם זאת מי יתאפק. ומי יעצור בעת כי יתרהב ויתגבר הננס נגד הענק הגדול. חוח היער מתגאה לאמר כי הוא יולית חוטר אשר יתפשט בענפיו וילום מן הארז אשר בלבנון. ויכסה ליזרו ועליהו יבול. אי לזאת התאזרנו חיל לגדע קרנותיו. ולקצץ דליותיו. ונשענו על המשל שאמרו מדינה דנשיא אל אלכסנדר המוקדוני. אך בסיפוק. אם יהי' ד' בעזרנו ונתכון אל האמת ובעזרת השי"ת יכול נגלה את הרודף אחר כבוד גאון עוזנו . והמגלה מלילתינו הן בעיני הקוראים . מה טוב ומה נעים . אפריון שלא היה עקר בתלמידי רבינו הגאון זצוק"ל . מלהשיב תשובה בתורה . ואם חס ושלום לא נוכל לבוא עד מטרת חפצנו . כי אם עד גדולי התלמידים יבוא דבר המשפט ' והם יוכרחו להשיב את הרודף אז לא יתפאר הא"ש כי גבר חיל . הלא אנשי בלי שם יצאו למלחמה אך בד' נשים מבטחנו כי זכינו להבין דברי קדשו של רבינו הגאון זצוק"ל ונבינה בדברי החסר דעה אשר אין בו תבונה . והקל בכבוד רבינו ז"ל בקלות דעת . רק עתק ידבר בלא סברא ובלא בקיאות כ"א על עיקבא דמשיחא ישען נשיאים ורוח ושכל אין ועליו נאמר פן יבוז לשכל מליך אי לזאת שנסנו את מתנינו ואזרנו חיל להדוף אה כל השגותיו, ולהאיר אור חדש על יפעת הוד דברי רבינו ז"ל, ולשבר קשת רמיה של הוורה במתלהלה. וזכות אדמו"ר הרב הגאון הקדוש בעלי "דברי חיים" זצוק"ל יעמוד לנו שנזכה להגות בתורת ד' לשמה ולעבדו

התנצלות המציל מן הרודף.

בלבב שלם. לכה"פ אשר קראו מאשר זכינו ללמוד אצל אדמו"ר הקדוש זצוק"ל. וזכות תורתו וצדקתו ותומת ישרו ותרוממות מדות והתנהגות הנפלאה' ורוב רחמיו ואהבת עם ד' וסיגופי גופו הקדוש למען כבוד שם ד' וצדקותיו המרובים של כבוד רבינו הקדוש זצוק"ל יגן על אוהביו ותלמידיו ואנשיו אשר מקושרים בקדושתו. ונזכה לראות הרמת קרן מטעי קודש זרע ברך ד' הבנים הקדושים נ"י שליט"א והרמת קרן התורה, ובימינו תושע יהודה ונגאלת ד' אכי"ר :

א"ד אוהבים משתוקקים ללחוך רגבי יסוד דביר עוז כבוד זבול ידיד רם. ותפארת
ראשינו ומקום משכן הודו. צעירי תלמידי הגאון הקדוש מחבר ס' „דברי חיים".
זכר צדיק וקדוש ללה"ה.

במהדורא קמא השלמתי את שמי למען לא תהיה לתפארתי. ואמת וצדק כי עוררוני חברי ושמוני שליח למלחמת חובה זו. אך יען כי הנוטה בדוק אהלו דרך את קשתו לבדות עלילות שקר. והאשר לא מצא מענה. ולא ראה את השגתו בתוקף ועמודי אהלו ירופפו. נטה אזנו לקול מסיתיו להתחבא במרמה ולעטות מעיל שקר. אך הסתיר עלילתו ובחר לו עיר מאַל מכל הק"ק אשר עבודתם היתה עמוסה על שכמי. ואם מני' או מקצתו של הש"ר העידו לו היה לו לפרוש השמלה נגד כל העם ולפרסם, ויה' טוב הי' אם היה מכנה את שם הרב מן אדא. ואני בתקותי כי גם זה וגם זה לא הועילו לו. ולא עלתה בידו כי אם חרפת עצמו. כי כל באי שער מדינת אונגרין יודעים כי בדוי הוא ורק לנקמה. ואם יבא בעולם האמת שם בודאי יקח שכרו משלם. והנה התעשתתי לחתום שמי א' כי הלא אמרו הז"ל שראובן הודה כי היכי דלא לחשודי לאחוהי ופן יאמרו הקוראים אשר אחד מן הנכדים הקדושים שליט"א יצאו למלחמה ועליהם ח"ו שפך זעם וקצף או א' מגדולי תלמידי מרן קדישא זצוק"ל. ועוד אני מכוין לעשות נחת רוח לבעל מכסה לאוהל. למען ידעו איה היא העיר מאַל ומי הוא המגונה הזה אך דומה לי אשר כל בר דעת ישפוט בצדק ויחקור אחר האמת. וימצא את הבדוי במכסה לאוהל ריר שממית ומעשה אורג עכבים. ואדם נחש ובטחוני בהשי"ת שיהיה מגן בעדי והשטן בזכות אאמו"ר הק' זצוק"ל ובזכות אדמו"ר מרן קדישא זצוק"ל בעל הד"ח שיתגלה האמת לעין כל וכבר ברכני אדמו"ר זצוק"ל בכ"י הק' כל כלי יוצר עליך לא יצלח וכל לשון תקום אתך למלחמה תרשיע.

הן חוי הק' מרדכי אליעזר וועבר מק"ק יודא, מאַל, פעטראוואסעלא, בעטשע, פולדוואר יע"א יברכם ה' :

איתא בערכין ט"ו לעת"ל מתכנסין כל החיות אצל הנחש ואומרות ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל את מה הנאה יש לך אומר להם מה יתרון לבעל הלשון ע"כ ויש לדקדק הא קו"ל קטע רישא דחד נח רוגזי' אף שאינו אוכל. וי"ל הכונה כך. דהנה לדריסת הארי וטריפת הזאב אין רפואה. אך לנשיכת הנחש הלא יש רפואה וסגולה להעלות ארוכה. ע"כ מקשים החיות להנחש מה לך השצף קצף הגדול וליתן הנשך על ספק הלא יוכל להנצל הנשוך ומה לך הזעם ברעש גדול. ע"כ משיב הנחש. ומה יתרון לבעל הלשון. הלא הבטיח השי"ת מה רב טובך אשר צפנת ליראיך הסתירם בסתר פניך מרוכסי איש תצפנם מריב לשונות הלא יסכרו פי דוברי שקר ויכלמו לנצח אם יתגלה השקר ויפקחו עיני כל העולם לראות האמת. הלא יותר טוב לבעל הלשון להחבא בנקיקי הסלעים כי גחלים חתה על ראשו וגולל אבן אליו ישוב. וכשם שבעל הלשון אינו חושש לרפואת הלה"ר כן הנחש אינו חושש לארוכת נשיכתו והשי"ת ירצה את דרכינו ויהיו לרצון לפניו הגיון לבינו אכי"ר :

כי קנאת ביתך אכלתני וחרפת חורפיך נפלו עלי. ואבכה בצום נפשי ותהי לחרפות לי. ואתנה לבושי שק ואהי להם למשל. ישיחו בי יושבי שער ונגינות שכר. ואני תפלתי לך ה' עת רצון אלקים ברב חסדך וכו' בקישור הפסוקים נתלבטו המפרשים. אך מדברי מהרש"י למדתי פירוש הפסוקים הללו בעזה"י וזאת נחמתי. הנה שונאי דוד המלך ע"ה כאשר לא יכלו להרע. בחרו להם לשום עלילות שקר. תחת הצומות והתעניות שהתענה כזבו הם עליו עו"כ — ותחת כי חשב עצמו לתולעת ולא נהג עצמו בטכסיסי מלכות והיה מפזז ומכרכר היה לבוז בעיני שונאיו וחשבוהו למשוגע — ותחת כי היה מתקנא לה' להוכיח במישור. היו מעלילים עליו שרוצה להדיח ר"ל. והנה שונאי דוד ע"ה באמצע לימודם פסקו בלה"ר והלא היה להם נקנטר בפלפול. ולכן אמר כי קנאת ביתך אכלתני. והייתי מקנא לה' ומחורפים היפכו לגנותו במסית ומדיח הוא היה צם ומענה את נפשו ואבכה בצום נפשי. ותהי לחרפות לי בזה עצמו חרפוהו שאוכל נו"ע. ואתנה לבושי שק והתנהגתי בעניוותי ואהי להם למשל שהשונאים שמו אותו למשל שאינו שפוי בדעתו. ישיחו יושבי שער לומדי תורה ויודעים לפלפל משיחים בנגינות שותי שכר בלה"ר וכזב וליצנות. והנה דהע"ה ביקש לכוין עת אשר אלקים שגבורות מתרצים ברב חסדך שהדינים כפיפים לפני הרחמים וזהו ואני תפלתי לך ה' בעת שהוא רצון אלקים ברב חסדך — וכן צריך כל אדם להתפלל שיכנעו השונאים ויתכופפו. על דרך ברצות ה' דרכי איש. אז גם אויבו יכוף ראשו כאגמון ויסוג אחור מעלילותיו השקר. השי"ת ישמנו מעובדיו.
ויהיו לרצון דרכינו ואז ה' צורי וגואלי :

פתח האוהל דף ג' ד"ה ואנכי בעניי. הפליא לזעוק מרה הא דר"י סבר נגמ

מתנתא סנהדרין (כ"ח ב') כר"א דאמר זיל אקיים ליה בע"מ כר"א. והאיך נאמר דר"י פשיטא ליה כ"כ דע"ה כרתי עד שאומר אמאי ניחוש לה. והפתח האוהל הרחיב בקיאותו דהא התוס' דף ד'. ד"ה דקיימא לן הביאו ראיה דהלכה כר"א אף בשטרות מהאי דר"י. אין זה כי אם נביאים רוח ונתהלל בשקר. הא כל הראשונים כולם הביאו לכך דמתנתא. ומכולם לא העלה לזכרון כי אם דברי התוס' דף ד' הנ"ל. מליאה מלא ונפל עליה וכתב ועיין לעיל דף ד'. והרמב"ן. והרא"ש. והר"ן. והרשב"א. ובעל התרומה. וב"י סי' קל"ג. ועוד ועוד הוכיחו מהא דר"י במתנתא דהלכה בשאר שטרות כר"א. והמחבר א"ש ליוה לעיין. בתוס' לעיל. אך דעו ראו נא כי תואנה הוא מבקש. כי לוחם הוא בבתי זרועותיו נגד מה שתירץ מוה"ר הרב הב"ש ז"ל את דברי מאור עינינו גאון ישראל בעל דברי חיים זצוק"ל. דהא הר"ן דחה לשא ראי' מר"י דמתנתא. דר"י סבר דהלכה כר"י דמתניתין דמכשיר בתרי גיטי אלא דאביי מספקא עלי' דלמא כר"י דברייתא. משום הכי א"ל לדידך דמספקא לך כדאי הוא ר"א לסמוך עליו. מספיקא דידך וכו'. הרי דאינו מוכרח לומ' דר"י ס"ל כר"א. ועי"ז אזר הא"ש כגבור חיל וזרק אבני בליסטראות. דהם נאמר דר"י א"ל לאביי דמשום ספיקא יכשיר את השטר דלמא ע"מ כרתי ולר"י ברירא ליה דהלכה כר"מ איך יאמר לאביי שיכשיר משום ע"ה הא איהו גופיה ס"ל לבירור דהלכה כר"מ. אך חיזק השגתו בקש. הלוא הר"ן ז"ל ובעל התרומה שער י"ג ח"ג האריך ג"כ דליכא ראיה מהא דמתנתא. דר"י סבר כר' יוסי דגיטי כשירי. אלא לאביי אמר כדאי ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק. ומה הרעש הגדול? ! ר' יוסף ס"ל כר"מ ורק בהא בתנאה ס"ל כר"י דמתניתין והכשר השטר רק אביי מספקא ליה דלמא כר"י דברייתא כדאי הוא ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק. ולמה לא ירעים האש א"ש על התוס' דמוקי לה להאי דר"י כר"מ. דמוכח מתוכו בעינן. והא התוס' לא הוצרכו לעיין לעיל דף ד'. ובודאי ידעו הבקיאות דהוי מתנתא. ואעפ"כ מוקי להאי דר"י כר"מ. ע"כ ידעו התוס' איזו תירוץ על האי מתנתא. וכי סגר הא"ש הדלת בעד כל התירוצים. באמת יש להפליא על האי פליאה נשגבה. איך זכתה להיות כתרה כתר על אלי שם. וזה יצא ראשונה כמשיב. והלוא לא פעם ובתים כי אם אין מספר יש בש"ס כדאי הוא ר' פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק הגם כי נפסקה הלכה להיפוך. ובענין זה קשה לא"ש לומר כדאי לסמוך בשעת הדחק. ולועק לע"ג. ובעלי ראתן הרואים כזאת בס' אלי שם יניעו ראש. ויפליאו איך השיגו ותפשו הא"ש להגאון דברי חיים זצוק"ל ויעשו לילות. והמה אינם בר הכי לעיין ולמלא. והסכתכה שמכחים הא"ש. חדא דהרמב"ן לית ליה הך דהויא של הר"ן שהרי הוא שם כתב בדחוי אחר וכו'. פלא איך לא ראה את דברי הרמב"ן ז"ל שכתב כדברי הר"ן והרשב"א ממש. שכדאי הוא לסמוך עליו בשעת הדחק. וכתב דל"ל להרמב"ן תירוץ זה ומכחיש את הנגלוי וידוע ומפורסם. והוסיף ומקשה נגד כבוד רביט הגאון זצוק"ל. וכי עלה על דעתו של הא"ש שאין הרמב"ן כנגלא. והוסיף הא"ש באותו הדבור לכתוב והעיקר דגם הר"ן לא אמר לדחות ולומר דר"י ס"ל בכ"מ כר"מ. זה ודאי לא עלה על דעתו. אלא כונתו די"ל ולומר דהלכה כר"א רק בגיטין ולא בשאר שטרות. ונראה דעת הא"ש דמוכרח לומר כן דר"י ס"ל כר"א בגיטין מדברי הר"ן אך מהא מתנתא אינו מוכרח ומי שמע כזאת. כיון דהסכוכתה מהאי מתנתא אזלא לה א"כ איפה מלא עוד בש"ס דר"י ס"ל כר"א י"ל כך וי"ל בהיפוך. ומאין בא ואנה ילך לזעוק נ"צ על מאור עינינו. כיון שאין ראיה דר"י סבר כר"א י"ל דפריך ר"י אליבא דר"מ ומה פיה להפליא ביותר. גם בכאן שמלא מליאה. הלא כל דברי הר"ן ז"ל והרשב"א ז"ל ובעל התרומה ז"ל והב"י ז"ל סובבים רק בענין שאר שטרות להביא ראיה מהאי מתנתא. אך זה מובן לתינוק קטן דאם הוי ראיה ממתנתא דהויה היא. דר"י נמי סבר כר"מ. י"ל דר"י סבר ג"כ בגיטין וליכא תיובתא על האי ר"י דפריך אליבא דר"מ :

ובמכסה לאוהל תיקן המחבר א"ש וזה לשונו נפתח האוהל הקפיתי על

הד"ה דהא ר' יוסף ס"ל עידי מסירה כרתי. ואף בהר"ן דחה מהך מתנתא הא הרמב"ן לא ס"ל הכי והיינו מהא דכתב בחידושיו סוף פ' המגרש וז"ל ולענין פסק וק"ל הא דגרסינן ב"פ ז"ב וכו' ואיכא למימר דר"י כלהו ד היא דסבר הכי עכ"ל וא"כ לדעת הרמב"ן אם נאמ' דר"י בהך דס"ת כר"מ ס"ל וכמש"כ הד"ה תקשה דר"י אדר"י ולכן נראה יותר כמש"כ הצכת"א והוא הנכון ובעל מ"ה לא הבין כונתו כי לא ידע מאי דקאמרי רבנן וזהו כל מה שהשיגה יד הא"ש להשיב על מלחמת חובה. ואני בעניי אבקש מאוד ימחול כל קורא נעים לעיין ברמב"ן סוף גיטין ויראה שכתב הרמב"ן ז"ל כדברי הר"ן. ולזה לא צריך סברא וחריפות וגם תינוק היודע לקרות יראה שהרמב"ן כתב כדברי הר"ן ז"ל. אך אחר העיון ימצא המעיין את המעלות אשר עלה הא"ש במכסהו כי הוא בלוי וראוי לזורקו מה תולה השגתו בדברי הרמב"ן ז"ל. ימחול המעיין לראות באלי שם שהעתיק דברי הגאון ד"ח ז"ל ויראה שהביא אדמו"ר הגאון ז"ל וגם הרמבן שכתב ואינו נכון לא דחה דבריהם מטעם זה יעוי"ש הרי דלא אליבא דפירש הרמבן ז"ל תירץ הגאון הד"ח ז"ל. וגם אם נניח שהרמבן לא תירץ כהר"ן. ג"כ לא קשה להרמבן דהא בפירוש לא לדעת הרמבן ז"ל תירץ הגאון הד"ח ז"ל תירוצו וגם אם נוותר לא"ש גם זאת אין תרופה להשגתו הא הגאון הד"ח מתרץ דברי רבינו יואל ז"ל ומה מסתייע הא"ש מהרמבן זה' דבר שאין לו שחר. ואתחננתי לפני כל הקוראים שיסתכלו אם לזה המכסה לאוהל באמרו בעל מ"ח לא ידע מאי דקאמרי רבנן ה' יאיר עיני ויורני האמת תמיד :

עוד בדף ד' דיב"ה עוד כתב בד"ה הקשה הא"ב מאי מתרץ עפ"י דברי הרשב"א דעת ר"י הלוי

שבמרדכי דס"ל שאין שמו ושמה מעכבין כלל והא דאמרינן והא בעינן שמו ושמה זהו רק מפני שהוא ס"ת ולא הוי כעין גט כלל ע"ש. ואין זה מעלה ארוכה לדעת ר"י ז"ל ומסיים שם הא"ש אבל לדעת ר"י דאפשר לכריתות מבלי שמו ושמה. א"כ מאי ענין שמו ושמה כלל לכאן. והו"ל לבאר טעמיה משום דאינו כעין גט כלל. אלו דבריו של הא"ש. מתוך קושיתו נראה דלא הבין דברי גאון עוזינו זצוק"ל. בפשיטות הוה לו לא"ש להזעיק בקול רם לדעת ר"י שבמרדכי שבלא שמו ושמה כשר הגט לגמרי מאי קאמר ר"י כאן והא בעינן שמו ושמה. אדרבה לא בעינן שמו ושמה לדעת רבינו יואל ז"ל. אלא לא נתן עין עיונו על כל דברי הד"ח המתוקים. דהא רבינו הקדוש בעל ד"ח זצוק"ל הקשה לכאורה על ר"י הלוי ז"ל מן שטר כבלתא שכתוב בו ואני. שהוא אינו שטר ומכש"כ גט שכתב בו ואנא ולא כתב שמו. ותירץ ז"ל

ז"ל שבגט אינה צריכין רק אנא מגרשך שאם ימסור הגט לפני ע"מ שאני מגרשך והמה רואים מי כותב הגרש לאשתו שפיר נקרי כריתות אפילו שלא הזכיר שמה דאינה צריך רק להסיר האיסות ע"י ספר כריתות יעוין שם באורך הסברת סברא זו . וכתב הד"ה זצוק"ל וזה קושית הגמרא הא בעינן שמו ושמה מקשה רב יוסף למאי ניחוש לה הא בעינן בידעו עכ"פ באורך גירושין נמסר . וכאן במסר ס"ת אינו כריתות כלל . אבל אם נכתב לשם גירושין גם שלא נכתב שמה כלל ורק בפני ע"מ נמסר שפיר כשר והוי ספר כריתות עיי"ש בד"ת הרי דקושית ר' יוסף היא והא בעינן שמו ושמה . לא שצריך שמו ושמה מפורש בגט אלא שצריך עכ"פ אנא מגרשך וידעו העדי מסירה שמו ושמה של המגרש והמגורשת שפיר הוי כריתות . א"כ גם לפי מה שמבאר הא"ש קושיתו בלכאורה וביאור הדש בקושית ר' יוסף לא נגע שלו בקצה דברי רבינו הגאון הקדוש זצוק"ל .

והנה מתוך שלא הבין הא"ש דברי הד"ה בתירוץ דברי רבינו יואל ז"ל גם שפיר כתב שלא הבין ישוב הדקדוק על התוס' בדיב"ה והאריך עלה בדברי הרשב"א שכתב הא"ש הרי אם נאמר דהתו' נתתי לה דרשב"א הרי אין ההגה לקושיא כלל ע"כ דברי הא"ש. אמת ולדק שלא הבין דהא זה לשון הד"ה מה שדקדקו התוס' לומר דמשמע בהדיא דשלא כתבו שמו כלל כשר וכנ"ל למה להתוס' דקדוק זה . דהא אפילו נימא דשלא כתבו נמי פסול מדרבנן והקשי אד"י . שהרי ר"י אומר אמאי ניחוש לה. היינו שלא הוי גט כלל ובהדיא אמרו דאפילו בשינה שמו בגט יוהר לא הוי רק פסול מדרבנן והקשי אדר"י . ולמה הצריכו התוס' בדקדוק שלא לצורך. וע"ז תירץ הד"ה דהי לא שדקדקו התוס' דמשמע דשלא כתב שמו כשר לא הוי קשה על ר"י מהדיא דאין פסול רק מדרבנן די"ל דשאני הכא דלא הוי כעין ספר כלל וכה"ג לכ"ע בטל מן התורה. וכמו שכתב הרשב"א בשם רבותינו הצרפתים. והעתיק דברי הרשב"א ז"ל . ולעיל בדברי התוספות כתב הד"ה בקושית התוס'. ולזה הששקו מאי קאמר ר"י הא בעינן שמו וכו'. ובאמת קושי' התוס' על הש"ס בעינן שמו ושמה. ועתה יראה כל מי שיש לו מוח בקדקדו ויבין דברי מאור עינינו זצוק"ל דקושית התוס' על בעינן שמו ושמה אינה מתורצת בדברי הרשב"א ז"ל דהכא בעינן שמו ושמה ולקמן בהדיא דקדקו התוס' דכשר שלא שמו ושמה אבל בדקדוק הד"ה על התוס' כל מאי דאמר ר"י למאי ניחוש לה ע"ז תירץ שפיר קאמר ר"י נמאי ניחוש לה דהא אין כאן כריתות כלל בס"ת. על כן הקשו התוס' על בעינן שמו ושמה. ועל דברי רבינו יואל ז"ל הידש רבינו הקדוש סברא הנה מגרשך הוי גט ע"י ע"מ כריתות . וזהו במקום שמו ושמה . משא"כ בס"ת דאין כאן כריתות כלל . השי"ת יאיר עינינו להעמיק בשכל וכל מהלכי שוהינו בדברי תורה כמו שפי' הרב ש"ז על הפסוק בדברי תורה . ויקוים בנו והערב נא דברי תורתך בפינו וכו' ואז לא תבוא שמחה בל תוללה במליאות טעותים מהקושיות על מאורי אור הגאונים הקדושים . השי"ת יחננו להבין עומק דבריהם הקדושים אשר למדו תורה לשמה . אכי"ר :

והנה אין מטרת הקונטרס הזה לבקר מומין ולמצא טעותים. כי אם להאיר עיני מטיל מום בקדשים ולהבין קושט דברי א"ח בס' ד"ה זי"ע אך עצור במילין מי יוכל הא"ש צלל במים אדירים . ובמים עזים ביקש נתיבה להאיר בשכל כל הסירולים בדברי רבינו יואל הלוי ז"ל במגילה תרופה שמוקה . ובהביא העיון בקושיותיו על הד"ה שוטנו העינים על דיב"ה הסמוך וישוב דעת רי"ה ז"ל והקשה שם להאורה . קשה השלש הנפסק מדברי עצמו וז"ל שהמלש ד"ה הנ"ל ואפילו אם יעורר לנו בבהמה יתב ליה זוזא לספרא והסופר כתב את הפרשה לשמו ולשמה. הרי ע"מ לא ידעי מזה שהסופר כתב פרשה זאת לשם גירושין וא"כ פו"ל כמגרש בלא עדים. ואין להוסיף כלל לגירושין עי' ב"ש סימן למ"ד סק"ע והנה הב"ש כי' ל' סק"ע פי' ספק קרוב לו ספק קרוב לה. לא שהעדים אומרים ספק קרוב לו או לה דא"כ אין כאן עדים אלא וכו' יעו"ש והלא המה דברי הב"ש ברמז הא"ש ברמיזה כמו הרס . ועתה יפתח כל איש גלבב ויבר השכל את עיניו ויראה הדמיון האוכלא לדני. בעדי ספק קרוב לה אם יאמרו העדים ספק לנו אם קרוב נה מה עדותם הלא לא ראו נתינה כלל כיון בספק להם אם ניתן לה כלל אבל כאן העדי מסירה ראו מסירת הס"ת שכותב לשם כתיבות לשמו ולשמה רק שהם לא ידעו שנכתב לשמה. אך במשו שהשעל אומר הא גיטך וראו נתינה ברורה למה לא יועיל ראית המסירה . ואם שלא קראו את הגט הלא זו היא קושית הרשב"א על מי מילין . וכתב הרשב"א דלפסלה מן הכהונה מהני אפילו שלא ראו העדים רק נייר חלק . ולמה לא מהני בס"ת שהקדים לסופר זוזא שיכתוב לשמה . דבר זה אין לו שחר . ועוד דבאם לא קראו העדים את הגט הוי ספק מגורשת. הא לא ידעו העדים מה נתן ולפי המושכל ראשון גרע מס"ת שיש בו ענין גט וגם הקדים שכר הסופר לכתוב לשמה. ומה ראה הא"ש להעליט דגם ריח הגט אין כאן בס"ת משום דהעדים לא ידעו מההקדמה שכר. ועוד אם ע"מ הלכו להם למה"ס שהקדים שכר לכתוב לשמה . יש סברא לפי דברי הא"ש דלמא ידעי העדים שהקדים שכר לסופר לכתוב לשמה ואז מהני המסירה לפי דברי הא"ש ודבר הדש זה היה ראוי להזכירו בספרו המגלה הדשות נגד גדולי האחרונים . ועוד יש לעיין לפי דברי הא"ש דאם העדים לא ידעו אם הגט נכתב לשמה אין כאן עדים רק דהמלאה הא"ש לומר מסתמא נכתב כדת יעו"ש א"כ לרבה בריש גיטין דאין בקיאין לשמה מאי מקשה הב"ש הוי דבר שבערוה וצריך שני עדים הא אין כאן עדים כלל כיון שלא ידעו שנכתב לשמה. ועדיין לא ידענו דברוב בקיאים לשמה רק ספק השקול ואין כאן מכחמא שכתב הא"ש. וא"כ אין כאן ע"מ והשבר גם למסקנא הב"ש דרוב בקיאים . אך השינוי הקילו משום עיגון והא לאו כאן עדים שידעו מלשמה בבירור בכל זה יש נדחות כיון דנאמן השליח ממילא יודעים העדים . אך לפי הס"ד דספק השקול בוודאי אין כאן עדים. וגם קושית התוספות שם משעל השליח בעצמו הא העדים אינם יודעים ואין כאן עדים כלל ולא שייך דהוי מתרצו יעו"ש. אך האמת יורה דרכו דאינו דומה לסברת הב"ש דאם ספק לעדים אם קרוב לה אין כאן עדי מסירה כלל ואם ראו העדים מסירת הגט. ענין לשמה אין שייך לעדותם . ההדי בשתק דלא נתבקר בספר א"ש לעיין על דבריו א"ו רק עין הקורא שוטטת בכל הסמוך למקום עיון. ואם אין הדעת סובלת הענין כמו הנ"ל נחבט לדוגמא איך מדמה מלתא בלא דמיון ולא. ענין כלל :

בדף ע' ע"ב גם הלום ראיתי הביא הא"ש את דברי הד"ת . וכתב עליו בלפ"ד רמז הר"ן בחידושיו לקושיה

לקושית רבינו הגאון זצוק"ל : וכתב הא"ש דאין זה חידוש כ"כ לומר דהש"ס דילן פליג אירושלמי במקום שיש לנו הוכחות אלו דברי הא"ש ואין בזה כדי תפיסה על גאון עוזינו זצוק"ל אם מיאן בתירוץ כזה . דאדרבה יותר צריך לדחוק ולא להרבות פלוגתות כזאת מצינו עד אין מספר . גם מה שמיישב הא"ש קושית רבינו הקדוש זצוק"ל בדברי הר"ן ז"ל אינו כדאי להעלות על הכתב אם ע"י עיקולי ופשורי מרחיב ומקצר הפך לשון הר"ן ז"ל עד כי נולד הרמז . יעויין לעיל בהא"ש דף ז' דיב"ה הר"ן ז"ל . ומי יודע אם קודם שראה הא"ש את ס' ד"ח או לאח"כ קאי שמייא גליא. אך מה שהתחיל הא"ש גם הלום ראיתי בס' ד"ח . מאי גם הלום . הלב יודע אם לעקל או לעקלקלות . ומי יודע לכוין דעתו באלו התיבו' אם בא לרבות על השלשה השגות הראשונות גם זו תהיה לבער כמו הראשונות . ואם לא הוסיף על ג' ראשונות מאי גם הלום בדרך כבוד כאשר יאות לגברא רבא אינו כותב הא"ש בהשגותיו אעפ"י שהיה לו ללמוד מרבו הגאון בעל אמרי א"ש ז"ל שהרבה לנהוג כבוד ברבינו הקדוש זצוק"ל. ולא היטב ולא מלא שגיאות טעותים נמגומים . דברים בלי הבנה . רחמנא ליצלן מהאי דעתא

בדלך א' או"ק ב' הביא הא"ש דברי הד"ח בפתיחה אות א' בשביל דברי הר"ן שהם כדברי הרמב"ן וכתב הד"ח שם דיש מקום לומר דשמה של האשה א"צ דהוי שפיר ענין גירושין יעוין שם . ודייק הא"ש מדברי הרמב"ן דהם לא כתב שם האשה אינה מגורשת. אך בכה אם מדאורייתא או מדרבנן שיכל את ידיו הא"ש ליתן טעם, בד"ה הראשון כתב משום מוכח ובד"ה שוב ראיתי . כתב סברא דאי אפשר משום מוכח מתוכו דהא הרמב"ן לית ליה מוכח מתוכו אפילו לר"מ אלא משום ספירת דברים. וחילק בין סימן ובין ספירת דברים אכן אם יאמר אלף פעמים ספירת דברים ולא יסביר אינו מובן מהו ספירת דברים ולעיל בד"ה הא' כתב דבעינן שיהיה הגט ספר כריתות בעצמו דהיינו שיהיה נזכר בו שם המגרש ושם המגורשת . ומהו עצמותו של ס' כריתו' צריך נגר ובר נגר שיבין את עצמות הכריתות ושייס משום מוכח מתוכו אפשר יודע הא"ש בכריתו עצמות אך מתוך ספרו אינו מובן מהו עצמות ואי משום מוכח מתוכו הא כת' דהרמב"ן לית ליה מוכח מתוכו אפי' לר"מ. אך בד"ה הא' הכרח הא"ש לכתוב מוכח מתוכו . כי הר"ן בקידושין כתב משום מוכח מתוכו יעויי"ש . ע"כ הרכיב אתרי רכשי. הא"ש בד"ה הג' והנה וכו' כתב הא"ש דאם נתן בש עתה זהו שמו והוי ספירת דברים בגוד מאוד בקולמתו ספירת דברים . אך מהו ספירת דברים אינו כותב . ושכח מה שפירש רש"י ז"ל גיטין כ"א וכן בעירובין והוכח ספירת דברים . שפירת דברי הכריתות ועל כל דבעי למכתב . והרמב"ן והר"ן בסוגיא דבי כניפתא כתבו דא"א לספירת דברים של כריתות אלא א"כ כתב שמו ושמה . הרי נראה בשליל ספירת דברים הינן שמו ושמה . אלא כדי להבין ספירת דברים של כריתות צריך שמו ושמה, וא"כ סימן למה לא מהני אך זה אינו לענינו — עכ"פ שמו ושמה אינם עצמות של ספירת דברים .

בד"ה הד' ושוב יצא לאור וכו' הביא הא"ש דברי שו"ת ד"ח שהחזיק בסברא זאת דשם האשה לא מעכב מדאורייתא . וכתב הא"ש ולא ידענא מאי חילוק בינו לבינה . והעלים הא"ש עינו מדברי הד"ח בשער שינוי השמות אות א' שביאר היטב סברא זאת יעיי"ש מדברי הד"ח האלו עשה הא"ש עצמו כאילו לא ידע . וכתב הא"ש עוד על דברי שו"ת ד"ח . ומ"ש שהוא מדבר עמה בעת מסירת הגט את פלונית . משמע מלשונו שהבעל מפרש בשפתיו את שמה ויאמר לה את רחל . לא ידענא מאי פסקא שמפרש את שמה ולא את שמו . והנה זה אמת כי לא יודע הא"ש ואינו מבין דברי הד"ח ולא ירד לעומק הסברה . ולא אבה להבין ולא טרח עצמו להבין . ע"כ לא יכול לצייר חילוק בין שמו ובין שמה . בסוף כתב הא"ש שוב ראיתי באור זרוע וכו' מליאה גדולה מצא הא"ש ושמח בה . עד שכתב בה לאפוקי מסברת הד"ח הנ"ל אך לו חכם וישכיל לא היה מעתיק את דברי הא"ז יאמר נא הא"ש מה שכתב הא"ז ומעתה היכא דלא הזכיר שמה כלל . הרי היכא לעז שיאמרו לאחרת נכתב ויעלה על הדעת בזהו מדאורייתא . אשה : להבנה כזו קטיגור נעשה סניגור . הלא מפורש בא"ז דרק משום לעז צריך שמה . ועוד כתב הא"ז כמו שהעתיק הא"ש בעצמו . ואם איתא דהיכא דלא הזכיר שמה כלל . כשר לכתוב הרי את מותרת ותו לא : הרי בפירוש שהא"ז פסל רק מדרבנן ולא הכריח אלא דאינו כשר ומה שציין הא"ש את התיבה צריך . פלא איך פלטה קולמתו שקר וטעות הא גם אם מדרבנן צריך רש"י לכתוב צריך, וסיים הא"ז הילכך אתבאר לן דגט אשה שלא הזכיר שמה פסול ולא כתב אינו גט . משמע מדרבנן ומה שהבנים ממזרים הלא גם אם צריך לכתוב מדרבנן הבנים ממזרים ואדרבה מדהוצרך הא"ש לכתוב הבנים ממזרים פשיטא אם אינו גט מדאורייתא הבנים ממזרים דהא אינה מגורשת כלל אלא ודאי דהפסול הוא מדרבנן והשמיענו דהבנים ממזרים . והנך רואה שמן הא"ז אדרבא סייעתא ולא תיובתא כש"ד ובחנם סיים הא"ש לאפוקי מסברת הדברי חיים .

ועתה בעל הא"ש לכה נא ונוכחה . איך עלה על דעתו ואיך מלאו לבו לחבובי אחרי אשר כבוד רבינו הגאון הקדוש זצוק"ל פתח ספרו והפסיק דברי הרמב"ן והר"ן ז"ל והעתיק ספירת דברים . ועל השעתקה הזאת כתב ולפי"ז י"ל דשמה איננה צריך . וכפי הנראה בנה כבוד רבינו הגאון ה"ק זצוק"ל על היסוד של דברי הרמב"ן והר"ן ז"ל . והא"ש בא נגד והתחיל דהרמב"ן והר"ן ודאי לא סברי הכי בלי שום סברא . והלוא היה לו להעלות על הדעת תינוק בן תשע שנים ג"כ יקרא בדברי הר"ן שמו ושמה וספירת דברים . ומדברי תורת גיטין הלוא ידע גם כבוד רבינו זצוק"ל . כי הביאו על ענין זה פליאה גדולה להשיג ולחלוק על אופן זה . רק אפשר שסמך עצמו הא"ש על הא"ז והנה משענת קנה רצוץ סמיכה זו כאשר נתברר לעיל ועכ"פ צריך לצייר לבעל הא"ש החילוק בינו לבינה . הנה ודאי אם כותב המגרש אנא פלוני יתיך ולא כתב שמו . ולא ידענו מי הוא זה אנא הלא כל הגט וכל הספירת דברים שבו לא נודע . ממי הסיפור ומי הוא המספר אנא יוכל להתחבר על אלפי אנשים . ואם שהעדים יודעים מי הוא אנא : אם לא ידענו מן השטר הוי עדות על פה וכן הוא לענין ממון אך אם כתוב אנא פלוני בן פלוני הרי הספור שלם כי ידענו עכ"פ מגר' אשתו . וזהו שכותב הר"ן אי אפשר לספירת הדברים בלי שמו ושמה . הספירת דברים הוא ענין הגט . אך אין לו שום משמעות . משא"כ אם כותב תרוכית ושבקית יתיך דהוא אנתתי מקדמת דנא מי לא ידע שעכ"פ מגרש את אשתו ומאי איכפת לנו מה שמה ומה, זה אביה הלא ספירת דברים בשלימות שעכ"פ פוטר את אשתו .

ומאחר

ומאחר שלא הוצרכו הרמב"ן והר"ן ז"ל רק להשביר את הספירת דברים. שע"י שמו ושמה יש להספירה דצריך משמעות. מזה גופיה למד רבינו הקדוש. דא היכא שמו שצריך בפירוש כי זולת אין שום משמעות ספירה דברים. אבל שמה אין צריך כי כמו בשטר אם כתב הלוה שמו יש משמעות לשטר. דינו כשטר גמור כמו כן בגט יש משמעות לספירה דברים. ואדרבה יותר דהא בשטר יכול להיות המלוה מי שרוצה להלוה משא"כ בגט הא כתב פב"פ מגרש את אשתו. והלוא כל המכיר את זוג זה כבר שמה כמפורש דמי. ומי פתי יסור הנה לרבות שעל כל נשי דעלמא כותב זאת והרי חילוק גדול בינו לבינה. ולא צריך מוכח מתוכו. ולא עצמות הספירה דברים. רק אם יש לו שתי נשים אז כהאי אנתתי אינו ידוע לאיזו מגרש. אך אם ע"מ רואים איזה אשה מקבלה הגט אז היא האשה אשר הוכיח בעלה בגט אנת אנתתי. וזהו מה שכתב רבינו הגאון זצוק"ל בתשו' ד"ה את פלוניה. ובשום אופן הא"ש אינו יכול לצייר זאת. וזה יכול להיות כונת הר"ן ז"ל בקידושין דאם יש לאב הרבה בנות אז אין מוכיח מן השטר ענין הספירת דברים לאיזו מן הבנות מקדש. וכמו כן בגט אם יש לו שתי נשים אז אין מוכיח הגט משמעות הס"ד לאיזה מגשיו אומר אנת אנתתי. דהר"ן סבר צריך להיות מוכח מתוכו משמעות הס"ד. אך הרמב"ן ז"ל אינו סותר דבריו אם בשטר יש משמעות שטר אני פלוני חייב למוכ"ז. כמו כן יש ס"ד אם כתב אנא פב"פ פטרית יתיך אנת אנתתי וכוי כ"ד דאנו יודעים על מה ועל מי כותב הס"ד. א"כ דברי הרמב"ן ז"ל אינם סותרים. ודברי רבינו צדקו יחדו ויפה כיון רבינו הקדוש זצוק"ל לכתוב סברא זו שהיא יקרה מפנינים ברחם שפרו רק מי שיש לו שכל אינו לצוב ומי שהוא אטום לב אינו מרגיש מהיקרות הסברא. וע"ז נאמר אבוב לתרי זמר לגרדאי ולא קבלי מניה:

בהגהה שני' במכסה לאוכל הניף מנן ונ"ב להכוה בעד הבבגה וז"ל כלל א' סק"ב השאהי דברי הא"ז דשם אשה צריכין מדאורייתא ודלא כמ"ש בד"ת והיינו שכתב וז"ל והי איתא דאיכא דלא הזכיר שמה כלל כבר לכתוב הרי את מותרת כהמא ועדיף כפי דלא אתי למיטעי כלל. אלא ש"מ דלא סגי שלא יזכור שמה כלל וכו' עכ"ל וגם הרבינו שלמה ז"ל וכו' הלכך אהבריר לן דגטי אשה שלא הוזכר שמה בגט פסול והבני' ממזרים מדאורייתא עכ"ל הרי שהדיא דלא כהד"ה ובעל מ"ח לא הבין כי ממה שכתב והי איתא וכו' אלא ש"מ דלא סגי וכו' דברים אגו מורים שאנשב שכוונתו להוכיח דאי לא כתב שמה פסול מדאורייתא וכמו שסיים והבנים ממזרים מדאורייתא וזה ברור לכל מבין ואין ספק אלו באם ראה בעל ד"ח את דברי הא"ז לא היה כותב מה שכתב: עד כאן דברי המו"ל.

ואני הנגזר ההלם. מכיר טובה גדולה למכסה לאוכל עבור תיקון זה כי התיקון הזה יהיה לאות ולדוגמא על כל שגגותיו. ומזה ישפוט כל נבון איך הוא דרך הא"ש בכל שגגותיו. ואיך הוא קולע אל השערה ומכוין אמיתות הדברים והתיקון הזה יהיה לעד נאמן.

והנה נעתיק דברי הא"ז ז"ל הוא בהוה אמת גם בא"ש מועתקים אך ציין תיבה צריך אבר בא"ז הינו מגוין וז"ל ושמה בגט אם לא הזכיר פסול והגן בפרק השולח התקין ר' גמליאל הזקן שיהא כותב איש פלוני מפני תיקון העולם ופירש"י שלא יוציא לעז על בניה לומר לא גירשה בעלה שאין זה שמו ומעתה היכא דלא הזכיר שמה כלל הרי איכא לעז שיאמרו לאחרת נכתב ולא לה ותו דאמר בגמרא האי דהוו קרו לה רובה מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעא מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה ואם איתא דאיכא דלא הזכיר שמה כלל כבר לכתוב הרי את מותרת כהמא דהכי עדיף דלא אתי למטעי כלל אלא ש"מ דלא סגי שלא יזכיר שמה כלל וגם רבינו שלמה פירש מרים צריך לכתוב בגט שהוא עיקר הא למדת דלא סגי שלא יזכיר שמה בגט שהרי פירש מריס צריך למיכתב בגט הלכך איתבריר לן דגטי אשה שלא הוזכר שמה בגט פסול והבנים ממזרים מדאורייתא עכ"ל הא"ז ז"ל. ועתה בעזה"י נוכחה כל תינוק שיודע לקרות ומבין פירוש המלות יבין כי לעז הוא רק מדרבנן. דמדאורייתא לא שייך טעם לעז ומי הוא זה אשר יטעה כי הטעם של התורה הוא משו' לעז וכיון שהא"ז ז"ל הלא הטעם אם לא כתב שמה כלל משו' לעז אין ספק שלא כיון רק על פסול מדרבנן וזה ברור כשמש. ומה שהוכיח הא"ז ז"ל דאי לא כתב שמה כלל כבר לכתוב כהמא. ולמה צריך שרה וכל שום והוסיף דהכי עדיף טפי דליכא למיטעי כלל. מכאן ג"כ מוכח בבירור גמור שהא"ז ז"ל כיון על פסול מדרבנן. דאי מדאורייתא כשר ומדרבנן פסול האיך דייק שיכתוב סתמ' אלא שמע מינה דהא"ז מדייק דפסול מדרבנן ואי כשר מדרבנן לכתוב כהמא ולא יכניס עצמו בספק אי שרה עיקר או מרים עיקר. וממה שהביא הא"ז ז"ל ראי' מרבינו שלמה ז"ל שכתב צריך לכתוב בגט מרים שהוא עיקר הא למדת דלא סגי שלא יזכיר שמה כלל. ג"כ מוכח ברור שהא"ז ז"ל סובב הוכחתו על פסול מדרבנן. דאי מדאורייתא אינו גט אי לא כתב שמה מהו לשון צריך לכתוב בגט ה"ל לכתוב שמה הוא מן עיקר הגט עצמו שהרי אין כאן ספר וספירה דברים ומה שכתב הא"ז ז"ל דלא הוזכר שמה בגט פסול והבנים ממזרים הרי ידוע דפסול רק מדרבנן דהדאורייתא אינו גט. ואי אינו גט מדאורייתא כונת הא"ז ז"ל מה צריך לסיים דהבנים ממזרים דזה פשיטא דאם אינו גט ונשאת הרי היא אשת איש והבנים ממזרים. ואדרבא מדדיק הא"ז ז"ל דהבנים ממזרים מוכח דפסול רק מדרבנן והבנים ממזרים והא"ז ז"ל הכפיל דבריו כדי שלא יטעה הטועה דפסול אבל בדיעבד כשר כפי הכלל שנתן הרמב"ם ז"ל. לפיכך פירש הא"ז דבריו דכאן פסול מדרבנן והבנים ממזרים מדאורייתא דכיון שתקנו חכז"ל שיזכיר שמה אם לא הזכיר אינו גט. והרי הטעם שנתן הא"ז ז"ל משום לעז אי אפשר לפרש כי אם מדרבנן ודי למבין. ואני אומר כי בודאי ראה רבינו קדישא זצוק"ל את הא"ז ואין ספק שהיה לו ספר א"ז. ולא היה כדאי להחזיק השגה זו ולסתור את התיקון בה מכל המאות השגות אשר לא חש הא"ש לתקנם פוד. וגם בלא התיקון זה היה השם רע כבר ויפר אך התיקונים מעידים על אמיתות השגות ועל אמיתות הבזיונות שומר נפשו ירחק מהניהם.

יעויין בפני יהושע גיטין דף ע"ט בד"ה תוס' בד"ה וצריכה גט כתב סברא הנ"ל וקלסה מאוד. ובס' גט פשוט סי' קכ"ו כתב הס"ג על תשו' הרא"ש ז"ל כלל מ"ה שפסק במוקדם דהוא מדרבנן והבנים ממזרים דאורייתא יעויי"ש ובדברי הא"ז ז"ל אין מקום לגנות מסברא הנ"ל ורב א' מופלג גדול פעה"ק ת"ו אמר בשחוק טוב יותר היה להמחבר מכסה לאוכל לכתוב גם על השגה זו קבל את האמת ממי שאמרו:

כלל א' או"ק ע"ו ד"ה כתב הח"ס עובדא וכו' והנה שאלה זו הוא בתשובת ד"ח סימן ס"ג ושבו"ת ומשיב סי' ק"ג. אך השואלים להגאונים שניהם כל הו"ה איך היה העובדא כאשר עיני הקורא תחזינה. והח"ס הרכיב שתי הנוסחאות של השאלות והעלים והוסיף כדי שהשואל ומשיב יחלוק על שו"ת ד"ח. ומכריע הח"ס נגד הד"ח וחידושי אנשי שם בסברא הקולע אל השערה. בלי שום ראיה. רק כאילו בידו להכריע את כל העולם כולו. אכן מי שמעיין היטב בשו"ת ד"ח והיקר היטב על כל ראיותיו החזקים כהרי מוצק. בודאי לא יחוש להכרע הח"ס ועת' נשקלה נא במאזני צדק את כל דברי הח"ס והשגותיו. העתיק הח"ס דברי השואל ומשיב דהוחזק לא שייך רק מה שהוא מחזיק עצמו בשם אבל מה שקורין לס"ת. והדבר ידוע דהקורא טעה והשב בשם הקודם הוא כך אבל אלו ידע שאין זה שמו הקודם לא היה קוראו כך וא"כ לא מקרי הוחזק בשם זה כלל עכ"ל השו"מ. וכל המעיין בשו"ת ד"ח ימצא שברתו מיוסדת על אדני פז שהכריח מכל הפוסקים דאם אין ידוע להמגרש שם אחר במקום כתיבה ונתינה כי אם זה השם אשר קראוהו לס"ת כ"ע מודי דכשר. ואין לחוש לשם הנקרא במקום אחר. וע"ז כתב השו"ת ד"ה ולכן אם נתחזק בשלשים יום תלתא זימנין בשם שרגא פייבל דהוי הוחזק ולא נודע לשם בשם אחר ודאי כשר הגט. הרי עיקר התירו משום דלא נודע לו שם אחר כאן ואלו ראה השואל ומשיב את דברי השו"ת ד"ח כצורתן והוייתן בודאי לא היה חולק עליו אלא דללבוב כתבו בנגון אחר מלגלג כאשר ישפטו עיני המעיינים בהשאלות דהא כתב השו"מ וכאשר שאלו להמגרש וב"ב באליו"ע ואמרו כולם שאינם יודעים משם יחזקאל וכאן נראה בעליל שהיה ספק במקום כתיבה ונתינה הגט משם יחזקאל וכיון שיש ספק בודאי אינו מועיל החזקה החזן משא"כ אם כל יושבי הכו"נ מדירת הבעל והאשה לא ידעו משום שם אחר. ע"כ הוי חזקה דהא לא כתבו בגט רק השם שנודע כאן. ומשם אחר לא ידעו ולכן כתב בשו"ת ד"ח לעיין בר"ן. וז"ל הר"ן בד"ה נמצא פסקן של דברים אם לא ידענו לו אלא שם אחד אף על פי שלא כתב וכל שום הרי זה הגט כשר. אפילו נודע לאחר מכן שם אחר הרי הגט כשר אם הוא מקום הכו"נ אחד ואין לו שם באותו מקום אלא שם אחד. אעפ"י שיש לו במקום אחר שם אחר ולא כתב וכל שום כשר עכ"ל הר"ן ז"ל הרי דשנה וכפל רק מה שלא ידענו לו כאן שם אחר והרי כיון שקראוהו ג' פעמים בתלתין יומין בשם שרגא אין לו שם אחר מקרי רק כפי מרוצת לשון השאלה בשו"מ היו מסופקין בשם יחזקאל. אך בלשון השאלה בשו"ת ד"ח לא עלה על שום דעת שום ספק וא"כ מקרי אין לו שם אחר כאן במקום הדירה וכתיבה ונתינה והנה כתב רבינו הגאון זצוק"ל בשו"ת ד"ח. וכן משמע בתה"ד בפסקיו וז"ל אמנם חזרתי לצדד מעט מזעיר ראיה וחילוק להתיר וכו' ובסוף כתב וז"ל מסקנת דעתי אינני כותב להתיר אפי' עם אחרי' אפילו דלימתי שיבא מכשולא אבל אם דעתכם נוטה להתיר אינני קורא תגר וערעור וכו' וע"ז סיים הח"ס וכן נראה לפענ"ד. ואין למידין הלכה מתשובה זאת עכ"ל. כל המעיין בתרומות הדשן ישתק להשגה הזאת שלא התה"ד כתב זה על שינה שם אביו יעיי"ש כדמשמע מדבריו שכתב שם הני מילי בשם של עצמו מפני החזיק עצמו אבל שם אביו לא ידעתי הרי דמכשיר לגמרי בשמו ובשם אביו שיש הלשון המועתק. שומו שמים על השגו' כאלו וכן כתב התה"ד עוד דהשם עצמו מפני החזקה וקרא ועני ולא על שם אביו יעיי"ש ומה שהשיג הח"ס על רבינו שכתב אם בהטעה בכיון אמרו בירושלמי אין לני אלא שם שהחזיק עצמו מכש"כ בהוחזק עצמו לקראו כן מחמת שסבר שזהו הוא שמו בודאי. מקרי הוחזק ובכונה השמיט הח"ס תיבות ויעו"ש בר"ן. מפני שאלו התיבות יעכבוהו לחלוק על מאור עינינו ועיני הגולה. וכתב ע"ז הח"ס ק"ו פריכא הוא וז"ל איפכא מסתברא אם עשה את הדבר בעצמו ובכונה מה שעשה עשה ועוש' אדם בשלו כרצונו. אבל אם שלא בכונה נעשה מחמת טעו' החזן שאם היה יודע שהחזן טועה בשמו הי' מתיקן לעולם אימא לך דחזקה בטעות לאו חזקה עכ"ל הח"ס אמנם לא פרך הוא כ"א פרח שושן נחמד ונעים וכן הוא הקו"ח אם בהטעה בכיון והפך שמו מראובן לשמעון הא הוא ידע דשמו ראובן מ"מ אין אנו יודעים במקום הכתיבה והנתינה שם אחר אף שהוא יודע. אך העולם שם אינם יודעים והוי חזקה מכש"כ באם סבר שהשם שקורא לו החזן שמו כלא גם הוא בעצמו לא ידע ליה שם אחר ולא נודע כאן לשום אדם משם אחר בודאי אין חוששים לשם שנקרא במקום אחר ושם לא נודע והרי איתחזק (שלשים יום שאין לו שם אחר) ומה לנו אם היה משתיק את החזן אם היה יודע אך עכ"פ לא ידע ולא נודע שם אחר. והרי כתב הר"ן דאם לא נודע במקום הכו"נ לשם אחר כשר הגט אף דנודע אח"כ שיש לו שם אחר במ"א. וזהו כפתור ופרח. ומה דהשיג הח"ס משם תשובת דאי חזקה בטעות הוי חזקה והכל תלוי בקרי ליה ועני ליהוי חזקה ביו"ד אלף דהא קרי ועני ומאי איכפת לן שאיש אשר נקרא לו דקדק בשביל שינוי קטן להחזיר את החזן מטעותיו הרי הוחזק בשם אשובי' ביו"ד א' דקרי ליה ועני ומוכח מזה דחזקה בטעות לאו חזקה. זאת השגה הגם כי אינה על שו"ת ד"ח כי שם לא נשמע ולא נזכר דקרי ליה ועני. רק שאין לו שם אחר כאן במקום דירה וכתיבה ונתינה. בכל זאת צריך להקיץ את הח"ס משינתו. דהא בשם אשובי' התם עצמו המגרש בשני יודי"ן והעולם ידעו משני יודין וא"כ מאי חזקה יש כאן הא כל העולם ידעו שהחזן טועה רק שאין לדקדק בשינוי קטן וזה בודאי לא הוי חזקה בטעות כי אם חזקה שהחזן טועה בקריאתו והמגרש וכל הרואים חתימתו ידעו בטועה ומאי איכפת להו. זאת שפירכא בודאי אינה כדאי להכריע נגד עמודי עולם כמו שסיים שם הח"ס ויותר נראה כדעת הבעל בו"מ ז"ל דחזקה בטעות לא הוי חזקה. ועל זה ידוו כל הדווים שהח"ס יערב לבו להכריע בין שלשה הגאונים הנ"ל ויכריע כדעת האחד נגד השנים ומי שמהו לשר ושופט נגד הני אריוותא ומי הכניס ראשו בין ההרים הרמים והנשאים.

כלל ב' או"ק יוד ד"ה וכן. כתב הח"ס בסופו אח"כ ראיתי מ"ש בס' דברי חיים שער שינוי השמות אות כ'. והנראה לפענ"ד כתבתי עכ"ל. והנה אם חולק בלי שום פירכא ובלי שום טעם וסברא אין להשיב עליו אם הח"ס מחזיק עצמו לגבר הכי לחלוק. והלא לא השבית לנו השו"ת גואלים וכל מי שיבוא שאלה לפניו הלא עיניו בראשו. הלא ראינו בעוד הלו נר ד' על ראשנו איך נהרו כל השואלים אל הדרת גאון קדשינו זצוק"ל

זצוק"ל בלי תשובה עדיין מבהיקים מתיקות אמרותיו הטהורים . ולא יועם הזהב ולא נשתנה זיו הדרו מן הנראה לפי ענ"ד הח"ש .

כלל ב'. או"ק י"ח דף כ"ו כתב הח"ש ראיתי בשו"ת ד"ת סי' קס"א וז"ל וכ"מ בהדיא ברמב"ם ז"ל בטפל כשר מן התורה דכתב בפ"ג מהלכות גירושין הי"ד וז"ל. כתב השם שאין יודעין בו ביותר וכתב וכל שום הר"ז פסול עכ"ל הרמב"ם . וכל פסול אינו רק מדרבנן עכ"ל הד"ת ובמחכ"ת אין כאן שום הוכחה דהא הרמב"ם כתב שכתב וכל שום אבל אם לא כתב רק השם שאין יודעין ביותר בלא וכל שום בזה לא איירי הרמב"ם עכ"ל הח"ש העליה והכחיד דברי הד"ת בפסקיו בשער שינוי השמות אות ב' שכתב ג"כ הוכחה זו מדברי הרמב"ם ועוד הוסיף שם דמבואר כן הרמב"ם ע"י הוכחה ומה שסתם הח"ש להיכת מבואר הלא האות לבו להשיג ועל מבואר קושיתו לפי טעמו ביותר קשה רק שירה לנפשו . כי שם בשער שינוי השמות הרחיב רבינו הגאון זצוק"ל הביאור בכל השינויות וירא הח"ש להלעיג בדבריו ממש . אך השגגה בעלמא בדופה ונגומה שור התשורר מעלמא והנה לפירש הרשב"א ז"ל שהביא הח"ש בעצמו לעיל בזה האות דוכל שום הוא גרוע מן אם כתב הטפל בלא וכל שום . הרי לשיטה זו ג"כ מדרבנן כשר בלא וכל שום . אלא דהזיל הח"ש נפירש ההגה שיותר טוב וכל שום כמו שסיים דכש"כ דפוסל הרמב"ם בלא וכל שום והאיך דהרמב"ם שיאר מה שפסול מדרבנן ובלא וכל שום שהולד ממזר שתק הרמב"ם ולא שיאר אלא מדסתם הרמב"ם וכתב פסול משמע דמדאורייתא כשר ואין הולד ממזר . ועוד האיך מצייר הח"ש מדאורייתא חילוק בין כתב וכל שום ללא כתב וכל שום והלא ר"ג המציא זאת התקנה . אבל מדאורייתא מאין לאין החילוק מבטן . מי המציא להח"ש חילוק מן התורה . מה יועיל מן התורה . וכל שום אם סימן אינו מועיל לשיטת הח"ש רק מדרבנן לענין חשש לעז בזה פליגי הפוסקים איזהו גרוע . ויש חשש לעז אך לענין השירת דברים שיהיה שמוכה ע"י וכל שום זה אינו עולה על דעת מחשבה שום אדם .

כלל ב" או"ק י"ט דף כ"ז ע"ג דיב"ה ראיתי בס' ד"ת בשער התשובות אות א' הביא דברי הריב"ש הלו וכתב עליו והעתיק הח"ש הגהה שם . והח"ש נתקל בסוף דברי רבינו הגאון זצוק"ל ומצא מציאה להשיג על מה שכתב בד"ה וכן יראה מדברי הרמב"ן ז"ל בחידושיו ובאר דבריו דמשמע בחדושי הרמב"ן איפכא כאשר יבואר להלאה . ואח"כ שם עלילות דברים דהיה לו לרבינו זצוק"ל להקשות כל דברי הרמ"ה בנשהייע משה הריב"ש לשיטת ר"ה ז"ל . דין הוא טעה . מכאן קשה חידוש גדול על הח"ש איך טולה עיניו מראות הלא כתב הד"ה ז"ל ד"ל דהרמב"ן ושיטתו הלא הקושיא על כולם ומה זה מציאה מלא בדברי ד"ה . ומה שנשתייע הח"ש מדברי הרא"ש והוש' וכו' לא די מן השו"ע והש"ס שהביא רבינו זצוק"ל . — והנה נשים קודם לב אל הירושים הח"ש ואח"כ נסתכל בדברי הרמב"ן ז"ל . תירץ הח"ש דבעובדא דהריב"ש ז"ל מי לא שעסקינן דבין במקום הכתיבה ובין במקום הנתינה היה מפורסם דשמו יהודה' יוסף ושמו הגויה דלמאי דשש"נ שתי המקומות כהדדי השיבי וז"פ וברור עכ"ל אך שבח הח"ש דא"כ הוא יותר שבר מרוצה מרי' ופורתא שרה .. דהא כתב דהיה מפורס' שם הגויה ולא הוה פורתא . וא"כ הוה ליה להריב"ש ז"ל

להכשיר מכח כש"כ וקו"ח ולא לכשותם ועוד דהא כתב הריב"ש וכן נמי י"ל במומר שכל שכתוב שניהם בפירוש כשר ולא כתב בעובדא דידן רק סתם מומר משמע דבכל ענין כשר שם הטפל לעיקר ועיקר לטפל והא ראיה דהא כתב הד"ת אות ה' דמהריב"ש נראה טעמיה דשם דעכו"ם הוי כשם טפל לשם דיהדות שם העיקר. הרי דהריב"ש רק מבו' טפל ועיקר דן שם ולא מבו' דמפורס' שם הגיות . ועוד השכל מחייב ומובן ממילא דשם המועד במקום דירתו יותר ניכר משם שיש לו במקום אחר . ובפרט במומר יותר ניכר במקומו שדר בו ברשעות בשם יהדות משם שנומרי במקום אחר ורק הח"ש חולק על מציאות מפורסם בשום מכחישתו . ומי יאיר עיניו ומש"כ הח"ש בדיב"ה ודהתאן עלה חדש דבר יקר מאד דשם מומרי בנקל יודעו בזה מחמת שהמר ברע וקנה לו שם רע לכן עשאו עיקר. א"ד אך להוכא כתבה. וכתב הריב"ש ז"ל דבר משפטים עם המומר למה עשה שם טפל לעיקר הלא אל הב"ד מסדרי הגט דן דינא למה כתבו הטפל לעיקר . ולמה שמעו מסדרי הגט לדעת המומר לעשות הטפל לעיקר אם גם המומר קנה לו שם רע ועשהו עיקר .. הלא הסופר כתב הגט ולא המומר . כמדומה שזהו רק חלום וצריך לפתור חלומו להמגנה ליגלן מהאי דעתא . ועתה נבוא לדברי הרמב"ן ז"ל בחידושיו שהעתיק הח"ש והפליא לדייק מדבריו נהפוך מן האמת הנה מתחלה כתב הרמב"ן ז"ל סברת הראב"ד ז"ל דאם כותב בפירוש שני השמות אבל וכל שום אינו מועיל. ע"ז כתב הרמב"ן ז"ל דסברת הרב אינה מחוורת אבל הפי' שבגליל עמו שיכתוב אנא מיהודא וכל שום שיש לי . (דהיינו שם מקום הנתינה לעיקר ושם מקום הכתיבה לטפל) אבל אבהו שביהודה' בשמו שבגליל אעפ"י שכתב וכל שום אינה מגורשת ואעפ"י שהוא היה בגליל וכתב שם הגט. לפי שאין שם שמו שבאות' העיר מפורש בגט. ומובן שזה הלפי קאי אראשית דבריו לפי שאין שם מקום הנתינה כתב לעיקר כמו שהתחיל הרמב"ן ז"ל שיכתוב אני מיהודא היינו שמו ביהודא וכל שום שיש לי בגליל . מאין לאין הוציא הח"ש דהרמב"ן איירי בסוף דבריו דמתקרי. מי להם לו זאת. הלא הרמב"ן ז"ל דחה דברי הראב"ד ז"ל ופירושו דצריך לכתוב בפירוש דהיינו דמתקרי. מאין הוציא הח"ש דיוקו בדמתקרי כשר. מי שיודע כגנון הלימוד כתינוקות של בית רבן ג"כ ידע שטות גדול טעה הח"ש בדיוקו מדברי הרמב"ן ז"ל מה שלא סבר הרמב"ן. והא ראיה דהא לקמן בדברי הרמב"ן ז"ל אחרי שפירש דברי התוספתא. כתב ז"ל ואם גירש אבהו שביהודא בשמו שביהודא. והוא בגליל או אבהו שבגליל בשמו שבגליל והוא ביהודא. אינה מגורשת כיון שלא כתב שמו שבעיר הכתיבה עד שיגרש אבהו מיהודא ויכתוב כל שם שיש לו בגליל וזהו תקנתו של ר"ג ששנינו במתניתין איש פלוני. כלומר שם מקום אבהו וכל שם שיש לו לרבות שם של מקום הכתיבה כדפרישית עכ"ל הרמב"ן ז"ל. הרי ברור כשמש בצהרים שגם בדברים שהעתיק הח"ש כך כוונתו של הרמב"ן ז"ל. השגגה והתאוה מוציאין את האדם מדעתו ומסיתין אותו ר"ל :

כלל ג' או"ק כ"ו וכלל ה', או"ק י"ד בסופו כש"כ הודה שיפה דחה הד"ה את דברי הש"ג אך הכי אמרו חז"ל כרבא נסקיך מני כיך . הוסיף בדברי עצמו דברים מי יודע מה הכריחו :

כלל

כלל ה' אות י"ד דף ל"ד הביא הא"ש את דברי הד"ת בלי לסמן באיזה מקום שמה ברוב שמחתו כי מצא השגה. ודברי רבינו הם אות א' שהביא הט"ג בשני שמות מ"ח. וז"ל הד"ת הנה בסימנין אלו בא לדון בדבר אדם אחד שמגלגלין קורין מברכין ומתפללין בשני השמות לא הוי שם הנתברך עיקר דהוי כמו שברכוהו בשני השמות יחד. והנה לא שמענו ולא ראינו חילוק זה בשום אחד ממסדרי גיטין. ובמהרש"ל ז"ל ביש"ש משמע איפכא. דז"ל בגיטין פ"ד סי' כ"ד ודוקא בחולי שנעתק שם זה על שם אחר. מ"מ שם הראשון לא נעקר לגמרי ואדרבה כל העולם קורין בשם הראשון הרי דקרו להו שני שמות כאחד מחמת שכן נוהגים שזה יהי' עיקר והשם דמחמת לידה שנקרא בו היא ג"כ שמו שמילדותו. ואעפ"כ כתב מהרש"ל ז"ל לכתוב בג"ט עיקר ועל הראשון דמתקרי. ולכן בודאי הכא שנקרא בשם החולי לבד למקצת ב"ה באותה העיר אפילו יש שקוראין בשניהם מ"מ שם החולי עיקר ולא איכפת לן מה שהתפילי' חזרו וקוראין אותו יחד שני שמותיו מ"מ עיקר השם שנשתנה כי מחמת זה שינה ישתנה הגזירה. ולכן שם זה עיקר כאשר כתבו כל הפוסקים עכ"ל ב"ש ד"ה. והוסיף הא"ש בדברי המהרש"ל ז"ל וקיצר בד"ה והידב סברה עמוקה דהמהרש"ל איירי במנהג שעוקרין השם הראשון ואגב האיר הא"ש העינים בידיעת מלת נעתק ודיינו. אפשר נשתנה משמע יותר שעוקרין את השם הראשון אך יתהנה בחידושו רק מי שרואה דברי המהרש"ל ז"ל ותה"ד מי לא יאמר שהם איירי בשנהגו להחולי שם אחר. וכך לשון השאלה בתה"ד. אך בכל זאת נסתייע רבינו הגאון זצוק"ל מלשון המהרש"ל דקרו להו שני שמות כאחד והוין כשם אחד. ומה יועיל ברכת המברכין יותר אם אין עוקרין את הראשון לגמרי. הרי גם כששם עקרו דהיינו שקראו בשינוי השם רק שם אדם ג"כ הוויין שם אחד וכונתם ג"כ להיות כמו שם אחד. וזה כתב רבינו הק' זצוק"ל רק להסניף אכן עיקר השגת רבינו הגאון זצוק"ל על הט"ג הא לא מצינו ולא שמענו ולא ראינו בשום אחד ממסדרי הגיטין כזאת וכי בהמגלגלין תליא מלתא לקרא שם אדם. רק במה שישתנה הגזירה ע"י שם האדם כמו שכתב המהרש"ל ז"ל שם סי' כ"ד דחשבינן שם השני הבא ע"י מקרה ע"י ינוקי כמו קרא לי פסוקיך שהוא סגולה כמו נבואה וקדמונים סמכו על זה דשינוי השם הוי מן המבטלין את גזר דין של אדם. וא"כ אין לכונת המגלגלין דעה בזה רק השם השני הוא עיקר. ומה יושיע נגד זאת הסברה בלבולו האורך שהאריך הא"ש להסביר חילוק בין שמ"א לשאר בני שמות מי ביקש זאת מידו. אם היה רוצה לחלוק על רבינו הקדוש זצוק"ל היה לו להביא ראיות על מקו' שאין עוקרין ולא לבאר מקום שעוקרין ובאמת יש להביא ראיה מדברי תה"ד שהביא מהרש"ל דאין חילוק בין עוקרין דהא כת' התה"ד וכדומה לי שנהגו באסטרייך אפי' בכתיבת שם האיש בגט היו כותבין יעקב משה ולא דאתקרי כלל. ואפשר משום דמנהג במדינה ההיא שעולין כך לס"ת יעקב משה עמוד יעקב משה בן פלוני כתבו ג"כ בגט כדרך זה עכ"ל תה"ד. ואם שיש חילוק בין עוקרין לשאין עוקרין הוי ליה לבעל תה"ד ז"ל לתרץ את מנהג אסטרייך שאין עוקרין כיון דלא ידע טעם מנהגם תירץ משום עליה לס"ת. הו"ל לתרץ ג"כ משום דאפשר דאין עוקרין אי יש הוי אמינא דיש חילוק ומדלא מתרץ כן בודאי אין חילוק רק כמו שכתב רבינו הגאון ז"ל סברה יקרה ומה שהתלה הא"ש שבח"ה לערב או יו"ט מרומז ממנו שני השמות לא רמז ולא קרוב לרמז ולא בהמבי"ע גופיה נמצא שם והרוצה לבקר יעתיק עדותו. מי ישיב לא"ש על רמז אם כך יאמרו לו יענה שהרמז נראה לו בתיבות אחרות. אך כמדומה שהרב הגאון בעל ט"ג ז"ל היטב הרה לו עלילות כאלו ויאמר לו שקילא טיבותיך ובדי אחיזתא. לא צריכנא לך ולמטלטלך:

כלל ו' אה"ק כ"א הביא שו"ת ד"ח סי' קכ"ה ומסיים שם ולפיענ"ד צ"ע. ואח"כ כתב דכפי הנראה סברת הנ"ש כסברת הט"ז באטרקא אמנם רק עיור בשתי עינים נראה לו כן דהא כתב הט"ז באטרקא משום דהנקודה קמץ תחת שרה כמו באטרקא. וא"כ גבי אלכסנדר ודאי אינו כך רק שרצה הא"ש להביא ראיה מדברי עצמו לעיל אות י"ב דמלאו לבו לחלוק על הראשוני' והאחרונים. ולא יאות א"כ לכתוב בצ"ע הסוף דשו"ת ד"ח. אמנם אם נריך עיון לא"ש לזאת לא נשית לבנו דבאמת דבעובדא דהירש יוסף באמת הנקודות שוות ולס"ת קראוהו יוסף ועוד יש טיבותא בהאי עובדא דהנה לא הזכירו בשאלה היאך כינוהו בעת מילתו רק שהכל יאמר דבעת מילתו ודאי אמרו לגבי יוסף המכונה הירש יוסף. דיוסף הוא שם קטנות והוסיפו אחרי כן וא"כ בודאי כבר הגט בדיעבד ומי פתי יסור הנה לחוש להאי דהאריך הא"ש בעצמו בצ"ע נגד הגאון הקדוש זצוק"ל. ואח"כ הביא הא"ש באותו הדבור דברי שו"ת ד"ח סי' ק"ל במי שהותם עצמו אריה ליב ובפי כל קוראין אותו ליבש פסק בד"ח לכתוב אריה המכונה ליב והא"ש נראה לפי עניות דעתו דצריך לכתוב ליבוש ומלבד מה שמכביר במקום אחר להלן בשם ליבוש כאן לא נראה היטב לא"ש כי שפת דבהאי עובדא גם בעת מילה אמרי מכונה ליב. כמו שהזכיר רבינו בסיומא דפסקא כיון שהתם עצמו ליב וכן כינוהו ליב בעת מילתו ולמה זה הטריח הא"ש כל זאת כדי לחלוק אך מי יחוס רק מרמה את עצמו ואת מי שלא הגיע להוראה המעיין בספר א"ש וימלא השגתו יענג לו כראבו. שאינו בר הכי לעיין בשורש הדברים האלה. אהה! לכבוד המדומה.

עוד באותו דבור בא"ש הביא דברי שו"ת ד"ח סי' קנ"ח בהאי עובדא דאברהם קלמן. ופסק רבינו שם דיתן עוד גט בשם אברהם קלמן יעיין שם. ומה זה שייך כאן הא"ש אבל לכתחילה צריך לכתוב אברהם קלמן. הא גם בדיעבד כ' בשו"ת הנ"ל דיכתוב אברהם קלמן גט שני וכל השתנות נראה שלא עיין בו כל צרכו. רק כאשר מצא דמיון להשגה מרוב שמחתו שכח לעיין יפה ר"ל.

כלל ו' אה"ק כ"ה דף נ"ה הראה הא"ש עוז תעצומות גבורתו בלשון וחריפות. ובקיאות הפך דברי אלהים חיים. ועשה פירוש לדברי ה' ד"ח. למען כתב. ולפי פירושו וביאורו הקשה מה יענה הד"ת. כמה לא חלי ולא מרגיש האי גברא ערכו. והלך בגדולות ונפלאות ממנו אם ישרו בעיניו. דברי הט"ג. מי הכריח אותו לבאר את דברי הד"ת. הלא הד"ת מונח בקרן זווית וכל הרוצה לעיין בו יעיין בו. ומי שאין לו קורת רוח מן הד"ת הרשות בידו לעצמו. אך להשפיל כבודו ולהפוך דבריו כדי להבזותו זה אפילו באנשים פשוטים הוי מתכבד בקלון חבירו ומכש"כ המבזה ת"ח אין רפואה למכתו. ומכש"כ גאון הדור דאתמחי גברא רבא. וכי בכל השואלים בשו"ת ד"ח אין בנמצא חכם כמו הא"ש ובא זה ועושה ביאור ועשה מקן ומכריע. מי שמע

כזאת

כזאת מתחלה כתב הא"ש לפי היסוד שיסד לו לעצמו. וכל המעיין בד"ח ונותן לב להבין דבריו הקדושים. יראה כי המהריב"ל כתב יסוד זה על אדני דברי התה"ד. וכל הרוצה להתברר עוד יעיין במהריב"ל ותה"ד הלא לא מעבר לים המה וימצא יסוד זה כראי מוצק בשמות גרשון וגרשום. ובכל השמות שהעתיק רבינו זצוק"ל והנה רבינו הגאון זצוק"ל כתב דמדברי הב"ש ראי' שאין שם הזקי' שם לעצמו. והא"ש בביאורו כתב שיש ספק. וממילא כתב מה יענה הד"ח. והלא רבינו כתב בביאור נגד המה יענה רק הא"ב עוצם עיניו לראות ברע. להלעיג במלאך אלקים והלוא קטן שבתלמידים אם אומר פירוש על ענין אחד כלא לא נהסדנו. בלא עיין בהענין כולו. והא"ש תפש על רבינו זצוק"ל. שכתב סוף דבור התה"ד זה אין בקיאות כל כך אמנם הרואה בד"ח יראה ברור כי עיין רבינו זצוק"ל כל עורך הענין. והקדים רפואה למכת הא"ש בשמו שמים על השגה זו. אך סוף דברי הא"ש המה לא לכבודו שכתב הא"ש ע"ל כלל ב' סק"ט שהבאתי מש"כ התה"ד בכתבים סי' רי"א דשם יקותיאל שנקרא בפי כל לא גרע מחניכא. הרי בשם גמור נ"כ נעשה חניכא ודלא כד"ה — ובזה יש תפיסה על הד"ח. דברי הד"ח שכתב בשם הת"ד ומוהריב"ל ז"ל בשם גרשון וגרשום אלהן והנן אינה קיצור השם כיון שהם שמות בפני עצמה. ואילו לא היו שמות בפני עצמן היו נחשבים לקיצור השם. ואין צריך לכתבם עם עיקר השם ומדמה הא"ש יקותיאל שהיה נקרא המגרש הזאת בכל המדינה ועלה בו להורה והשביעוהו אם יש לו עוד שם אחר. ונשבע שאין לו עוד שם אחר. ונודע שנקרא במקו' דירתו הקודמת יקותיאל יוסף ושינה כדי להטעו' והכשיר התה"ד את הגט מפני שלא נקרא בשם אחר ועלה להורה בשם יקותיאל מיום בואו למדינה הזאת. וכתב התה"ד דלא (גרע) מחניכא. ועתה מזה הקשה הא"ש על גרשון וגרשום. ומסיים דלא כד"ה כלימה הלזו לא תמחה מעל ספר הא"ב בשמה העקוב למישו' את שאינו דומה לדומה יקותיאל עם יוסף ואת המשור לעקוב גרשון וגרשום. ביד כל אדם יתחוב. הא"ש ההם בעצמו על שגותו והם המעיינים בספרו המה אלו שצריכים התה הונגרים כדי להבין דבריו כמו אוי ואירזשע בכת' הא"ש באותיות הונגריש לבאר היטב שמה לא יבינו מעייני ספרו לה"ק. ולא נלאה נהלה בס' הקדוש דברי חיים. והם כאלו יתלוננו מן הד"ח. ויאמינו לא"ש כל תהפוכותיו יכי הלכו עמהם. והנהגו נלך בשם אלקים חיים ונשבע מזיו הדר גאון תפארת ס' דברי חיים:

כלל ו' או"ק כ"ה בד"ה אבל. כתב הא"ב מוסגר בין הלאי לבנה ובאמת השיג עליו הד"ח. גם בכאן דבריו אך למותר כי אין צריך לענין וגם לא כתב למה באמת ואם לא יבינו דברי תירוץ הד"ח מה שהעולין עבור הבי"ש שהקשה עליו הט"ג היה די להא"ש לשתוק מה שלא לו אם מראה מבינותו ובכלו העלום שיודע להכריע בין הט"ג והב"ש. ובאמת תירץ הד"ח על קושית הט"ג ואינו אומר לנה באמת אך באמת דברי רבינו בתירוצו המה מופלאים ודקדוקו בדברי המהרש"ל שכתב דליזר בא מאליעזר שלום בעיני כל מבין ואם דברי הד"ח באמת שמה בעיני הא"ב. יקרים המה מפז בעיני היודעים.

כלל ו' או"ק ל"א שם הא"ש את המתוק לטפל ואת הנעים למיאוס. והלוא רבינו הקדוש זצוק"ל

אחרי שהעתיקו קושית הט"ג משום ספק כתב תירוצו הנכון מאד והא"ש הוסיף על קושית הט"ג מה שאינו עולה על דעת ב"א כל מכירי השם אבגלי אינם יודעים מה שמה מעריסה ואנו ניחוש לפי הא"ש במה יראה איש היודע שמה מעריסה בלא אחר כל החקירות אין בנמצא יודע זה רק החשש של הט"ג במה יאמר הרואה דיש לה שם הקודם — ועל הספק בפיר' תירץ רבינו הקדוש זצוק"ל משכיה דהרא"ש דודאי יחלה בספק של מסדרי הגט. באמת הטריח הא"ש את עצמו להוציא סברא זו וגם מה שבד"ח מסכים עכ"פ אם יש חשש שהיה לאבגלי זו שם מעריסה. החזק רבינו זצוק"ל בסברתו ולא יפה שהב הא"ב בסי' יו"ד כלל זה אם אין ידוע איזה הי' שם המובהק. בודאי יותר טוב לכתוב כמו שכתב רבינו זצוק"ל ולא לסמוך תמיד על השמש חניכא. דהא שבעה הוטין השם כברין אך שמונה טוב יותר:

כלל ו' או"ק מ"ח הביא דברי הד"ח והולק עליו מדברי האחרונים. ומרוב צערו של הא"ש מסכים יותר לדברי הד"ח בהביא הא"ב אות ל"א ובאמת לפי הכלל ויסוד שהניח לו הא"ש לכתוב רק החניכא. כמעט לא היה צריך לספרו רק להורות כלל זה. אמנם כפי הנראה גם מדברי הט"ג שמרמז עליהם הא"ש כדי לצאת ידי הפלוגתות יש לכתוב בשני גיטין כמו שכתב שם והספר ברלה להתקן שיצא א' בהכשר לכתחילה ובחניכא לבד איכא דעות בזה עכ"ל הט"ג. וא"כ נוח התפיסה על רבינו שהורה לנו הלכתחילה. והספר דכאן בנשתקע אבל ידוע בהי' שמו אז אחרי' או יודא אינו מספיק אלא דמתקרי כמו שרצה הא"ש מתוך צערו לבחור בעלת רבינו זצוק"ל דלעיל. דהם מסופקים מהו שם הקודם יאמר הרואה דמספק כתבו כן. אך בנשתקע וידוע מה היה שמו יאמר הרואה בהי' ספק על הרי' וזה שמו יודא ולא יתלה הרואה על נשתקע:

כלל ז' או"ק ע' הביא דברי הד"ח ולא ציין היכן הם למעלה. וכה"ה בליקוטי שמות של הט"ג אות וא"ו מהשביב של ד"ח ולא הייה רבינו זצוק"ל האיך לכתוב רק יודא לבד פסול והא"ש הייה דהט"ג יש לכתוב יודא ליב דמתקרי יודא. ומדבריו אלו יש לתפוש על הא"ש גופיה דהא כתב לעיל דאם החזן טעה אין זו חזקה כלל. וכאן קילר החזן את שם העלם ולמה כתב הא"ש דיש לכתוב דמתקרי יודא הא אין זה שם כלל אלא כיון שאין לו שם אחר להורה. ע"כ הוי שמו כמו שכתב רבינו הקדוש זצוק"ל בטעה החזן בברגא.

כלל ז' או"ק כ' ד"ה בש' שמות כתב את דברי רבינו זצוק"ל ברק בהר היפכא ולא עיין בדבריו. ובפרט בביאור רבינו הקדוש בסי' ק"י והא"ש הביא התשובה זו בש' הלאי לבנה ולא עיין שם כלל דהא שם ביאר רבינו הקדוש זצוק"ל טעמו דרק שם שקורין לתורה מקדימין. וזה הקדימו בעיקר שמו ובתשובה ק"י רצה השואל לפסלו משום דשובה הטפל עיקר וסתר רבינו הקדוש זצוק"ל דברי השואל משום דנקרא בפי כל זידא ושם השני שהוא אליו קודם אינו נקרא רק לפעמים אצל בני משפחתו. ובסי' קנ"ז גבי יעקב יאקיל. יעקב קלמן כתב הא"ב נ"כ בפשיטות דלא נראה לו. ושם בודאי לא עיין כלל וכלל דהא שם השלישי הוא נשתקע ורצה השואל לפסול אם לא כתבו רק שרבינו זצוק"ל פלפל שיש לכתוב שם בודאי יאקיל קודם שהוא נקרא בפי כל. וזה נשתקע ואם יקדימו יטעו לחשבו לשם הנקרא

בו. והמכירין את המגרש לא יודעין מזה שהם כלל — הם בודאי טעה הח"ס טעות שנראה לעין כל. אך גם כאן בתשובה ק"ע בזידא שלא הצריך רבינו זצוק"ל לבאר טעמו ושיים וגם גבי זידא יכתוב כאשר כתבתי ואם לא יודה האמת עונו ישא ונפשי הצלתי עכ"ל. ובכל זאת יאמר החלש גבור אני לחלוק והולך במה בכך. ומה שסומך על זעמיל שם שלא נקרא ג"כ קלמן בין העולם וזעמיל הוא רק על שם יופיו. והעלים עינו הח"ס ממה שכתב רבינו הקדוש זצוק"ל בס' ד"ח ש"נ אות מ"ס"ק ז' לחלק בין זעמיל לאלטער. דאלטער הוא שם כינוי מנהג. ובזעמיל הוא רק לתואר פניו והע"ז אינו רוצה שיכתבו שם זה כלל רק בשנשתקע השם העיקרי. וא"כ מה מרעיש הח"ס לחלוק חנם. ועוד קיצר הח"ס בדברי תשובות מהר"מ מינץ ז"ל כאשר הובא בדרכי משה סי' קכ"ט וז"ל אע"ג דכינוי זעמיל הוא רגיל יותר כאן דעיקר הכינוי הי' זלמן רק אח"כ ע"ש יופי קראוהו זעמיל עכ"ל הד"מ וא"כ מה קול הרעש הזה. ובשם זידא ובשם יאקיל השמות האחרים אינם עיקר כלל כי נשתקע מפי העולם לגמרי — טוב יותר להח"ס להזכיר דברי רבינו זצוק"ל בסי' ק"י שהזכיר את המסדר אם היא יצא שמים לשמוע באזהרתו. ואם לא עונו ישא. והוא לא מידי בהאי ענינא. עיין לקוטי שמות ע"ג סעיף ע' או' יו"ד בשם ליב. ויעויין במהר"ם מינץ גופי' מה שליהד בזעמיל ויראה סתירת דברי הח"ס:

כלל ז' אות קטן כ"א. תפש הח"ס את כל זרועו והראה לעין כל גבורותיו ובענין זה משתבח מאוד ונכנס מעלמו. אך כבר ידוע דברי חז"ל שמגא לשבוחי וכו'. בתחלת האות העתיק את דברי הגאון בעל חת"ס ז"ל והח"ס נעשה איל המנגח כל סביבותיו. התמרמר על מהרי"ק ז"ל וירמוס כבודו ארצה. ואחרי הזיונותיו הקשים כתב ואחר הדברים האלה יצא לאור עולם ס' שו"ת ד"ח וראיתי שם בח"ב סי' קנ"ב. ערש בנטפל בדברי הח"ס לא נוכל להתאפק מהוות השתוממותינו. ס' ח"ס נדפס שתים שלשה שנים וד"ח נדפס שבעה שנים. יש להפליא כמה שניה כתב ספר הח"ס ותמיד מתחילת ס' הח"ס עד סופו כתב שלאחר כתבו יצא הד"ח לאור. והוא כתב ספרו קודם ומה שהמתין כל כך. וכתב כל הגהותיו בכל הענינים רק אחר שיצא הד"ח לאור אך מה לנו באחר הדברים האלה הלא אינה בזכר שהם דברי הילה"ר יעויין בפ' וירא. העתיק הח"ס דברי התשובה קנ"ב מה שנראה לו להשיג עליו ואפילו אות אחת שסותר את שבגתו ידע לזכר שלא להעתיק. רבינו ז"ל פלפל שם והביא מהרדב"ז ומהב"י ז"ל דשם אברהם כיון שנשתקע צריך לכתוב רק אדאלף שניכר בו ועי"ז כתב מה שהעתיק הח"ס ואם שראיתי בחת"ס גבי אשה שנקראת לביאה ונקראת עתה לעני שיכתוב לביאה דמתקריא לעני. ואשתמיטתי מני' וכו'. ומה שנסתפק בטעם ר"ת למה אין כותבין שם המומר בגט ועלה בדעתו שהוא מחמת קדושת הגט ולכן הקשה וסתר ובנה מסברות כרסיות. ולא ידעתי גאון וגדול הדור כמוהו איך נעלם ממנו דברי מהרי"ק וב"י ושאר פוסקים שמחלקים דבמומר כיון שלקח שם זה לכפירה אינו נכון לזכרו. משא"כ בגר עכ"ל ד"ח ז"ל. וכתב על זה הח"ס ושארי לי' מארי' שהתפיא על מאורן של ישראל ז"ל דברים אשר לא כדת. ונהפוך הוא החת"ס כתב בתמיה וכי גט קדושה יש בו. ומה בכך דבאותו שם נזכר והמיר דתו בו דמאחר שאין קדושה בגט מהראוי הי' לכתוב אותו בגט שיהי' מוכח מתוכו מי הוא המגרש. והביא בחדושיו הסביר הדברים והוא דרך הגילות. ולא אדע מה ישיב הד"ח על קושיא זאת. והן אמת כי גם בעל ד"ח ז"ל גם בעל חת"ס ז"ל לא ראו מקור הדברים בס' הישר לר"ת. וכמו שנכתב בכלל ח' אבל על בד"ח ז"ל במחכ"ת כי רב הוא אתפלא מאוד. עד שהוא כותב שנעלם מן החת"ס דברי מהרי"ק וב"י ושאר פוסקים מה שאינו. יותר הי' לו לדיק ולהעיר בדברי מהרי"ק בעצמו משרש פ"ו לשורש ק"ו דסתראי נינהו כמש"ל. ולדינא הנה גם הבעל ד"ח בעצמו לאחר רוב הטורח העלה כדע' בעל חת"ס ז"ל והורה לכתוב אברהם המכונה אדאלף וכ"כ בסי' קמ"ב ע"ש עכ"ל הח"ס. וצריך ליקח השבון ממנו על כל פרט פרט כי כולו טעות ר"ל רק נעתיק עוד שורש אחת שכתב הח"ס בתחילה כלל ה' בד"ה ובמוהרי"ק בסוף הדבור כתב ונראה לפענ"ד ברור כי בעת אשר כתב התשובה שבשורש פ"ו עוד לא ראה את ספר הישר עכ"ל. ומי שמוח החזק והאמיץ אשר יוכל לסבול ולקבל זאת. המהרי"ק אשר לאורו נסע ונלך בכל תשובותיו יש לומר עליו שלא ראה דברי ר"ת ז"ל אשר על אדני פסקו סמך המוהרי"ק ז"ל בשורש פ"ו את מסקנתו. מי שמע כזאת ואח"כ כאשר כתב המהרי"ק ז"ל שורש ק"ו כבר ראה את ס' הישר. ולא חזר בו מדרכיו בשורש פ"ו. ומעתיקי דבריו ושותים בצמא עסיס מתקיו כולם לא מצאו סתירה זאת כ"א הח"ס. הב"י ז"ל שהקשה והשיב ופסק כדברי מהרי"ק שורש פ"ו. בסי' קכ"ט באמצע הסי' שלא כבר ראה את דברי מהרי"ק בשורש ק"ו. כי בסוף סי' קכ"ט מביא הב"י את דבריו משורש ק"ו. ואיך יתערב לומר עליו שלא ראה ולא ידע החת"ס ז"ל אשר בשנת תקצ"א נתן הסכמתו על הדפסת ס' הישר „גמולות אלדים" הפרע. ובשנת תקג"ע עוד לא ראה את ס' הישר. מי פתי יסור הנה להאמין ומי יקשה לכתוב כזאת. ואם בשנת תקצ"א נדפס ס' הישר. ובשנת תרכ"ד עדיין לא בא ליד רבינו ז"ל ס' הישר. ולא נגלה רז זה אלא לבעל הח"ס ישפוט כל בר דעת אם כנים דברי הח"ס. ואם הוא הגיע לקרשולי הגאונים לכתוב עליהם כזאת:

ועוד יבדוק הח"ס במפתחות של מהרי"ק בשורש פ"ו ימצא מומר שנשתקע שם היהדות לגמרי אפילו הכי יש דעות שאין לו לגרש כי אם בשם היהדות שורש פ"ו ענף ב'. ובשורש ק"ו לא נזכר ולא נפקד מענין מומר כלום. ולא מנשתקע. מה זה ועל מה זה. למה תפש במפתחות העיקר בדברי שורש פ"ו שלא לא ראה עדיין ס' הישר. ולאחר שכתב שורש ק"ו היה לו לחזור בו עכ"פ. ואדרבא לא לבד שלא חזר בו כ"א תפש שורש פ"ו לעיקר ובשורש ק"ו לא זכר כלום. וזו הפלא ופלא. אם כנים ונכונים דברי הח"ס. ושר התורה לא מסר חכמת התורה ח"ו כ"א להאיש:

ועוד נתפלא ערב נבוא להתוכח בגוף הענין מוהרי"ק ז"ל בשורש פ"ו מביא ראיתו מר"ת שהקשה מגר שכתב שם גיות. ומזה הוכיח דבנשתקע שם יהדות כותבין אותו. והנה נזכרו דברי ר"ת אלו. שלא בספר הישר באותה תשו'. והנה ברור כלהרים שראה וידע מס' הישר ולא נתקל כמה שנתקל הח"ס. ואם על גאוני הראשונים התנופף יד הח"ס. גאוני הדור שלפנינו שלא בקליפת השום המה בעיני הח"ס. ומה נתפלא על קשתו

הדרוכה

הדרושה מעתה נבוא להתבונן בתשובותיו כתב הח"ס אחר רוב הטורח העלה הד"ח עצמו כדעת בעל החת"ם ז"ל לכתוב אברהם המכונה אדהלף . מי אשר לא נקרו שתי עיניו. יראה בתשו' קנ"ב כי מיד אחר שהוכחו עם החת"ם ז"ל כתב לכתוב אדהלף . ואפשר כעת הח"ש בעל שם לביאה פלפל רבינו זצוק"ל עם ההת"ם ז"ל הלא על שם לעזי שמתהפך הגאון בעל הח"ס ז"ל ומתירא לכתוב בגט במה דומה למומר בשיטת ר"ת ז"ל דהא כתב יהי' איך שיהי' דברי הר"ת ז"ל קיים להשגיר שמו דלא להוסיף עלה. הרי רק משום זה התיר לכתוב לעזי. וזה באמת תמוה ובגנה יאהר מלפני הבליט הגאון זצוק"ל אחרי בקשת מחילה מהדרת גאון קדשו ז"ל . איך מדמה לעזי לשם מומר. הא נגד כבר שם גיות רק במומר שלקח שם זה לכפירה ר"ל. ושבשברו מים הזדונים עליו הקלוהו לע"ז בשם מומרי . הם מלהזכיר בכדת משה וישראל. והלא בתחילה כתובה שם יהבר ובסוף התשוב' הקפיד ר"ת ואמר פסול אם הזכיר שם מומר . ומהרי"ק בשורש ק"ו השביר משום דשם המורה על גיותו וכפירתו בתורת משה הוא דאין להזכיר בתורת משה. הרי משורש ק"ו דייקא נראה דיש חילוק בין לעזי לבין שם מומר שלקח לכפירה בתורת משה אין לשייך הגט כדת משה וישראל. והלא ב"י ז"ל חילק בפירוש בין גר למומר משום שלקח שם זה לכפירה. והט"ז כתב דאין בשם גיות שום ענין. רק משום דלפי' כפירה ניתן לו ר"ל . וגדולה מזו הרי מהרש"ל בשם מהר"י ברונא והג"פ סי' קכ"ט כתב מעצמו נסתפקו אם נתנוהו הנכרים למומר שם יהודה כשכפר סי' ג"כ אסור לכתבו למשל שקראוהו יוסף גבריאל. אלא דהעל' אם נקרא בין היהודים בשמו השני. כותבים אותו דמתקרי. מכל זה ודאי נראה דאין שום איסור לכתוב לעזי . ולא על שם כזה כתב הרמ"ה משנה מטבע שטבעו חז"ל . והרי הרב הגאון בעל תורת גיטין ז"ל פשט בפשיטות דגם אם נתנו לו שם יהודים בשעת כפירה אסור לכתבו בגט כיון שהנכרים קראוהו בשם זה לשנותו מדת יהודית יעויין בת"ג סי' קכ"ט אות י'. וכדי לערבב הדברים כתב הח"ס ונהפוך הוא . וכתב הח"ס עד שהוא כותב שנעלם מן ההת"ם דברי מהרי"ק וש"י ושאר פוסקים (מה שאינו ע"כ ולא ביאר את מה שאינו רק צריך להאמין להח"ם כי אינו ולמה כתב הגאון בעל הת"ס ז"ל על ר"ת ז"ל שבו דלא לוסיף עלה . ורק משום זה התיר לכתוב לעזי . והלא מה שבש יש בלעזי הלא רק תיבת היא כתב הט"ז וכי קבלה שם זה משום כפירה ח"ו רק משום קלות דעת . וע"ז התפלא רבינו הק' זצוק"ל מה התחיל להתהכם על שם לעזי. ע"כ כתב מיד תיכף אחר קושיתו על ח"ס ז"ל שיכתבו אדהלף . והיה זה הטורח הגדול שעשה הח"ש ומסמא עיני הקוראת שלא ראה גוף התשוב'. אם התפלא רבינו ז"ל אשר לפי כל הפוסקים אין בכתיבת לעזי שום נדנוד :

ונראה עתה אם בהגילות היחוד שכתב הגאון הת"ס זצוק"ל נתיישב הקושיא שביאר הח"ש וכי משום דשמא עלה להמומר באותה שעה הרעה ומחזי כעותר כונת שמו . הלא עי"ז אינו מוכח יותר שמו ותקשי הקושיא. ועוד וכי המומר מעשה לכתוב גט לאשתו וכי בענין שכפותו לגרש לבד אסר ר"ת ז"ל אין שום אחד מהפוסקים אשר עמד על דברי ר"ת דלא להוסיף עלה ובאריכות הסבר . כי אם כולם כאחד שונים כי שם שלקח המומר לכפירה אין ראוי לכתוב עליו כדת משה וישראל. והב"ש ז"ל הלא השמי' דלכתחיל' אפי' בנשתקע שם יהדות צריך לכתבו ולא שם גיות המפורסם. ובאמת יש תמיה גדולה מה ראה הגאון חת"ם להתפלא למה לא יכתבו שם מומרו. ומה שהתפלא הגאון הת"ס ז"ל דיהי' מוכח מתוכו הרי דבנשתקע פסקינן דלכתחילה יכתבו שם יהדות דנשתקע. דשם המומר אינו שם ולמה יכתבו אותו כדי שיהי' מוכח מתוך הגט כפירות המומר הלא טוב יותר שם מלהזכיר שם מומרו שכפר בו מתורת משה ולא יהי' מוכח הכפירה ואפי' אם השם גיות יוסף או גבריאל ג"כ יזכר בגט הכפירה . ואפשר ליישב דברי הגאון תורת גיטין ז"ל שכתב בפשיטות נגד מהרש"ל וג"פ ז"ל דבשם יוסף מותר אם קורין כן גם היהודים אלא דיש לחלק אם היהודים קוראין את המומר בשם השני בודאי לא לקח השם בשעת המים הזדונים אלא דאח"כ קראוהו הגוים יוסף . בשם כזה מותר לכתוב אבל אם קראוהו השומרים בשעת הכפירה יוסף בודאי לא יקראוהו היהודים בשם זה ע"כ אסור . ומה שהקשה הח"ש מן המשנה רבינו זצוק"ל מה עלה על דעת הגאון בעל הת"ס ז"ל לכתוב המינא וכי גט קדושה יש בו . בודאי ידע רבינו ז"ל הגאון הת"ס לא גמר אומר שישים זה כשיטת הר"ת ז"ל רק אפילו לה"א הוא פלא על הגאון גדול הדור לאמר זאת בבדיחותא . וכי שלא לערב כפירה וקדושה הזהיר ר"ת ז"ל הנה רק משום שם כפירה לבד הוא אסור . וא"כ מה צריך השבר אם כל הפוסקי' סברו וקבלו האיסור באופן שאין להח"ש שום תקוה לקבל שכר על מלאכתו עבור ההת"ם ז"ל — ומה שנראה להח"ש ביותר הי' לרבינו ז"ל להעיר על סתירת המהרי"ק משורש פ"ו לשורש ק"ו רבינו הקדוש זצוק"ל לא ראה ולא אשה לומר הירוץ שהירוצו של הח"ש במהרי"ק ז"ל לא ידע ולא ראה בשעת כתבו שורש פ"ו מדברי ר"ת ז"ל מס' הישר . בשביל שלא ראה לכתוב הוכא ועלולה כזאת שתק לגמרי . עיין בסוף ס' עז"ה תשובה מנכדו שהביא כמה וכמה ראשונים ואחרונים שלמדו מהרי"ק שורש פ"ו ולא הבו לשורש ק"ו. וזה אי אפשר לומר דכולם שגו ח"ו ולא ראו דהאי דשורש פ"ו לאו דוקא. ומהרי"ק חזר בו וזהו אינו עולה על דעת — אך מה לנו לעשות שחוק. וכי מה ענין סתירה זו לתשובת רבינו על שם אדהלף . ואם ירצה הח"ש להטריח עצמו יוכל להתברר שהי' לו לרבינו ז"ל ס' הישר. ובודאי לא שכח לעיין בו רק מקום הניח להח"ש להתגדר בתירוצו . והנה לפי שהארכנו עד עתה כמדומה שאין צריך להשיב על דברי הח"ש בשם באשא כיון שמעלה גרה. דמהרי"ק ז"ל שלא ראה לא ידע שכתבו סי' פ"ו שכתב אח"כ שורש ק"ו מקור דברי ר"ת בס' הישר . והנה כבר הוכחנו דידע דהלא מביא ראיה מקושיות ר"ת ז"ל מגר על מומר. וזאת נזכר בס' הישר באותה תשו' . אלא דהח"ש לא ידע פשט באותה תשו' של ר"ת. דתחילה וסוף כתב שם להזכיר בתורת משה וגם פסול הגט. ומה שכתב ר"ת ז"ל דקריאת היהודים הוא נקרא רוב. ורוב קריאת גוים לא נחשב. הלא הב"י בסי' קכ"ט כת' למ'שכל הגט בשם מומר אי משו' דהוא טפל אדרבא איפכא הוא מסתברא דמלתא דיותר קורים הגוים שמו משום דעתה שכיח בניהם ומן היהודים הלא מודה הוא. אלא אעפ"י כן צריך לומר דשם יהדות הוא עיקר דמה שהגוים קוראים אותו אין זה נחשב לשם כלל והשם שיודעים ממנו היהודים מקודם כפירתו . קריאת אותו השם הוא נחשב לרוב . וטעות גדול טעה הח"ש

הא"ש לקמן כאשר העתיק התשוב' מש' הישר והגיה אפילו פורתא לא קרי לי' אך כוונת ר"ת ז"ל דאפילו פורתא לא קרו השתא את המומר בשם יהודות כי נשתקע ובכל זאת שם יהודות הוא עיקר כי מה שקורין הגויים שם כפירה כלא נחשב ואין זה החזקת שם כלל. ויה"ר שיהי' חלקינו בלימוד תורה של הגאונים זצוק"ל בשיטותיהם חבריהם ואחרי טעותם. ולא בדיעות הא"ש ופסקיו:

כלל יוד או"ק ג' העתיק הא"ש דברי הריב"ש ז"ל ודברי המוהרי"ב ז"ל. ודברי הד"ת שהקשה על המוהרי"ב ז"ל. וכתב הא"ש שאין במשמעות דברי המוהרי"ב מה שהמלין עבורו רבינו הקדוש זצוק"ל. והא"ש כתב תירוץ שלו. וכתב שבוב מצא תירוץ זה בנ"פ סי' קכ"ה אות ג' והרוצה להבין כל הדברים של הא"ב ימהול ויעיין בכל מקומות ויראה איך טעה הא"ש ולא ראה ובין לא יבין את אשר לפניו. ומפני תאות השנות אינו מעיין כל צרכו אפילו לפי קט שכלו רח"ל והנה הא"ש מסיים באות זה. ופשטות לשון הריב"ש מורין בתוף אם צריכים שם העיר לעכובא. מ"מ כשר. ומ"מ נראה דאין ללמוד מזה קולא לשם האיש והאשה כי שם הדירה אף למאן דמעכב אינו רק מדרבנן. משא"כ בשם האיש והאשה עכ"ל. והנה בעצמו מעקם למצוא חילוק בין הא דהריב"ש למהרי"ב ז"ל וחילוק בין דאורייתא לדרבנן. הנה שהקר בימינו דגם בשם דירה איכא למאן דאמר שהוא מדאורייתא כמו שהביא רבינו ז"ל בתירוצו על המוהרי"ב יעוי"ש. אך עכ"פ ביקש הא"ש חכמה לחלק ועתה מה תפש על רבינו זצוק"ל שחילק בסברא עמוקה ונפלאה והלא כתב רבינו הגאון זצוק"ל רק ונראה לי. ולא כתב ליישב לשון המוהרי"ב ז"ל. ואם החילוק נכון למה מאס הא"ש בסברה הנכונה אשר לא מצא נגדה שום טענה רק שאין לשון המהרי"ב סובל לפי קט שכלו של הא"ב. אך הסברא נכונה בעצמה והוא הא"ש בעצמו מתאמץ לחלק ולמה לא החזיק בדברי רבינו זצוק"ל. הלא עתה פלפלתא הדא מגנא מלא קרי. ומכש"כ תפל בלי מלח אך עתה דברנו לפי טעות הא"ב. ולפי מה שכתב בהנ"פ כתב תירוץ שלו. ועתה נעתיק דברי הנ"פ סי' קכ"ה אות ג' אשר לשם הראה הא"ב מקום לעיין ולא פגע ולא נגע לתירוץ של הא"ש. ואדרבא לפי דברי הנ"פ ז"ל נוכל לעמוד על עומק דברי רבינו זצוק"ל הנ"פ העתיק דברי הריב"ש וכתב עליו הנ"פ ויראה דיש לחלק דהשינוי דשם עירו ועירה הוא ברור ופשוט ואין להקל מטעם הוראות הגאונים דנהי דשבעל אינו מערער מ"מ איכא לעז לכל רואה כיון שנכתב בשם עירו בשינוי אבל אם השינוי דמשני בשם עירו יש פנים לומר דאינו ויש פנים לומר דיש שינוי. בנדון הריב"ש יש להקל מטעם פסק הגאונים. אמנם בשם המגרש והמתגרשת אין להקל אף בשם עירו ועירה ואבי המתגרשת יש להקל ודבר חידוש הוא הנה דברי הנ"פ הללו מורין דצריך חילוק בין נדון דהריב"ש לשאר שינויי שם. כמו שמדקדק הנ"פ לכתוב בנדון דהריב"ש. ואח"כ העתיק הנ"פ דברי המוהרי"ב ז"ל וכתב עליהם וז"ל ולפי דברי המוהרי"ב ז"ל הללו יש לחלק בין שמו ושמה לשם עירו ועירה דבשמו ושמה איתקרייא הכי ומקרייא הכי הגט פסול משום דהוי כאלו לא נכתב אבל בשם עירו ועירה וה"ה בשם אביהם אם נכתב בלבול ויש ב' משמעות דמיקרייא הכי מסכים לפי האמת ומקרייא הכי לשינוי הו"ל כמאן דליתא ואין לחוש מלפוסלו משום שינוי דתלינן דמקריא שם העיר באופן מסכים לשמה והגט כשר עכ"ל וסיים אח"כ בד"ה והנה הכלל העולה. הדין דין אמת. דאם כתב שם העיר בבלבול קצת בשינוי אותיות מיתור או חסר או חליף יש ב' משמעות באותו השם כפי הכתוב בגט דאיכא דקארו לה באופן מסכים לשמה ואיכא דקארו לה בשינוי. יש להכשיר משום דמסתמא יקראו אותו באופן שיסכים לפי האמת. ואפילו תימא כיון דמשמע הכי ומשמע הכי הו"ל כאלו לא נכתב אפ"ה אין לפוסלו כיון דקיי"ל דאין שם עירו ושם עירה מעכבין. ומכאן אתה דן לכל השינויים של אבי המגרש והמתגרשת דקי"ל נמי דאין מעכבין בגט. ומיהו לא כל השינויים שוים וצריכים לשקול במאזני צדק כל שינוי ושינוי לפי מה שהוא דיש מהם להקל ויש מהם להחמיר וצריך לעיין בכל פרט ופרט במקומו ובשעתו ולדקדק בכל דקדוקיו עכ"ל הנ"פ ז"ל. מעתה ישפוט כל מעיין במאזני צדק היכן נמצאים בנ"פ תירוצים של הא"ש. ועוד ישפוט כל מעיין מה תפיסה יש על רבינו הקדוש זצוק"ל אם עשה כדברי הנ"פ וחילק חילוק נכון בין השתי ענינים שמשמעותם לכאן ולכאן ובשפתים יוסק מטיב דברים נכוחים. והמעיין בסידור קושית רבינו זצוק"ל על מוהרי"ב. יראה שבסוף הקושיא כתב רבינו זצוק"ל אחרי שהעתקתו דברי הריב"ש הרי דכתב אעפ"י שיש מקום לטעות מ"מ כיון דאפשר להשכי' ולקרות כמו המציאות הוי כמו כתב שם העיר וא"כ הכי נמי בשמות שבעל. הרי דדקדק רבינו ז"ל להקשו' למה בשם עירה נאמר כיון דאפשר להסכים עם המציאו' הוי כמו שכתב שם העיר כתיקונה. ולא היתה קושיתו ז"ל על דהריב"ש ז"ל פסק גם לפוסלים שינה. דזה מובן ממילא דלסיף שמכינן איש מקילין. אך קושית רבינו ז"ל היה אמאי דסיים הריב"ש ואפשר לאמר לשון הגט שיסכים לזה הרי הזכיר שם עירו בלא שינוי עכ"ל כתב רבינו זצוק"ל הרי דכתב. כמו שהועתק לעיל. וזו היתה קשה יותר מהאי קושיא כמו שכתב הא"ש. וע"ז שפיר תירץ רבינו זצוק"ל חילוק נפלא מלא חן וטעם. ומגנזכי מרומים אשר חוסה זצוק"ל יושפע עלינו מתורתו ומחכמתו ומקדושתו הבי"ת ירחנו נפלאו' מתוה"ק אכי"ר.

כלל יוד או"ק ה' בסופו כתב ובוב מצאתי בס' ד"ה שם בליקוטי שמות שכתב וז"ל הנה מה אני נגד הגאוני עולם לפענ"ד נראה דבודאי כשר בדיעבד ויוצא ומה דכתבו דנובע משם רבקה. והנה גם שרה שערכין ורחל רעכיל בכ"ף ולא בחי"ת וכן שירקע דכותבין בסמך אפילו דידעינן שמקורן שרה. ולכן כאן דכ"ר יש לעשות לקרותו בדגש. ולכן עכ"פ בדיעבד כשר ב"כ אמת וצ"ע עכ"ל הד"ה וסיים הא"ש ואנן מה נעני אבתריה. והנה הא"ש גופיה סייה קודם שהעתיק דברי הד"ה ז"ל נקיטנא מיהו מהך רבוותא דבכל שינוי וקילר השם כותבים שני ווי"ן אע"פ שיוצא משם הקודש עכ"ל ובעצמו כתב הא"ש לעיל באות זה דאיות ממיכל שמקורו מיהא"ל ומשא"ר. ומה דעתו במה שכתב ואנן מה נעני אבתרי. הלא רבינו זצוק"ל הביא ראיות מוכיחו' ועוד הוסיף דאדרבא ב"כ יש לעשות. ואם אף כוונת הא"ש בהאי שאנן מה נעני אבתרי על עניוות של רבינו שכתב בתחלת דבריו הנה מה אני נגד הגאונים. ועל זה השיבים הא"ש בודאי תשאתו שמורה גלה. כי מה

ומה

לו לבזות במקום שגם הוא בעצמו הסכים על ההיתר . ומה לו להעתיק דברים שלא לצורך הענין מה היה הספק חסר אם היה הא"ש מעתיק רק מאולם נראה לפענ"ד . וכל הענין קמי שמיא גליא כוונתו ושם בודאי יתן דין וחשבון . אך האדם יראה לעינים שהעתיק תיבות הללו שלא לצורך לגמרי וגם בלא סיום אכן מה נעני אבתרי היה די לענין הפסק. כי כל מבין ברואה את הא"ש ואת קסת הסופר. ושלעו"ז את ד"ח ופו"ת ד"ח ודברי ההגדה וחידושיו על שבת מליצה בלי הפוגה לא יאמר שום בזיון בינישה ח"ו . אוי לגנס כי יצא למלחמה נגד האדם הגדול בענקים זיע"א :

כלל יוד או"ק י"ח כתב הא"ש והאיתי בס' ד"ח חלק ב' סי' ק"ל השלה וכו' ולא העתיק הא"ש דברי התשובה הנ"ל . כי אם עשה מעצמו ביאור על דברי רבינו זצוק"ל וממילא קשה לו וחולק עליו ועושה ליצנות. ובאמת אם היה מעתיק דברי התשובה היה כל מעיין רואה למי הותמם האמת אך כך דרכו בספרו זה איננו מעתיק כי אם לפי ביאורו או דומה לו שעושה קיצור שו"ע. ומהכל רוצה לעשות קיצור גם מאמת עושה קיצור אך מי שמחסר נקודה אחת מן האמת הוא בקרן. ונייתי ספר ונחזי אם העתיק כהוגן . ואם כפי האמת כי כתוב בתשובה הנ"ל אם קיבותיו וספיקותיו נאותים וראויים להעלותן בכתב ובדפוס . הנה הא"ש העתיק מתשובת ד"ח סי' ק"ל דאפילו מי שהוא חותם עצמו ליבוש בוא"ו אחר הב' וכתבו בגט ליבש בלא ו' כשר בדיעבד דהא המהריב"ל כ' לפסול מטעם דהו' הכל קפדי בי' והרי הפי' אותו שחותם בוא"ו לפעמים משמיטו ולכן אין קפידא ולא הוי שינוי מחתימתו אף שהוא חותם בוא"ו ומשום דגם בלא וא"ו מקרא ליבוש כאלו נכתב בוא"ו אתו"ד. וע"ז כתב הא"ש ולפענ"ד דלא נהירא דהא ודאי עדותו של מהריב"ל נאמנה דהסרון וא"ו הכל קפדי ביה וכן הוא בכל שם לע"ז שלנו כמפורסם . וידוע שבכל המכתבים כותבים וא"ו לצורך מלאפום. ואם יזדמן מי ביכתוב ליבש בלא וא"ו טעות דיליה הוא ודמיא ממש לתנם ותוגם ולא מיבעי אם חותם הוא בוא"ו וכתבו בלא וא"ו דפסול אלא אפילו אם הוא חותם בלא וא"ו וכתבו בלא וא"ו נ"ע לפענ"ד איך להכשיר אפילו בדיעבד עכ"ל הא"ש . ועתה נראה דברי המהריב"ל ז"ל ודברי בו"ת ד"ח אם העתיק יפה ואם הבין יפה . ואם פסק כהוגן וכראוי. וז"ל התשובה הנ"ל סי' ק"ל והנה באמת אם לא ידע הואמתו מהנכון לכתוב ליבוש בוא"ו כי כן הוא בכל השמות כיוצא בזה כגון ירוחם שקורין במלאפום כמו שאנו קורין ירוחם כמו שאנו כותבין בוא"ו הגם שבפסוק הוא חסר מ"מ כותבין מלא כפי השמעה כגם שאין דוחקין הפורק הרבה והנה לכאורה לפי מה שמבואר בהשב"ץ ומובא בב"י ז"ל גבי תנס ותוגם דהוי שינוי השם בחסר אות . וא"כ לכאורה בנ"ד הוי כחסר אות ומבואר במהריב"ל דוא"ו ויו"ד הוי מאותיות אמות דאם חסר אותן הגט פסול וא"כ לכאורה אם כתב ליבש חסר וא"ו הוי פסול . אך זה ליתא דכתב מהריב"ל ז"ל ח"ג סי' ע' וז"ל ואחר שכתבתי כ"ז ראיתי תשובה א' להרב הר"ש בן הרשב"ץ ז"ל שכתב אם כתב שם שינו ושיתה בשלבול כגון בשמקום שוגם כ' ענס פסול ואם אינו נקרא יפה בר הוא כמו שאינם ואחר שראיתי זאת התשובה חשבתי הדך נכון שאלו הדברים והוא שחסרון וא"ו הוי חסרון שהכל קפדי ביה אבל חסרון האלף שהוא במקום תנו : :

ספחה . איכא דקפדי ואיכא דלא קפדי וזמני שכותבין משמיטין . ויש לסמוך על מה שנהגין באגרות וכתובות ושטרות . ואפשר משום זה רבני הגריגוש אינם מקפידין על תנועת הפתח בגיטין כפי הנשמע משום דבשטרות ובאיגרות ובכתובות בלשון כלעז שלהם אינם מקפידין על זה עכ"ל המהריב"ל הרי דמה שדרך שמשמיטו לפעמי' כשר בגט לכן גם בזה כשר דכן אפילו אותו שחותם ליבוש משמיטו לפעמים. ולכן אין קפידא בזה ואפילו אם חותם עצמו ליבוש בוא"ו . וכתב בגט בלא וא"ו כשר הגם דכתב הב"ש ז"ל דאם כתב בגט שלא כדרך שחותם עצמו שאינו כשר רק באם לא נמצא שם כמו שחותם עצמו . ובודאי טועה וגם ליכא שינוי משמעה אבל אם חסר חד מהני היינו שיש בם כמו שחותם עצמו או שום שינוי משמעה פסול הגט מ"מ נראה לי דהיינו דוקא אם כתב באלף והות'בה"א וכיוצא דאז יש חשש של מהר"א הלרפתי ז"ל שיאמרו שאין זה המגרש אבל ממה שדרך ב"א להשמיט כמו וא"ו באמצע התיבה דלפעמים משמטין בודאי לא שייך מראית עין דיתלו בהשמטת הסופר ובהה"ג ב"ש מכשר וכמבואר בש"ש ובמהרשד"ם ז"ל דגט הינו כש"ת ורק בשינוי שם השם לעז יעיי"ש בדבריה' וא"כ בודאי כשר בדיעבד אם שינה מחתימתו בה"ג דגם בלא וא"ו יקרא ליבוש כמו שיהיה נכתב בוא"ו ועתה יבחין נא הקורא אם מה שכתב הא"ש ובלה עד אתו"ד אם הוא דומה למה שכתוב בד"ח יראו נא איך השמיט דברי מהריב"ל ז"ל שהביא רבינו ז"ל ועשה הא"ש ליצנו' מדברי להריב"ל אשר כתב רבינו בלכאורה וחא"כ השמיט סברת המהריב"ל שהכל הוא כמו שכותבין באגרות ובשטרות ומה שדרך להשמיט אינו פוסל אם השמיט בגט והנה כתב באיר שיעב שדרך בני אדם להשמיט הוא"ו בליבוש ועדותו ודאי נאמנה . וא"כ מה רוצה הא"ש דדמי' לתוגס תנס . וכי יכול הא"ש להעיד דדרך להשמיט הוא"ו בתוגם. אם יכול הא"ש להעיד שדרך בני אדם להקפיד על הוא"ו בליבוש. אך מה שכתב הא"ש וכן הוא בכל לעז שלנו כמפורסם וידוע שבכל המכתבים כותבים וא"ו לצורך מלאפום . הנה עד עתה עשה הא"ש עצמו כעור . ועתה נעשה גם חרש . וכי אזניו אטומים לשמוע איך קוראים בני אדם את אים ששמו ליבוש באלו המדינות. יאמר נא אם שמע לדחוק המלאפום. או אפשר רק השי"ן בהיטעף אחר הבי"ת. אין גם אחד שיקראו במלאפום. וזה מה שדקדק רבינו ז"ל לכתוב בסוף מה שהעתקנו דגם בלא וא"ו יקראו ליבוש כמו שהיה נכתב הוא"ו עכ"ל. כיון דאין מדקדקים הקוראים . במלאפום וקורים בחטיפה . גם בלא וא"ו יקראו כן כאשר באמת ההוש מעיד. יטה אוזן וישמע איך קורים ליבוש אם גם אחד במלאפום. והנה הא"ש השמיט דברי הד"ח והעיד שקר והכחיש את המוחש ואת המפורסם רק למען להתלוצץ בקדוש ישראל. ועתה תורה מה תהא עלי' איך יש לסמוך על פסקי הא"ש אשר מליצו לו משקר בהעתקתו ומשמיט מה שצריך להפסק. והכל כדי למלא מקו' לחלוק (לו חכמו וישכילו זאת כל קוראי הגר על המל"ח והיו נותנים לב לעיין בשקרים הללו . היו שמים יד לפה . ותחת המכסה לאוכל. היה מכסה ספרו ויגלוס באדרתו ומודה על האמת כאשר הודה בתיקון הרביעי . ומה שחולק הא"ש על הראי' שהביא רבינו זצוק"ל מש' ש"ג דהע"ג מכשיר בדיעבד משום דבמקרא חסר כתיב גם כאן אינו שום הא"ש שיפתהו ס' בו"ת ד"ה וס' ע"ג הלא

כתוב לאמור אחר שהלה הט"ג לפסול גט שנכתב ירחם חסר משום דהרואה יקרא ירחם חסר בחולם הרי"ם כתב ואפשר דיש לצדד ולהכשיר הגט דהט"ג דוקא חסר וא"ו יקרא בנקודת הקבוץ דהברתו כנקודת השורק כמו שם יהושע, וא"כ כתב דכן משמע בהושע אשר בן ירחם יחום ומודה ועוזב ירוחם , יעוי"ש והנה זה ראיתי רבינו זצוק"ל דהרואה יקרא באותה הברה בחסר כמו במלא דמנא ליה להקורא לילך בתר איפכא כדי לתבוע או כדי להוציא לעז . בודאי יקרא כדרך שקורין את השם הזה וא"כ גם בליבוש כך הוא כמו שכתב רבינו זצוק"ל בתורה קודם שהעתיק דברי הט"ג,

כלל יו"ד או"ק כ' הביא השגת ה' ד"ח על הט"ג בשם קינא שכתב קונא והביא בנ"ע בב' ד"ח והביא ראיה מט"ג ומג"פ אך הא"ש מודה דמשמע דאין כותבין אבל דפסול זה לא משמע איך לא נתן הא"ש לבו על מה שכתב רבינו ז"ל מסתמא יקרא בחולם מאי טעמא אלא טעם נכון יש דהא קונא במלאפום אין שם אשה אלא בחיריק, אלא דחיריק ומלאפום אין חילוק במבטא לפי המדינות במקומות והשמות הללו, אך הרואה קונא בוא"ו הלא מסתמא יאמר בחולם דהא במלאפום לא שכיח השם הזה ולהעלות על דעתו שכתבו מלאפו' תחת חירק, הלא קל ביותר לסבר שהוא בחולם מלתלוה בטעות ע"כ מסתמא יאמר הרואה כן וא"כ שפיר הוי פסול דיותר ניכר לשם אחרת משם אשה המתגרשת, ומה תפיסה בזה על רבינו הגאון ז"ל שקיצר בלשונו הזהב לפי עומק עיונו ושכלו הנפלא מכל ספר הא"ש היה בעל שכל גדול עושה איזה דפין ולא הי' כופל ומשלש הכל ולא היה מאריך בלחות הלשון והלא ביאר רבינו כל זה בתשובה סי' כ"ו . וממה שהשיב הא"ש על זה דלא מצינו למפסל גט ע"ז זאת הטענה אינה חזקה כל כך בודאי מחייב השכל דמן התורה אינו גט דליכא ספירת דברים דאינה נכתב הגט על שם זו כ"א נראה על שם אשה אחרת ולית דין צריך בשש בפרט דנראה להכרית דשם קונא בחולם הי' שכיח הרבה דהא בהרבה סדרי שמות נכתב קוינא בוא"ו יו"ד והט"ג עמד ע"ז וכתב דהיוד נרגש כמו בגוי אך לפי מה שגם רבינו כתב כן קוינא נראה דרבינו השכיל והרגיש מזה ענין גדול דהא באשכנז ידוע שדרך דבוריהם וגם תפילותיהם אומרים על חולם אוי והא"ש יבין יותר היטב כאשר הוא השביב (au) ומזה נשתרבב קוינא ע"כ בכל סדרי שמות כתוב כן ומזה נשמע שהיה שכיח שם זה יותר מקונא שלא הובא שם וא"כ בודאי יאמר הקורא מסתמא מחולם ולא יתלה בחירק בטעות ולזה אין זה שם האשה המתגרשת ואמאי יכשר הגט .

ולאחר הבנה גדולה וביאור רחב ודיוקי משמעות מותיב הא"ש תיובתא הראויה למי שכתבה דלמה כתב רבינו זצוק"ל בפשיטות גדול דשם יושיע . לא ידע מקום השאלה ולא תהי' תורה שלימה בלנו כשערי הדיוט העלים הא"ש עינו ממה שכתב רבינו שם בתשובה הנ"ל דהחזן מדגיש היו"ד וגם התום השמע יעיד כנאליליש קורין כל יושוע יושיע. וא"כ מה שינוי יש והיכן היא התור' שלימ' שרמז עליה הא"ש הלא בכל התנ"ך כתוב חסר וקורין בקבוץ ולהאנשים האלו קורין כל השו' בחיריק והחזן מדגיש קריאת היו"ד מה סתירה יש בכתיב' תיובתא רבא דא אשר אינו שוה בנזק הדיו והנייר אא"כ הודה שדברי רבינו נוכחים המה רק משום דלא מצאנו הברה דאיכא למימר יעויי"ש ומספק מכשיר הגט ומתיר אשת איש לעלמא שמעה עמי בינה זאת .

ומה שכתב הא"ש שמה שכתב הט"ג לבסוף דלכתחילה כותבין בוא"ו אבל בדיעבד אם כתב בלא וא"ו יש להכשיר בפשיטות ושכח מש"כ הט"ג דאפשר דיש לצדד להכשיר ומאיזה טעם יוכל לחזור בו מני' וכי' להכשיר בפשיטות והקושיא המפורסם בעיני הא"ש עד שכתב במחכ"ת כי רב הוא הרואה בט"ג ירחם כי מקמי דאסיק לכך מילתא דמצאנו אשר בן ירחם יחום כ' דיש לצדד להכשיר גם שכתב ירחם שנקרא בשורק בלא וא"ו אט"ג דירחם בחולם לעולם חסר וא"ו משום דיש לדמות ליהושע ולזבולן ולבתר אסיק קרא דכתי' אשר בן ירחם מתפיסה זו נראה דלא ידע פותא דמר רבינו הק' זצוק"ל ולא שת לבו להבין דברי קדשו על בורי' . קודם יאמר נא הא"ש היכן מצאנו בין העולם מלת ירוחם בלא וא"ו . דיכול לכתוב לעולם בלא וא"ו . מאין ומנין לו דלעולם ומי הגיד לו זאת והיכן מצינו גם פעם אחת בפי העולם יחפש וימצא כי שקר בימינו . ועוד יאמר הכי בן ירוחם . ועוזב ירחם . שמות האנשים המה . מעתה הנה בנידון מישל וקונא תרתי לריעותא חדא דשכיחא שמות בשמות בחול' וב' דגם בכתב וא"ו לשורק הוא טעות וצריך יו"ד לחיריק ובירחם אפשר לקרות בחולם אך לא נמצא כך רק דאפשר לטעות ועוד הרי כמו שכתב בלא וא"ו מצאנו קריאת תיבה זו אך לא שם . ע"כ לצדד הט"ג ראי' מיהושע וזבולן תחילה דמצינו שמות בקבוץ שהוא בלא וא"ו וא"כ כתב דמצינו קריאת תיבה בקבוץ . והנה הביא רבינו הגאון עתה ראי' לדבריו במישל וקונא הרי הט"ג חשש גם בירחם שאפשר שיטעה אדם לקרות בחולם . רק משום דאפשר לקרות בקבוץ ואין בכתובה טעות ועיקר ראית הט"ג מקריאת ירחם בלא וא"ו רק דהקדים הא"ש מצינו שמות אנשים בקבוץ כמו יהושע וזבולן ושכח להעתיק מה שכתב רבינו באותה תשובה וכונתו שם דבשורק כותבין וא"ו ובניקוד קבוץ אין כותבין וא"ו והלא וא"ו נקרא בקבוץ הברתו שוה כעין שורק ומש"ה מסיק דאפשר להכשיר ירחם בלא וא"ו אבל ביו"ד ודאי פסל ועתה כבאר הקו"ת בירחם אי לאו דהקריאה של קבוץ ושורק שוה היה פסל משום דיכול הרואה לטעות לקרות בחולם הגם שלא מצינו כך . וכש"כ במישל וקונא דמצינו שפיר בחולם ובכתיבה טעה הסופר לכתוב שורק תחת חירק בודאי פסול הגט דגם בכתיבה אינו דומה לירחם דשם מצינו קריאת מלה זו חסר ו' ועתה למה זה נהק מעיל מום בקדשים ופוסל במומו דלא מצינו למפסל גיטא משום זה הלא מצאנו דלולי קריאת ירחם בלא ו' הי' בנמצא והי' הט"ג פוסל משום דיש לטעות לקרות בחולם מכש"כ בדשכיחי בחול' ובכתיבה היא בטעות .

כלל יו"ד או"ק כ"א בד"ה והנה ראיתי . הפלא הא"ש לחלוק בנביאות דהאשה חותמת עצמה בשני יודין על דעת לקרותה בצירי כמו שבכל ספרי אשכנז וכתביהם . והאשה לפי דעתו בקיאה בכל אלו הספרים דמכונת לעשות כמשפט לשונם וכתבם : ר"ל מטעות כזה . ובטעות זה הולך על ויכוח רבינו ה"ק זצוק"ל עם גאון הדור זצוק"ל . כמו שכתב בשער נקודות שם ומדחה גם דברי הב"ש ז"ל מבלעדי שאינה מוכרחים להא"ש דברי הב"ש ז"ל נראה לו דאין שינוי במבטא בשני יודין נגד יו"ד אל"ף כיון דדעת האשה על מנת יו"ד אל"ף הדברים הללו בעצמם הם חוכא ואטלולא אפשר

האשה

השפה באשכנז הינה נאמנת לעשות פירוש זה על התימהה נגד המפורסם דשני יודין המה פתח חריף: וזה ידוע לכל אם השפה יודעת להוות בודאי למדה לומר התיבות וכיון תמלא בכל התיבות שני יודין לצירי. אפשר גם כל השפה יודעת מן הצורת נקוד"מ מינך ומין אותו הנגיל הנזכר שם הם מלהזכיר סברא כזאת בפרט בנידון אשר איש להתיר בסברה מעולה וגומה כנ"ל אך כמדומה שלא שמע מעולם מבטא הצירי בגאליציען שהיא רחוקה הרבה מן המבטא באונגרן ובאשכנז. שלא גם הצירי מעט דומה לפתח חריף. באונגרין געה ובגאליציען אומרים גיי גיוועהליך אומרים בגאליציען גיוויינליך. וזה אין להכחיש כ"א למתעקש ואח"כ גם שם שיינדל יטה כל איש את אזנו אם שמע בגאליציען שענדיל כי אם דומה לשיינדיל. רק מעט חילוק מפתח חריף ואח"כ עתה יאמר הא"ש השפה שיודעת ושומעת שמה שיינדיל הוא נכון לומר שהשמה על דעת ספרי אשכנז בודאי אין שום ספק שהיא הוהמה עלמה עפ"י מה ששומעת מבטא קריאתה. או שיש לה קבלה לאהוב כן ולא לבדות לה טעם עפ"י ספרי אשכנז ושבכל הצודק מורה שסברה שמה שיינדיל בפתח חריף ועתה לפי דברי הב"ש אשר על דבריו יסד רבינו זצוק"ל פסקא בודאי מוכרחי' דצריך לילך אחר ההימנה ומה דלא נסירו להא"ש דאיך יקראו בגע שיינדיל בפתח חריף והרי אין זה שמה שלא בגאליציען שקורין כל שינדיל קרוב לפתח חריף. ואין זה תימא גדולה. ואם אמר יאמר הא"ש מה השפה באונגרין ואשכנז. אמנם באלו המדינות בודאי השפה היודעת להוות שמה והמריש היינו בודאי לא תהוש בשני יודין כי הרפה וצובה היא לה למען לא יקראוה בפתח חריף. משא"כ במדינות אשר המבטא כך בודאי הינה בקיאה השפה בספרי הפוסקים וסבורה דצריך לחוש בשני יודין מפני שהיא טועה בין אלו השני מבטאות שהם קרובים מאוד. ומה שתלה הא"ש בספרים הישנים צירי בשני יודין שלא גם היום ישמע מבטא הזאת בליטא דוא וועסט ההת דוא ווייסט צוועה ההת צוויי וגם זה מפורסם ולא יכחיש הא"ש. ולפי"ז מי ירום ראשו לאמר שאפשר לצדק דברי גאון כוזנו זצוק"ל אשר אינו צריך חיזוק מפשוטים אך לומר בשגגה היא בורכה ובדויה. בודאי מלוה לומר והסור לשמוע זלזול נגד שפיקו של מרן קדישא אשר כל רז לא אניס ליה. ומהדר כבודו היה כל איש יכול לגמוד האיך לומדים תורה לשמה בפרט בפסק איך אסף כל קוציו וכוחותיו והשפיע מכל גשמיות כאשר ישאל איש בדבר הלדים. אוי לעינים לראות השגות בלי הבנה כ"א שמא אפכא שמא נהפוך ר"ל.

שמות אנשים אות א' אות קטן ב' מלא
בא"ש דקדוק .א' קל

בהשגות הט"ג דברי מהר"י ברונא ז"ל ופירש פי' בדברי מהרי"ב. וכתב שוב ראיתי בס' ד"ח שכתב כעין זה אך שמעיין בס' ד"ח יראה איך הכריח רבינו זצוק"ל בשני קושיות המכריחו' לפירשו ודבריו מתוקים ונעימים ומסדר מתוך זה כמה שיטות בעולם הריפות. והא"ש כתב כעין זה הנגש יאמר לרעק הגדול כמוני כמוך ?!

באות ג' לאחריו העתיק דברי ביאור ס"ג שנקרא
ברכת המים וז"ל מינו אין להוב ולומר

דבכה"ג יש לכתוב אברהם דמתקרי אברם כדקי"ל דכל קיצור השם שהוא שם בפני עצמו כותבין כמו אלחנן חנן שקרי גם אברם שם בפני עצמו כמש"כ דשאני הכא דשם אברם לא שכיח כלל להיות עיקר השם. עכ"ל הברכת המים. ולא כתב הא"ש כלום. ובספר ברכות המים כתב שהם במקום שהיה לכתוב אברהם וכתב אברם די באברם ופי' שקורין לו הכל אברם משמע מדברי ברכת המים דאם הוי שכיח שם אברם לעיקר השם לא היה כשר אברם לחוד משום חניכה דלא הוי חניכה כשהוא עיקר השם בפני עצמו לא יכול להיות חניכה ומכאן יש ראיה לדברי רבינו הק' זצוק"ל נגד מה שכתב לעיל הא"ש יסוד שיסד לו לעצמו דשם המובהק שיש לו כינוי לא שייך לומר שכינוי זה הוא הוא כינוי לשם זה שיהי' די אם כתב את הכינוי לבד אלא אם כינוי זה לא נמצא שיהי' שם המובהק בפני עצמו אבל אם כינוי זה שם בפני עצמו לא שייך לומר דנעשה כינוי לשם אחר. וכן הביא הא"ש ראי' מיקותיאל דנעשה כינוי לשם יוסף יעו"ש בכלל וא"ו אות כ"ה. והנה כאן כתב הברכת מים דאם שנקרא בפי כל אברם לולי שלא בנמצא שיהי' שם בפני עצמו ולא הי' די באברם כמו חניכה דאינו נעשה חניכה לאברהם כיון שהוא שם בפני עצמו. רק שאברם אינו בנמצא. וכן כתב הברכת מים בשם חבי' שאינו כינוי לרחבעם הגם שהבי' הוא מרחבעם יעו"ש. והא"ש העתיק זאת ולא הרגיש שהיא נגד שיטתו דלעיל. הי' לו להזהר עכ"פ שלא להעתיק דברים אלו:

ש"א אות א'. או"ק ז' הביא דברי הד"ח סק"ג
שכתב שיש לכתוב אברהם ולא

אברם אם לא ידוע שם העריסה. אם עולה לתור' בשם אברהם אף כשהוא חותם אברם כיון שאינו אומר טע' להתימתו מספקא ליה טועה בחתימתו וכיון שעולה בשם אברהם אמרינן ודאי זהו שמו מעריסה כיון דלא ידעינן שם העריסה ואם חותם עצמו אברהם בכ"א אף שעולה לתור' שלא כ"א אברם אזלינן בתר חתימתו והאזן אינו מכריע דידוע שהש"ץ אינו מדקדק. וע"ז כתב הא"ש והנה כי ודאי נכון למנוע משני גיטין אבל לא ידענא אמאי לא נכתוב גט אחד בשם אברהם דמתקרי אברם והנה עשה עצמו לאינו יודע הא כיון דמחזיקינן או חתימתו או עליהו להורה שבודאי כן הוא שמו מעריסה כיון שאם העריסה לא ידוע ואין לו קבלה ע"כ. והקריאה בשם אברם בטעות או חתימתו או קריאת הש"ץ הוא בטעות האיך יכתבו אברם הא אין שמו אברם ולמה אינו מזיק הקיצור השם. אם הוא טעות ואין זה שמו האיך יכתבו. והנה על מה שכתב אם כי נכון למנוע משני גיטין וזהו דרכו בכל הספר לסמוך אחניכה. צריך להודיעו ששכח או העלים עיניו ממה שכתב הט"ג בליקוטי שמות וז"ל בסעיף ה' אות ו' באמצע הדבור. ואף שיש מקו' לכתוב ליעזר לבד או אליעזר זאב לבד נ"ל דלכתחלה עדיף טפי למיעבד כדכתיבנא בכדי לצאת להזכיר בגט כל השמות של האיש כדמשמע בפוסקים ובו"ת שהזכרו כמה זכרונים איך לכתוב לכתחלה אף במקום שהיו יכולים לצאת ידי חובתן בכתיבת שם קודם לבד או החניכה לבד אם לא במקום ספק. בקשה לעמוד על בוריו של השם איך לכותבו. אז בשיר דמי לכתוב השם האחד לבד או שם הקודש או הכינוי שיש בה די להכשיר ונעתיק כל דבריו שם ובזמננו זה בעה"ר אף מי שיש לו עסק בזה בהגיע תור נתינת גט. זמננו בהול ואין מפיס על לב במאון נאון שלא מתוקן בהספר ויתרון לכתחלה ולשום עין בספרים להוציא הדין לאורו רק עוטין הטיפה אחת משיקול

משיקול דעתם ומהדרין כנע מתוך הכ"ה כמו שמהדרין בהגדה של פסח ואין גדול עומד על גבם באמרם ספרי ודייני מגמר גמירי דנייהו ורגילים בדינים אלו ופוסקי' כל הספיקות בחברון ידיעה עכ"ל הגאון בעל ע"ג . ועתה אחרי כי יראו כל שלא הגיעו להוראה ומורים את ספר א"ש אשר רובו ככולו סומך אניכא . בודאי יבואו לידי יותר קלות דעת בפרט כי יראו דבריו דברי עתק עד גדולי הדור בודאי יחזיקו בהוראתו כמכריע. בודאי יש לחוש לקלקול יתר מן התיקון בעוה"ר ר"ל .

ש"א אות א .או"ק ע' . הביא לשון הע"ג דאם שם העריסה אברם ויש קבלה בשם המשפחה אברם אלא בעולה וחותם בשם אברהם בה"א כותבין אברהם דמתקרי אברם דאזלינן בתר חתימתו ועלייתו לתורה . והביא הא"ש דברי הד"ח דהשיב עליו וז"ל ולפענ"ד די"ל דהרי אם יטעו שאין זה המגרש כיון שהוא נקרא אברם מעריסה' ונקרא בפי כל אברם הו"ל להקדימו לשם אברם בלא ה"א ודמתקרי על שם אברהם בה"א . ולכן יטעו דזה שנכתב בגט הי' מי שנקרא מעריסה אברם לכן הקדימו אברהם בה"א דהוא עיקר השם ושם אברם כתבו לסימן וכו' עכ"ל הד"ח וכתב הא"ש ולא הבנתי הטענה הזאת דהוא מערכה על הדרוש והרי על זה גופא אנו דנין דהע"ג ס"ל מסברא דשם עלייה והחתימה הוא עיקר כיון שהחזיק עצמו בשם זה וסברה נכונה היא וראוי' למי שאמרה ולמה יטעו לומר שאין זה המגרש . ומזה שפט הא"ש דגם בשני שמות דעלמא אם עולה וחותם בשם אחד . ושמו מעריסה וגם נקרא בשם אחר אותו השם של עלי' והחתימה העיקר נגד השם של העריסה וקריאת כל העולם . והנה דומה כיושב ודורש מפני הגבורה . והרי עמל וילד שקר . וכדומה שפכת הא"ש מה שכתב הע"ג בליקוטי שמות סעיף ב' או"ק ג'. דכתב הע"ג בפנים מי שיש לו שני שמות מעריסה אברהם יצחק ועולה לתורה וחותם בשם ובפי כל נקרא רק באחד יש לכתוב אברהם יצחק דמתקרי אברהם או דמתקרי יצחק . וע"ז כתב שם בשביב או"ק ג' דאפילו הנקרא באחד משני שמות . מ"מ כיון שבשניהם שמות הלידה ועולה וחותם בשם אין הקריאה מכרעת לתת יתרון לזה שיהיו כותבין על השני דמתקרי והנה היה לו להרב הגאון ע"ג למנקט רק שם דהחתימה ועליה מכריע לאיזו נוטה בשם מן העריסה שמו כך . והייה בה הגאון בע"ג ומ"מ הרוצה לחוש ולומר דדילמא דכיון שנקרא בפ"כ ראובן לבד הוי כנקרא בשם אחר בפ"ע יוכל לכתוב ראובן שמעון דמתקרי ראובן . ואם כתב להיפוך ראובן דמתקרי ראובן שמעון א"צ דבעליה ובחתימה נקרא בשניהם . א"כ זה עיקר מ"מ כל ששני שמות כתובין בפירוש אין לחוש לעיקר וטפל ובפרט שיש ברוצים לומר דהקריאה שם זה לבד נותנת לו יתרון ועילוי על חבירו להקדימו . ואין חשש להקדימו ולכתוב ראובן דמתקרי ראובן שמעון וכו' עיי"ש.— והנה אם יש סברא דשם הנקרא בפי כל יכול להקדים נגד שם העריסה והמילה והחתימה מה הרעיש הא"ש באם שם העריסה וקבלה מן המשפחה נקדם לחבירו של העליה והחתימה שלא בש"ק הקודם ביאר רבינו דשם החתימה אם אינו נותן טעם אינו כלום והלא כאן ידוע שם העריס' וקבלה מן המשפחה . בודאי טועה לחוש כן דשם העריסה והקבלה מן המשפחה מוכיחין דטועה . ושם הקריאה לתורה ידוע דהש"ץ לא גמיר דינא ואין לפנות לב לקריאתו כמבואר בש"ק הקודם ולמה לא נקדים שם אברם שהוא מן העריס' לפי טעם המשפחה וכל העולם קורין לו כך ועתה ישפוט כל בר דעת היתכן שהא"ש יעשה מזה ליצנות מערכה על הדרוש ישקול כל ירא ד' בלבו אם אמת אמון בקרב הא"ש אם כך הוא דרך למוד תורה לשמה . וכך הוא בירור האמת והנה נתן הא"ש חותמו על דעת הגאון ע"ג. והסברא נכונ' דהיינו בשעליה והחתימה מכריע ומה שהנה בבתי תנאי לבנה לעיל ה"ה אם שם העלי' ידוע והחתימ' אינה ידוע או דהחתימ' ידוע והעלי' אינה ידוע. אם הסברא דשם העלי' והחתימ' קודם נכונה מאד לאין אם האחת אינה ידועה נגד שם העריס' והקבלה מן המשפחה וקריאת כל העולם זהו נגד הסברא הנכונה. ואדרבא השכל נותן דכל המכירין וקורין את המגרש אברם ויודעים שמו מן העריס' וכל משפחתו. בודאי יש חשש שיאמרו אין זה המגרש כי אברהם נקרא כאן לעיקר ואם הא"ש יודע בהסברא נכונה משם העלי' והחתימה וכי העולם יודעי' מזה . יש מי שלא ידע חתימתו ובודאי יעלה ספק בלבו שאין זה המגרש שיש כה עד אחינו בני ישראל . מה זה לדחות בליצנות קושט דברי אמת של גאון תפארת ישראל בלי טעם וסברא :

ש"א אות א' או"ק י"ז העתיק הא"ש את הגהת מהר"ד הלוי ז"ל ואת קושית הע"ג עליו ואת מה שמלין הד"ח על מהרד"ל. ואחר כך כתב הכרעתו כדרכו בלי שום ראיה מראשון ואחרון רק הוציא מכרסו סברא וכלל בדקדוק. קודם הכל נוכיח את הא"ש מדוע קיצר בהעתקתו כדי שסברתו תוקר בעיני מכבדיו ועוד שעשה עצמו כהדם ועוד שמסברא מכרסו החזיק בקושית הע"ג. והבא את דברי הע"ג . ואח"כ נבאר לפי קט שכלנו וכפי יכולתנו את עשים טעם דברים המתוקים של כבוד רבינו הגאון הק' זצוק"ל הגם כי ידוע ידענו שרק הגאונים השרידים יכלו לירד לסוף דעתו ולעומק חריפתו אך כדי לדחות את ליצנות הא"ש מלאנו עלמנו מחוייבים לומר שמבינים אנחנו את בכל מיליו על בוריו הלואי שנזכה להשיג אפס קצהו מחכמתו העליונה ז"ל :

והנה הא"ש קיצר בדברי הד"ח שבהם התחיל בש' ד"ה אחר קושית הע"ג נראה דס"ל למהר"ד . והנה רק להמלין עבור מהר"ד תירץ על קושית הע"ג . ולבסוף כל התירוצים כתב רבינו זצוק"ל ועכ"פ נראה לי ברור ומסקנת הד"ח ז"ל לא העתיק . וגם קיצר הא"ש דברי הד"ח דהתחיל להביא ראי' מן שנדר ושנדעריל דבודאי כשר כמבואר כמו כן לדידן דאבא ואבוש דאינו שם העצם רק כינוי לאברהם. ע"ז לא הי' לו להא"ש קושיא ולא העתיקו כמו הזבוב שאינו עומד בכל הגוף . כ"א במקום שנראה לו להבורה למצוץ משם הדם ר"ל. והא"ש עשה עצמו חרש וכי אזניו אטומים דאין שום אבוש נקרא בין העולם במלאפום כי אם בתנועה שקורין אבא . שלא גם שם אבא אין קורין בקמץ . וכי יכול להכחיש את המפורסם. ואם אפשר בהונגוואר ועוד זרת כברת ארץ נטה אזנו לשמוע. ואינו בקי בקריא' שמות בגאליציען ולמה לא יתן לב להבין אחר אדמו"ר הק' זצוק"ל איזן וחקר ובחן כל ספרי הראשונים והאחרונים וכל מטבעות המדינות טרם כתב שפתו הקדוש . ומי הגיד להא"ש אבא הב' בקמץ והברה פשוטה. ואבוש במלאפום והברה מורכבת. בכל כח עולם ידיעתו בדקדוק טעה בקריאת

בקריאת שם אבא כידוע לכל מי שיש לו אזנים לשמוע. ועתה נעתיק טרס כל דברי הטע"ג באות ו' ע"א או"ק ב' בסופו וז"ל ולפע"ד היכא שאין ידוע רק הכינוי. וועלקיל לבד אם כתב וואלק אפשר דפסול אע"ג דהב"ש כתב בס"ק אות ב' גבי שרה פארקא וכ' שרה אפילו בידוע שם העריסה (דהיינו פארקא) כשר. הא כתב טעמא משום דנקודות אחת הן. הא לא"ה פסול כמו שכתב הב"ל גבי שרה בערלין ובכה"ג י"ל דאפילו אין ידוע שם העריסה דפסול דשמא הי' שם העריסה וועלקיל ומכש"כ אם גם שם הקודש אינו ידוע שיש להסתפק שמא אינו כלל כינוי לאותן שמות בהכינוי שלהן. וסיים וא"כ אם כותב וואלק. יכול להיות דפסול דהיא שינוי השם עכ"ל ועתה יבחן כל רואה. הכניס דברי הא"ש ולישנתו וואלק וועלקיל שינוי אותיות ומבטא אחרת והוספה מסופק הטע"ג. ובאבא ואבוש שדומין בשתי תנועות ואבוש מקורו אבא כידוע. והתוספת ש' רק לנענועין ותיבה בודאי מחליט הא"ש דפסול בודאי בלי ל"ע. ועתה נבוא למה שכתב הא"ש וביותר אני תימה וכו' וכתב מה לנו שדרך העולם להאריך בשם זה אין לנו כ"א לכתוב או בעיקר השם או במה שקורין את האיש הזה בפי העולם עכ"ל לפי שלא נתן לב ולא רצה להבין סברת רבינו ז"ל בא לקלות ראש והביא ראי' מן הירלקא אם נקרא הירץ וכתב הירלקא. קא עבר על בל תוסיף מה ענין הירלקא לאבוש דהא כתב מהר"ד ז"ל דעיקר שם אבא ואבוש נקראים רק לניענועים ותיבה מה שאין כן הירץ הלא בשם שלם הוא יוכל להיות דאינו כשר. הלא אבא גופיה שם תיבה. דעיקר שמו אברהם ומן אב נשתרבב שם תיבה אבא ועוד נשתרבב אבוש כמו שכתב מהר"ד ז"ל דהשם שם ילדות לעת הזאת וכתב עוד מהר"ד ז"ל יש להסביר במדינות אילו במכנים מי שנקרא אברהם בשם אבא או אביש כנ"ל ומה ענין הירלקא לנידון דידן וסברת רבינו זצוק"ל אפשר אם כתב על אבא אבוש נמי כשר דכן דרך העולם להאריך בשם זה דאבא ואבוש שניהם קורין העולם רק לניענוע ותיבה. ובעלי שם אבא או אבוש לא לבד שאינו בוש ואין לו קפידא אם קורין לו כך כמו שעבלא בילא בערכל. רק כאן באבוש נהגו מחיבת הקורין לו כך כמו שאחד אומר לאביו טאטע. והוכב אותו יותר אומר טאטעלעב. הלא פרעה קרא ליוסף אברך. אב של רך (בל מלך) דרך חיבה וכבוד. והאי אבא ואבוש שם אחד של חיבה מכיון שדרך העולם להאריך אם רוצים להראות לו חיבה יתירה קוראים אבוש. ועוד השמיט הא"ש מד"ה אבר ירא לביכוות בשם הרי בפתי רבינו זצוק"ל ברור מללו ולא דמי להגה הירלה דשם מבואר בתשובת מהרי"ק מובא בס"ב שבני שמות מחולקים כמה אבל אבא והבלי הכל בם אחד הוא עכ"ל בין היכא דהם שני שמות. והיכא דהוא שם א' של חיבה. וזה נכון להורב האמת ואינו רודף הבנות והנה הואלנו להתערב לאמור מלאגו דעה בדברי רבינו הגאון זצוק"ל יש לפרש עוד דבריו אפי' בלא נקרא בו מעולם. דלכאור' אנו בשופטני עסקינן מסדרי גיטין יכתבו בלא נק' מבוש אדם ואם גם בדיעבד אינו פסול היה צריך לצלל בי ד כאלו ולהוכיחם. אך האמת יורה דרכו דכיון דאבא ואבוש שמות של תיבה הם. משמעא דאבות והקרובים קוראי' אותו אבוש בדרך חיבה ביותר. והעולם קורין אותו אבא משמא לאחר דריבה והקילה אודות השם נתודע זה להמסדרים. וגם עוד מישוע אנשים מחבבים אותו ואמרי ג"כ אבוש ובזאת פוסק רבינו ומפרש דברי מהר"ד ז"ל כיון דשניהם לשון חיבה הוי כשם אחד. ולא צריך רובא כמו בועלקיל בעריל טעבלא שהם גנאי קלא וצריך רובא דעלמא כמבואר בביאור מהר"ס ז"ל ובטע"ג ועוד אבל באבא ואבוש שניהם חיבה וכבוד אינו צריך רובא ואם גם המסדרים מחבבים אותו כתבוהו אבוש לחיבה יתירה ושפיר כתב רבינו הקדוש זצוק"ל אפילו מעולם לא נקרא כך דהיינו בפי כל. אלא הא"ש לא נתן לב לדייק בדברו רבינו ז"ל רק עילה מצא בלי שום ראיה מפוסק או מספר אחד רק מוציא סברא מכרסו ומביאה דיו וניייר ר"ל מללמוד שלא לשמה. ד' יאיר עינינו בתורתו.

ש"א אות א' או"ק ב' כתב שגם בזה — הד"ה הספרדים הי' להם קבלה ששמו —

של הצדיק של חנוכה מתתיה בה' בלא וא"ו והאשכנזים היה להם קבלה ששמו היה בה"א ובוא"ו. ע"כ הספרדי' קוראים לבניהם בלא וא"ו והאשכנזים בוא"ו ואין כאן שבוש וקלקול בקריאה. אלא שאלו נקראים כפי הקבלה אשר בידיהם ואלו נקראים כפי הקבלה אשר בידיהם. משא"כ באביגדור שבמקרא הוא בחולם. וכל הנקראים אביגדור נמשכו לשם זה שבמקרא ומה שקורין שלא בחולם זהו מחמת שיבוש וקלקול בקריאה ויפה הקשה הטע"ג שאין לנו להשגיח בקריאה מקולקלת אלא לכתוב כמשפט החולם עכ"ל הא"ש. ועתה נראה אם לדקו דבריו או כולו שקר מתחילה ועד סוף מה שכתב הספרדים יש להם קבלה שהצדיק של חנוכה היה נקרא בלא וא"ו הנה כתב בגביאות כי הב"י סי' קכ"ע לא כן כתב. וז"ל הב"י ז"ל ושם מתתי' בוא"ו כתוב בספר הנזכר שיש לכתוב בוא"ו ואע"ג דשם מתתי' אשכחן תרי גברי חד בעזרא וחד בדברי הימים. מ"מ במעשה דחנוכה שהוא שגור בפי הכל ומזכירין אותו בכל שנה ה' ימים מתתי' בוא"ו סברא לומר שעל אותו השם קראו שבניס ע"כ דברי הש"ד ולפי זה לדידן שאנו קורין במעשה דחנוכה מתתי' בלא ו' הוי אפכא ממה שכתב מהר"ר ישראל. וכותבין לו בגט בלא ו' עכ"ל הב"י ז"ל והיכן היא הקבלה ביד הספרדים הלא הרב ב"י כתב מדהלכה התה"ד השם הזה בחנוכה א"כ הספרדים שגור בפיהם בלא ו' הוי אפכא ממה שכתוב בתה"ד ז"ל ואם היה להם קבלה מה לי להכריח כן מכאן. ועוד הרי כתב התה"ד והרב ב"י דהלו שם זה בגירת לבין האשכנזים וספרדים ומפני שאלו שגור בפיהם כך ואלו כך כל מדינה כותבת לפי מה ששגור בפיהם בחנוכה. ועוד שליבית הרי הא"ש כתב בשביעות שכל הנקראים אביגדור נמשכו אחרי שם שבמקרא שכתוב בחולם. אמנם הא"ש חולם הלום בלי פתרון הרי הברכת המים שהוא חביב מאוד בעיני הא"ש וכאן מסתיר פניו ממנו שהרי כתוב שם לאמור הרש"ל ז"ל כתב שיש לכתוב מן הסתם אביגדר חסר מפני שבד"ה נכתב חסר. ד"ה א' ד' שני פעמים חסר. והברכה המים כתב עליו דאשתמיטתיה מגיה דכתיב בס' שמות יש ספרים מלא וי"ב ספרים חסר. וחדפים מקרוב מתנהגים לכתוב מלא ישוי"ש בברכת המים. ועתה היתכן זה מה שכתב הא"ש שבמקרא הוא בחולם ואלו שקוראים לבניהם בחולם נמשכים אחריהם ונהפוך ממה שכתוב בברכת המים. ונהפוך מן האמת. כי כן נבדק בכמה מק"נ מדויקים וכתוב חסר והא"ש כותב ככומא בארובא שהי' במקרא מלא. והנה נגיח נביאותו.

אך לפי דברי הב"י והט"ז ז"ל דבמגילת ליסנא הליה יפה כתב רבינו הגאון זצוק"ל. דבאים אחד הולכין אחר שגירת לשון המדינה מכש"כ בהרבה אנשים. במדינה זו למדו לבונה לשגור אחר אותן הספרים שכתוב בהן מלא. ובמדינה אחרת למדו לבונה אחר אותן ספרים שכתוב בהן חסר. אך לא על ספרי דברי הימים רמז רבינו זצוק"ל כ"א אותן הצדיקים שכותבין שמותיהן חסר או מלא. בדברי הימים כתוב חסר. ומה שנשתרבב לכתוב מלא אחרי מהר"ר אביגדור קרא. ועוד שנזכרו במגידה זו קראו בניהם אחרי אלו מלא ובמדינה אחרת אחרי אלו שכתוב חסר אים היא השגגה למי שמעיין בבית יוסף ובט"ז שכתב דתליא בשגירת לשון. אך עוד יותר אפשר לפרש כי הא"ש יחזיק בנביאותו שתלוי בקבלה על שם הצדיק של נס חנוכה והשגירות תלוי ג"כ בקבלה אך גם בשם אביגדור הרי קראו אחרי הצדיקים. אך זה ידוע דלשון מדינתינו לתפל בכל תנועה בסוף שם או מלה קוראים בקלות לא צירי ולא סגול ולא קמץ כי אם משתמע לכל אנפין. בילא. רבקה. אדא. אהבה אלי' במשי'. ישעי'. בכולם לא נרגש קמץ ולא סגול. וכן אביגדור במזירות לשון. ע"כ כ' הש"ע שמי שרוצה ליתן לבנו שם ונאה בספר כתוב אביגדור חסר לא שת לבו להמולם שנקרא באמת אותו לדיק אך בתנועה שקלה שקורין בה ע"פ רוב כל השמות מפני שלא ראה הכתב ו' ונשתרבב המבטא ע"י קרוב לצירי ולסגול גם הקמץ קורין באותו המבטא כי שגירת הלשון כך הוא ואם ראה הכתב הו' או הרבים בהולם כמו שראיי וא"כ ע"י טעות נשתנה המבטא אך הטעות יש לו שורש בחסר ומלא ברלאו האבות הקוראים שם לבניהם. וא"כ אם הספרדי' והאשכנזים מחולקים בנתינת שמות לבניהם עפ"י שגיר' לשונם בתפלת הנוכה באים אחד מה הידוע ביתחלקו המדינות בנתינת שמות לבניהם עפ"י ספרים שונים וצדיקים הרבה. כי הלשון נתקלקל ונשתבר רק ע"י שינוי הספרדים ברלאו האבות, כנ"ל ובזה בעוה"ר הא"ש או בינג אי מזיד ר"ל ובכוד רבינו זצוק"ל ז"ש השביל מאוד לתקן את שינוי שמות במדינות שונות. והיטב לראות מה שכתב מהרש"ל ז"ל שבד"ה כתוב חסר וקלע על השער' ולא חטא והא"ש לא הבין מה שלפניו ולא מה שלאחריו ואיך נכתב במקרא ומשיג ומקשה ומפלפל ברוחב לב. כבן עזאי בשוקי טבריא. אך הא"ש בעוה"ר כאילו כל התורה כולה בידו נתנה לתלות בשברא הרדים בשערה בלי שבית ראיה מפי ספרים וסופרים ומתלוצץ על גאוני ישראל וקורא עליהם בוגה ושגה והדור דור יתום אינו מקילו ואין איש שם על לב. השי"ת יגאל אותנו בקרוב ואת האמת ואת תוה"ק אשר קרנה בעוה"ר בעיקבא דמשיחא נופלת ד' ירחם.

ש"א אות א. אות ק' כ"ב הביא הא"ש דברי ה' ד"ח באם נקרא לתורה אביעזרי

והנה אביעזר דכותבין אביעזר דמתקרי אביעזרי דשם אביעזר הוא רק שם היחוס ואפילו להסוברין דשם הנקרא בו לתורה עיקר נגד שם התיבה מ"מ בה"ג נראה דעיקר שמו אביעזר. ואביעזרי שם היחוס יכתוב וכו' ולא העתיק כל דבריו. וכתב הא"ש ע"ז ולפענ"ד בפלא מ"ש במקרא אבי העזרי שייך לומר שהוא שם היחוס. שהוא ממשפחת אביעזר אבל בדורותינו לא שייך לומר בזה שם היחוס אלא מקלת תפסו כך ומקלת תפסו כך עכ"ל. והנה תמוי לרבינו ה"ו לטועה בתורתו. הדא דהא הב"ש לפנינו שכתב בשם הפ"י והאיך נעלם מרבינו הפנים שעליו כתב הגהות. שנית גם בתחילת הדבור בד"ה שלא כתב רבינו ז"ל יותר מסברא זו דבמקרא הם שני תיבות משא"כ בקריאת השם נעשה מורכב לאחד ומיד לאחר דיבורים אלו שכא ח"ו. כזאת לא הי' ולא תהי'. אלא מתחלה נשוב על הסברא של הא"ש בעצמה הא יש לזה שני שמות אביעזר ואביעזרי. ואיזו העיקר שם העריסה שלו אנו מסופקין. אך אמדינן דעתו של אביו שבודאי קרא שם בנו אביעזר שהוא עיקר השם ולא קרא אותו אביעזרי שהוא במקרא רק שם היחוס משפחה בודאי קרא הא"ב את שם בנו בעיקר השם רק החזן קרא אותו אביעזרי כדרך החזנים שאינם מדקדקין. ע"כ הוי רק טפל. ועתה מה אידם הא"ש שבדורותינו מקצת תפסו כך ומקצת תפסו כך. ולא לשם יחוס. אם נניח שזה אמת. אך אנו מסופקין מאיזו מקצת אביו של המגרש הזה בודאי קרוב יותר לומר שהוא ממקצת שתפסו אביעזר ובודאי לא טעה לקרא אביעזרי שהוא במקרא רק שם יחוס משפחה אכן הא"ש כתב אים מסר מה שנפל ברעיוני ולא עיין כל לבו רק שמח במלאכת הפנתו. אך אם נדייק עוד בדברי רבינו זצוק"ל מה שלא העתיק הא"ש. דהנה יש לזה המגרש שני שמות לא לבד שאנו מסופקין אם האחד הוא שם העריסה והשני טפל רק עוד יש להסתפק שמא נתנו לו מיד בשעת מילה השני שמות אחד לשם עיקר והשני אפשר כיון לשם יחוס משפחה כי יש לו קבלה כך על שם ראש משפחתו וכן נראין דברי רבינו זצוק"ל שסיים וכתב דהיינו שם העצם אביעזר רק נקרא אביעזרי ליחוס משפחתו'. וכיון דהוזן דיש לו שני שמות אמרינן כך דעת הא"ב. ומה שכך שבדורותינו תפסו מקצת שם אביעזרי לשם עיקר אמת אך הז יש לו שני שמות וכדי לצאת ידי ספק זה ג"כ טוב לכתוב אביעזר דמתקרי אביעזרי. ואין שם עלי' מכריע. והלא בספק אם שמו אביעזר או אביעזרי מחוקקין לשם אביעזר. משום דאביעזרי הוא שם רק שם יחוס. ולא נקרא על שם זה. ושכח הא"ש מה שכתב בעצמו. ואם שכתב הא"ש משום דשכיח אביעזר יותר. אבל למה שכיח יותר משום דודאי האבות יודעין דשם אביעזרי הוא שם היחוס ואין קוראין כך. באופן שהא"ש רוצה יותר לסתור מלבנין ע"כ אינו מדייק בדברי רבינו זצוק"ל וסותר ואינו בונה:

עוד פשלן חדא ליקח חשבון מיד הא"ש על שכתב באות ק' כ"ב על

מסקנת רבינו הגאון זצ"ל דיכול לכתוב אנא המכונה זעליג. ולא ישר בעיני הא"ש מסקנא זאת דלא יתכן לעשות כן לכתחילה וכמדומה שסבר שכח מה שכתב לעיל כלל ו' אות ק' כ"א דפת"ח על דברי רבינו אם מסופקים אם שם הקודם מפולם או יקותיאל והיא נקרא זלמן כותבין אנא דמתקרי זלמן. וכאן ג"כ מסופקין אם שם עריסה שלו אביעזר או אביעזרי. ולמה הולך על רבינו זצוק"ל לכתוב אנא המכונה. הא"ש למד את לשונו לאמר נהפוך כי השפך הוא. ואם כונתו על מה שכתב רבינו כאן מכונה ולעיל כתב דצריך לכתוב דמתקרי דעת לנבון נקל דלעיל לא ידענו משמו הקודם רק מסערין אנחנו אם מפולם או יקותיאל. ע"כ זלמן עיקר שמו. אבל כאן הא ידענו ויש לו שני שמות הקודם רק דלא ידענו איזו היא עיקר אבל הכינוי שלו ידוע דלא הוי

אלא

אלא כינוי ע"כ כתב רבינו הק' ז"ל המכונה. אך הא"ש לא נפל בדעתו דקדוק זה בדברי הד"ח ז"ל ואם לא מלא הברה אומר שבוש היתה איפכא :

ומה שהשיג הא"ש בהו"ק כ"ד על מה שכתב רבינו הק' זצוק"ל דלפי מה שכתב רש"ל ז"ל אפילו הן שתי תיבות מ"מ נעשה מורכב תיבה אחת. בשמו א"כ ה"ה בשם אבי העזרי צריך לכתבו תיבה א' וכתב ע"ז הא"ש דמהר"ש בביאורו נתן טעם לכתוב בשתי תיבות משום דהה' מפסיק הענין ודייק הא"ש דהפסק הה' גורם הפסק יותר ממה שנכתב לשתי תיבות בהנ"ך או בשתי מלות ולא שייך מה שכתב מהרש"ל ז"ל שנעשה מורכב כמדומה שזה באמת מערכה על הדרום. הא שם ידידי' דאחד שם קוה"ש ועפ"י רוח הקודש נחלק בודאי בלי ספק שתי תיבות הן ונעשה מורכב לשם א' דהרצון לקראת את הבן בשם זה מתוך שניהם לאחד. והה' מפריד יותר בין דביקה ההרכבה זה אי אפשר להעלות על הדעת בפרט להכריע בספק אבא אים הלילה לנו זו הדרך. והא"ש בודאי שכח מה שכתב באות כ"ב שבדורותינו הפכו השם אביעזרי לשם. ולא לשם יחוס כמקרא. וא"כ אמה במקרא הה' מפסיק ומפריד לסימן שהוא ראש המשפחה. אך כיון שהפכו בדורותינו לשם העלם ולא לשם ראש המשפחה על מה תעיד הה'. רק על כך שבמקרא היה זה שם היחוס. ועתה ע"י הפיכת הדורות לשם העלם נעשה מורכב לשם אחד דהא אין קורין לשם יחוס עתה. ואילו הי' הא"ש מתיישב בודאי הי' מונע עצמו מתפיסה אחת או זו או זו. רק ליזו חביבה בעיניו הראשונה שכל יותר והשניה מבוארת במהר"ש ז"ל לדעת הא"ש. ומפני שהי' קשה לו לבחור כתב שתיהן על נגד מי שיראה זו לא יראה זו. כי מי יעיין כסדר :

שם הו"ק ל"ד. האריך הא"ש להעתיק דברי הט"ג והג"פ וסתירת ס' הג"פ שכתב הט"ג. עד שהעתיק דברי הד"ח שכתב וז"ל ואם שמו אדוני' יכתוב מלא ו' בסופו וכן כ' הג"פ דכן הוא מלא ברוב מקרא והט"ג כ' דאין ראי' מזה כיון דתחלת הזכרתו במקרא נכתב חסר. ולפענ"ד נראה דהמעיין באות בנימין דזהו הינה סברא כלל מה שנזכר בראשונה חסר או מלא. ואפילו בשם שנקרא בתולדתו לפי רוב אחרונים הולכים אחר הרוב כמבואר גבי בנימין עכ"ל וכו' ודבריו תמוהין מאי ענין בנימין לכאן הא ודאי במלא וחסר שאין בו שינוי במבטא הולכין אחר הרוב וכמו שכתב גם הט"ג גבי הו' שבין הדל"ת לנו"ן ודאי אזלינן בתר רובא אבל בנ"ד שיש שינוי במבטא י"ל שזהו עיקר שמו כמו שכתב התה"ד גבי חזקי' והתה"ד בעצמו שם בהוראה תשובה כתב דיש לכתוב בנימין משום דאזלינן בתר רובא וא"כ בשם חזקי' כתב סברא דכתיבתו בתחלת נולדו עיקר עכ"ל הא"ש. והנה רבינו כתב המעיין באות בנימין ודאי צריך לעיין. נהי דאין שינוי במבטא אבל לענין השם הוי שינוי גדול דאביו קרא לו בן ימיני ואחר אין לו פירוש זה ע"כ כל בנימין טוב לו פירוש זה. הוה לן למיזל בתר תחלת הזכרתו. אלא דסברת התה"ד רק משום דבתחלת מלכותו נזכר לכבודו כך אזלינן בתרי' אבל תחלת הזכרתו לבד אינו מכריע נגד הרוב פעמים. ובזה כבר דברי רבינו זצוק"ל מהודרין ולא תמוהין. בשביל שראה הא"ש בט"ג החילוק בין חסר במבטא לחסר שאינו נוגע תופש על רבינו הק' זצוק"ל. אך לא נתן לבו לעיין וגם העלים ממה שכתב התה"ד בתחלת מלכותו. ראה סתירה ושמח אך כל מעיין יראה שמחתו מהולל :

שמות אנשים אות א'

. או"ק ל"ו אדוני העתיק הא"ש דברי הט"ג ולבסוף כתב הט"ג דאם קראו אביו אדונים בשעת מילה ונקרא בפי כל אדוני נראה דודאי הוא קיצור השם והקשה רבינו הגאון זצוק"ל בס' ד"ח או"ק ח'. דהא יש לאדוני עוד שם קודם אחר. אדוניה. ואדוני מובלע באדוניה כמו באדונים. ואינו דומ' לליזר שהוא מובלע רק באליעזר. וא"כ צריך לכתבו. ואין לומר משום דאדוניה לא שכיח ואדונים שכיח. כמו שמובא בד"ק אכן כיון דשם זה אינו מצוי רק כמעט אחד מני אלף ולא ידעו מי הוא צריך לכתוב מוכח מתוכו לכן יכתוב אדוני' דמתקרי אדוני וכ' ע"ז הא"ש דדבריו מבוארין דמיירי בדלא שכיח שם אדוניה ולכן לא אדע התחלה לקושית הד"ח עכ"ל. והנה הא"ש כבר שאינו ביד שום איש ספר רק בידו. ולא יפתחו את ספר הד"ח וס' ט"ג ולא יאמינו כ"א להא"ש. אולם הנה העתקנו דברי סברת ד"ח. מה השיב הא"ש על קושית רבינו דהא שם אדוניה ושם אדוני ושם אדוניה לא שכיחי. וא"כ מי שירצה בגט אדוניה וידע שאת המגרש קורין אדוני לא ידע שזהו כיון דלא שכיחי אלו השמות ויטעה בפיר באדוניה והא"ש השיב את מה שהקשה רבינו זצוק"ל בעצמו ומה נעשה לו שלא ידע ההתחלה לקושיא זו הרבה יש בס' ד"ח מה שאין הא"ש יוכל להשיג מפני עומק הענין. ואינו מודה. אך הי' רוצ' להשיג דברי רבינו זצוק"ל ולבנותם מסברת עצמו כמו שהזהירו חז"ל על מדבר שקר תרחק. והקשה הא"ש הא אם היינו יודעין דשם אדוני הוא שם בפני עצמו הי' צריך לכתבו כמו אלחנן חנן. דשאני נמי יש לכתבו כדין כל ספק קיצור השם. והדמיון הוא נפלא חנן מבואר וברור שהוא שם הקודם בפני עצמו. ולא נעשה קיצור השם. אך אדוני היכן מצינו אותו לשם בפני עצמו. וא"כ הוא ודאי קיצור השם ומובלע באדונים ואין צריך לכתבו מהיכא תיסק אדעתא שהוא ספק שם בפני עצמו. הא לא מצינו כן אלא אמרינן דהוא קיצור השם. אלא דרבינו ז"ל הקשה דהא גם קיצור השם מן אדוניה ע"כ צריך לכתוב אדונים דמתקרי אדוני. וזה ברור,

ש"א אות א'

. או"ק מ"ג. העתיק הא"ש מה שהשיג הט"ג על הב"ש ז"ל בפירושו בדברי רש"ל ז"ל דדוקא אם מצוי שם שאלתיאל המכונה אייזיק אז כותבין המכונה אייזיק גם ליצחק ואם לא מצוי אין כותבין. אך רבינו הגאון זצוק"ל כתב דאם רק יש אחד ששמו שאלתיאל ומכונה אייזיק ג"כ כותבין גם ליצחק דאינו מוכח מתוך הגט דזה המגרש הנכתב בגט יצחק הוא בעל האשה דדילמא שם המגרש שאלתיאל ומכונה אייזיק והעולם קורין את המגרש אייזיק. וכיון דאינו ניכר היטב שמו הקודם. וכמו דבמצוי שם שאלתיאל המכונה אייזיק מודה הט"ג דצריך להיות ידים מוכיחין כמו כן בנמצא רק אחד לא הוי ידים מוכיחות דהא בבני יוסף בן שמעון די שיש רק עוד אחד. יעוי"ש בד"ח. והא"ש קיצר כדרכו למען יתקבל קושיתו יותר בחן. וע"ז הביא הא"ש דברי הט"ג מ"ש הרש"ל ביש"ש וז"ל ואין להקשות א"כ מאחר דאינו מוכח שבא השם אייזק מיצחק ואינו הכרח א' אמאי אין כותבין יצחק המכונה אייזק ונראה לתרץ. דאזלינן

בתר

בתר רובא דרובא לא חמלא אייזק כ"א מילחק ובאלתיאל הוי מיעוטא דמיעוטא עכ"ל . וכתב הא"ש כונתו מבוארת כי היודע שזה בעל בל האשה הזאת נקרא אייזק יאמר מסתמא זהו שנכתב בגט . דרוב אייזק שם המובהק שלהם הוא יצחק ובאמת דעיקר הוכחה מן הגט אינה מהאי שמו לבד רק בצירוף שם אביו . ויעויין עוד למי שרוצה לעמל בדבריו אך הדמיון הוא חידושים נפלאים ולמד נז"ש מוכח ממוכח . שם כתב הים"ש ז"ל דאם אין כאן במקומו עוד אייזק ששמו שאלתיאל . מסתמא ילכו הקוראים את הגט בתר רובא דנקראי' אייזק ששמם ידוע ליצחק ולא בתר מיעוטא דמיעוטא דשאלתיאל . ודברי רבינו ז"ל הם בשיש כאן עוד א' ששמו שאלתיאל וא"כ אין ידים מוכיחות שזהו המגרש שנקרא אייזק . ואם יש לסמוך ולצרף שם אביו . זהו שכל נפלא דהא במלוי שם שאלתיאל ג"כ לתכבר בצירוף שם אביו באופן שאין הא"ש מכסה ומאפיל את אור שכל הטעם של רבינו זצוק"ל

ש"א אות א' או"ק מ"ג העתיק הא"ש דברי בו"ת ד"ת ח"ב סי' קל"ו בשאלה אדם

אחד נקרא לתורה יצחק וכפי כל נקרא אייזק והותם עצמו יצחק איזק בחד יוד וכו' תשובה וכו' וגם כותבין איזק בחד יוד כמו שחותם עצמו דהיינו אם יכתוב בשני יודין שיאמרו אחר הוא לא בעל המתגרשת . דבעלה חותם בחד יוד . ואין כאן שום חשש דהרי בלא"ה יש פלוגתא אם לכתוב ביוד אחד או בשני יודין . רק דיש"ש ז"ל הכריע לכתוב בשני יודין אבל ע"כ מוכח מדברי הי"ש גופיה דגם בחד יוד נקרא כמו בשני יודין וכו' . והרבה אחרונים פסלו . לזה נכון לכתוב בחד יוד עכ"ל הד"ת ז"ל וכתב הא"ש המיסוי הרי באמת הי"ש דחה בזה וכתב וז"ל ולא כותבין איזק בחד יוד מאחר שנגזר מיצחק שהוא בחירק . וגם הגוים קורין כל יצחק איזק לא משגיחין בהו אלא בתר קריאת העברים שהוא עיקר עכ"ל . הרי מבואר דיש חילוק בין יו"ד אחד לשני יודין וא"כ יש חשש גדול לא זהו המגרש שכתוב בגט בחד יו"ד . וזה שאיש קורין בשני יודין וכו' ומה שכתב הרבה אחרונים פסלו . לא ידענו מי המה . ולא נמצא חולק על כינוי מפורסמת . משנה מפורסמת היא הניכהו והניכהו כפר עכ"ל הא"ש . הרבה להתפאר ולהתפשט . אך נדעה נא מה יהיה אחרי בחון את ההשגה . אם עדיין תהיה נצב במקומה זקופה ובנטיית ראש . בע"ה .

והנה בעיקר השגתו קיים חז"ל שמא מתוכם ילמדו לשקר . את מה שדחה רבינו הקדוש זצוק"ל אותו הדיחוי הקים בעקשנות . והביא את דברי הי"ש ז"ל ולא נתן לב להבין . הא"ש סבר דמה שסיים הי"ש אלא בתר קריאת העברים שהוא עיקר . יש בתיבות הללו לדחוק בלחץ דיש חילוק רב בין איזק בחד יוד לאייזק בשני יודין בכל זאת לא השיב הים"ש על הא דלא כתבינן איזק בחד יוד כלום . כי אם על קריאת הנכרים ולמה לא השיב בפשיטות דאין כותבין איזק בחד יוד דמרחק רב ושינוי גדול יש במבטא . והרב מהרש"ל פתק מזה וסברת החולקים לכתוב בחד יוד . ביאר דיש סברא לכתוב כן מאחר שנגזר מיצחק שהוא בחירק וחד יוד . הלא ראית רבינו כראי מוצק דאין שינוי גדול בין מבטא דחד יוד למבטא דשני יודין אשר יהיה חשש שיאמרו וילעזו כל הרואים הגט שזה אחר הוא . דודאי אין העולם מתפלאים על מבטא בין זו לזו . ואם כן כשל עוזר ונפל עזור . מה כתב הא"ש וא"כ יש חשש גדול . אדרבא אין חשש כלל דהעולם לא ילעיגו בשביל כך בפרט כי יש פוסקים גדולים דצריך דוקא בחד יוד . והרב רמ"א ברא"ש. והא"ש לא ידע מי המה הפוסלים הלא הרמ"א ז"ל פיסל בתרי יודין ודוקא לכתוב בחד יוד . משום דעיקרי קריאת שם זה נשתרבב מחד יוד . כמו שביאר הרב מהר"ם ז"ל בברכת המים ישועי"ם. אך לו נניח להא"ש דיש חילוק. למה לא נתן לב על דברי רבינו ואין כאן שום חשש דהיינו בכתיבת חד יוד . הלא צריך לפי עקשנות הא"ש לבאר זאת גם לדרדקי :

הנה גם אם היה חשש בחד יוד שיאמרו לא זהו . כמו שהחזיק הא"ש בחשש זה. הא יש כאן חשש בחד יוד לפי שנקרא בפי העולם בשני יודין . דהיינו שנרגש יותר טוב הקריאה . ובשני יודין יש ג"כ חשש דיאמרו לא זהו דהא חתם עצמו בחד יוד . והינו הרגש כ"כ. וגרוע ונראין איזו חשש הוא יותר חזק . בשני יודין יאמרו העולם ודאי. כי הלא לפנינו חתימתו בחד י' ויאמרו ודאי זהו בם טריסה . ואם ביוד אחת. אין כאן חשש רק שמא יטעו דהא גם העולם יודעים דאין לדקדק כל כך על מבטא העולם דרוב פעמים משתבשין וכיון שצריך לבחור בין שני החששות טוב לבחור חתימתו דהא יש אומרים דגם מה שהעולם קוראין אותו צריך דוקא בחד יוד משא"כ בשני יודין דהא חתימתו ודאי בחד יוד והלא פסק רבינו ז"ל הוא מסולא בפז וחידוש נפלא . אלא דחיזק רבינו פסקו דהא אין כאן חשש כלל בחד יוד דהא משמע מיש"ש גופיה. דפוסל בחד יוד דאין חילוק גדול במבטא . דאל"כ הי' לו לפסול מהאי טעמא שמא יאמרו לא זהו כשמרגישין הרבה במבטא החילוק בין שני יודין ויוד אחת אלא דאין מרגישין הרבה וא"כ אזיל האי חשש לגמרי . ולהיפך בשני יודין החשש עומד בתקפו . ולזה פסק רבינו לכתוב בחד יוד כחתימתו. ומה שכתב הא"ש דמשנה מפורסמת היא הניכה כפר יטה אזניו הא"ש וישמע שהיך כתב ופסק שלא בדקדוק. בהניכה דמתניתין אין שום לעז עליה. כי נוטה היא מאוד ולמה לא יכתבו דהא העולם מכירין אותו בזה ההניכה . משא"כ בשני יודין. הא יש חשש שיאמרו לא זהו כי התם עצמו בחד יו"ד והיכן היא החניכה ורק על זה אנו דנין אם מה שנקרא בפי כל היא נכון . והא"ש כתב שהיא משנה מפורשת. אמת המשנה מפורשת. רק הא"ש טע' בפירושה ולא דיבר נכונה :

ש"א אות א' או"ק מ"ו בט"ג ס"ק כ"ב רמי דברי הב"ש אהדדי הכא כ' דכותבין

המכונה איסק ולקמן באות יו"ד כ' דאין כותבין ובד"ה הצריך לתרן הכא בשקורין הא' בצירי והתם בשקורין הא' בחירק. וכ' הא"ש וקשיא לי אי הכי. אדתני סיפא אבל היצחק וכו' לפלוג וליתני בדידי' בד"א בשקורין בצירי אבל אם קורין בחירק אין כותבין עכ"ל. והנה הרואה כחו דיכול לעשות גמרא נ"כ ע"כ כתב בדרך צילנות . אך מאי ניחא ליה שיעשו דברי הב"ש כמחיר? ועוד כת' והצריך הד"ת לתרן . המעיין בד"ת יראה דרבינו הצריך לדייק מדברי הד"מ דאיירי בחירק . ודמחלק בין חירק לצירי ומפרש הראי' מן מהרי"ק . ומה נתקל הא"ש בארוכות הס' הד"ת רק הבריח דהד"מ מחלק כן בפירוש ולקמן באות יו"ד הוא לשון הד"מ ממש וכאן באות א' מיירי הב"ש בצירי . והנה למען לא יעלה על דעת הא"ש דלקושיתו כיון גם הט"ז ז"ל וצ"ב הסמ"ר בקושיא. צריך להודיעו דקושיתו אינה כלום דהנה רבינו זצוק"ל

בהעתקתו

בהעתקתו הפנים שורת הש"ס לקמן באות יוד נקד את איצחק הא' בחירק יוד שבו"א. הח' בקמץ. הצדי' שבוא. ובודאי לשונה נשתנה זאת. דהא רבותא גדולה יש דהא שם איצק נראה כנגד מן יצחק' וליכא כאן תוספת לא תנועה ולא אות. משא"כ באיצחק לפי מה שנקד רבינו ז"ל יש תוספות אלף וגם התנועה דהא יוד שבו"א ודומ' כמשנא ליצחק והא' והחירק נוסף. יש הוא אמינא לכתבו. ע"כ לימד אותנו הש"ס דעת שאין לכותבו. וא"כ הבד"א של הא"ש נפל לבירא ויצא לשקבו והנהו נלך בשם אלקים חיים :

ש"א אות א' או"ק מ"ע. העתיק דברי הש"ס וכתב עליו אבל ב"ב פירש דברי היש"ש.

וכתב פירושו יעוי"ש ואח"כ כתב הא"ש ובספר ד"ח ס"ק י"ג נדחק מאד להעמיד פירושו על הש"ס ביש"ש ובמחב"ת כל הרואה בעין ישר יראה שפירושו של הט"ג הוא ברור ואמת ואין להאריך. והנה ישפוט כל קורא דבריו אם צדקו ונכונו. אך עכ"פ מה עיות ה"ו רבינו זצוק"ל במה שטרח ליישב דברי הש"ס. והלא לשויה כטועה בדברי היש"ש. כמדומה שמצוה גדולה להציל את כבוד הש"ס אשר מימיו אנו שותין ומפיו אנו חיים ולאורו נלך בכל האבן שעוד מותר אפשר להדחיק וליישב דבריו. אך באמת שקר ענה הא"ש שנדחק רבינו זצ"ל. כ"א הכריח פירושו מדברי היש"ש דלמה קרא היש"ש את המסדר שנזכר שם להו בר המכא. הא עשה כדברי הרמ"א ז"ל ומאן דפסק כרמ"א טועה בדבר. משנה הוא ה"ו אלא דעיקר טעם המהרש"ל ז"ל משום דליזר נכלל ונבלע באליעזר וזהו דכתב היש"ש דשם ליזר בא מאליעזר. ובאמת תיבות שברי כל ליזר בא מאליעזר. להש"ס ז"ל אין צריך לדחוק כ"כ כמו לפי פירוש הט"ג. שאין לליזר שם קודש אחר כמו שהקשה רבינו זצוק"ל שהי' להרש"ל ז"ל לכתוב כפשוטו דליזר אין לו שם קודש אחר ולמה עיקש הדבור שכל ליזר בא מאליעזר. ומה דוחק יש כאן. כי אם הדוחק של הא"ש שדוחק את עצמו להלוק והוא דומה כאלו שבט מושלים בידו והמשרה על שכמו. והא כל סברא אשר הוא יושיט את שרביטו היא היא הסברה הנכונה והוא שופט בלא עדים ובלא ראי'. בלי ספרים בלי סופרים. כ"א אשר ישנה הרוח ללכת שמה ילך ומעיז פנים לכתוב כל הרואה בעין ישר יראה שפירוש זה ברור. ומי האמין כזאת כל מי שהכיר את רוחב בינת רבינו זצוק"ל ואת עומק ידיעתו ואת גודל בקיאותו איך היו כל שיטות הש"ס וכל הפוסקים מסודרין על לבו והכל הי' שגור בפיו בלי גמגום. וכמה פעמים פלפל וכתב במקום שלא הי' לו ספרים. והכל מתוקן לפניו. ומעודו בנעוריו כמה השבוהו כל גדולי הזמן הלא הרב הגאון בעל ט"ג כתב על רבינו בהיותו בן הי"ג שנה „גאון" כידוע. והנה זה בא הא"ש ומחליף לומר שלא הי' לו עין ישר וכל הרואה בעין ישר יראה שלא דבר נכון הד"ח זצוק"ל ה"ו. ואינו מיישב הא"ש דקדוקי הס' ד"ח ולא משיב עליו כי אין יכול להאריך העת והזמן קצובין לו ע"ו שנה מאז יצא הד"ח לאור לא הי' פנאי להא"ש להעריך ולהשיב עליו יותר כי אם כל הרואה בעין ישר. ולמה לא אימת דבריו בסברא נכונה בראי' ברורה. כהתל בהתול פשוט יהתל הא"ש באמת מי ראה פלפול כזה נגד גדולי הדור. ואם הא"ש מחזיק דברי הט"ג הלא רבינו המליץ בעד הש"ס. ולא על רבינו לבדו עיות הא"ש כ"א עיקר על הש"ס ז"ל אשר פירש לפי דברי הא"ש שלא בעין ישר ר"ל פלטה

קולמסו. וכי דבר רק הוא לזלזל בחכמת הש"ס בלי קושיא בלי סברה. ובלי ראי'. כזאת לא נשמע מעולם. ולא נראה ולא נמצא בספרים. גם דורות הבאים יאשימוהו עבור זה. והאור ד"ח לא יכבה לעד :

ש"א אות א' או"ק ס"ב העתיק דברי ס' ד"ה ז"ל ומלאך רע בעל כרחו יענה אמן וכתב עליו ודבריו מסתברין. ובסוף האות פסק כרבינו ז"ל אך כאילו מעצמו דורש. כמו שכן רע שמגזם בהשגות ומעליל גנות. ועולם עיניו מראות בטוב אך על כל לומדי לשמה ילין נזר ישועות.

ש"א אות ב' או"ק י"ד ברדלא. האריך בשם זה והשיג על הט"ג ואח"כ סיים בשתי אלאי לשנה שוב ראיתי בס' ד"ח השיג בזה על הט"ג גם כאן. היום שבמשך חמשה עשר שנים לא ראה הס' ד"ח עד לבסוף ושגר ראייתו בסימנים אך טוב היה לראות מתחלה כי בס' ד"ח מבואר יותר טוב דלא דשביא מהערוך לשון הגבהה ופירושו שהוגבה מן השוק. והא"ש כתב דלא ידעינן מי הוא אבי' ודוחק גדול.

ש"א אות ה' או"ק י"ג באמת נסבך הא"ש בסבך מבוכה הגם כי לא נזכר כאן מרבינו זצוק"ל. מאומה. אך כאן יש מקום לגבות כי נמצא גניבה ביד הא"ש. ויבלע הרשעה והמשה. הנה בט"ג או"ק נ' כתב בשם מלא דהא שמו מעריכה גרשם ונקרא בפי כל גרשן שכול לכתוב גרשון דלא הוי חניכא כיון דהוי שם בפני עצמו לא נחשב חניכא לחבירו ולא כינוי יעוי"ש באריכות. והא"ש נזכר את אשר עיות נגד רבינו בכלל ו' אות כ"ה שעשה ליצנות מכבוד רבינו זצוק"ל עבור שכתב פשט בדברי תה"ד ז"ל בסברא זו דאין שם גמור נחשב כינוי לחבירו. והא"ש כתב עליו שיסוד בוסד לעצמו ועוד דברי היודין ע"כ מוכרח להלוק גם על הגאון ט"ג ז"ל ועוד ראבונים והאחרונים שהחזיקו בסברא מה עשה גנב קושיתו של רבינו זצ"ל כמבואר לעיל בדברי הא"ש בעצמו בכלל הנ"ל דרבינו זצוק"ל פירש דברי התה"ד. ואח"ל דהש"ס קיצר הלשון בשם חזקיה מ"מ הוי כחניכא. יעו"ש וכתב רבינו דכונת התה"ד ודאי אפשר לומר דשם חזקי' שם בפני עצמו ואז אין נחשב כינוי לשם חזקיהו. אלא דהכריח מן הש"ס כיון ששם קיצרו הוי גם לנו קיצור השם. ולא שם בפני עצמו יעויין כל זה באריכות שם ועתה מה כותב הא"ש על הט"ג. דא"כ התה"ד סותר את דבריו בתשובה רל"ג שכתב שם דאפילו מי ששמו יחזקיהו או חזקיה וכו' חזקיה לא נסבך מבואר דהוי כחניכה. ואעפ"י שחזקי' הוא שם בפני עצמו. יבין כל איש נלבב הגניבה. הא רבינו הקשה קושיא זו. ולא זכר הא"ש כי גנוב הוא בידו ועוד מי הגיד להא"ש דחזקי' הוא שם בפני עצמו אדרבא מזה הכריח רבינו ז"ל דאינו שם בפני עצמו אלא קיצור השם. אלא דהא"ש בחק ממנו בז לדבר יחבל לו. ועתה מתעטר בקושיא זו נגד הט"ג. הנשמע כזאת. הא"ש עולם עיניו ודומה לו שהעולם סומין הם ולא יראו ולא יבחינו בין כלל ו' לכאן. אך עכ"פ גם הט"ג ז"ל יסד לו יסוד זה מה שיסדו כל הגאונים. ויסוד נביאים הוא זה. והא"ש שערער יסוד הוא ערער בעצמו ואין לו חבר כי מי יעיז נגד המפורסם. ומה שהביא מן ברכת המים. משענת קנה רצוץ הוא לסברתו. כי המהר"ם כתב אם עולה לתורה ותותם עצמו גרשן ונקרא בפי כל גרשן.

ואין

ואין מכירין שם אחר אז לא גרע מתחילתו דהא אין יודעין לו שם אחר משא"כ אם יש יודע שמו נרשם. אז לא אמרינן דשם הנקרא בפי כל הוי הניכר דהא שם הוא בפני עצמו. ושם נרשם הלא ידוע עוד. והלא המהר"ם ז"ל גופיה בשם תני' כתב דאין הבית נעשה כינוי להבית דהוי כמו אלחנן חנן והא"ש מה שיפה לשקרו העתיק ומה שסותר את שקריו מסתיר.

ש"א אות ו' או"ק ב' העתיק דברי נו"ב בראדוויל ואח"כ ובס' ד"ת ס"ק א'. על מה שכ' נו"ב דאין פתח הנועה גדולה למשוך אחריו א' כתב וז"ל ואתפלא אין אשתמיטתיה דברי רש"י בכתובות וכו' עכ"ל. והביא הא"ש כתובות פ"ע וכתב ואני אתפלא עד שהיה מתפלא בדברי הנו"ב היה לו להפליא על דברי רש"י ז"ל שכתב זה הכלל בדוק ומנוסה שאין הפתח מושך אחריו לא אלף ולא ה"א. וכתב בעוצם חכמתו בדקדק שפת בדברי רש"י. יעו"ש והנה אם אמת בדוק ומנוסה זה הכלל. יאמר נא הא"ש האיך קרא בדברי הנו"ב סוף דבריו דהא היום דאם קורין הדלת בראדוויל בשוא נע כותבין פתח דאז מושכין הפתח תחת הא' כמו תנועה גדולה. וא"כ יש כלל אחר כלל. ואם אמת אך הכלל של הא"ש בדוק ומנוסה נראה אח"כ בעז"ה. אך טרם כל זאת עוד נשאל את הא"ש למה השמיט בדברי רבינו ז"ל דמהריב"ל ז"ל הביא דברי רש"י ליסוד מוסד ומה רוצה הא"ש מן רבינו ז"ל יש לו לדון עם מהריב"ל ז"ל. אם מהריב"ל ז"ל למד כן בדברי רש"י למה לא יעתיק רבינו דבריו עכ"פ הי' לו להגאון נו"ב ז"ל להביא מהריב"ל ולהשיב עליו שאין בדברי רש"י משמעות כן. וכי צריך להיות בקי בחכמת הדקדוק כמו הא"ש די לנו לסמוך על מהריב"ל בפרשו דברי רש"י ז"ל. ועוד יותר יש להפליא הא לפי דברי הנו"ב ז"ל דאם שוא נע אחריו כותבין אלף. הא בדברי רש"י ז"ל צירי אחריו בודאי צרי' לכתוב באופן שהא"ש לא דקדק יפה בדברי הקדושים מרוב פלאיו שהם לעיין. גם מה שדקדק בדברי הר"ן ז"ל דלמה לא קאמר כמי הגון בקמץ. דהבנין הנפעל צריך קמץ יעוי"ש. ואפשר טעה הא"ש דיש כמה וכמה נפעל בפתח. ירדוף אויב (תהלים ז') כי יפל הברזל. וימח כל היקום. כי יהם לבבו וכן כו"כ. מסקופיא על הר"ן ז"ל ומה שכתב הא"ש דמלא נוסחא הנו"ן בקמץ והשי' ממהרק לאמו ממנחת שי (ישעי') אך באיוב לא כתב כן. ולפי עוצם ידיעת הא"ש בדקדוק היה לו עכ"פ לדעת כי עפ"י דקדוק צריך להיות הנו"ן בפתח אם לא דרשת חז"ל. דהא פועל יוצא כתוב בפתח בשורש זה. כאיש אשר אמו תנחמנו. נחמו נחמו עמי ועכ"פ הי' לו לזכור גם שם משיח צדקנו מנחם. וזהו הצד היותר נכון ונאמן באופן שגם דקדוק אינו יודע הא"ש על בוריו. רק להטיל השאלות מוטעות ולשבש הענין. והנה מה שכתב הא"ש כלל בדוק ומנוסה. יש לדון לפניו שכח שאלת התם מה. וכתיב מזה. והמסורה שם מה זה קרי מלכם (ישעי' ג') כתיב. מה לכם קרי. והרי יש פתח שמושכת הא' ומה הרעש על רש"י ז"ל. אם המ"ם לא הקשה. הא"ש מקשה. ועוד נוגה ג"כ מושכת ה"א. אך יאמר נא הא"ש כמה תיבות יש פתח בסוף ה"א בפתח גנובה. צריך לקרות עפ"י דקדוק שלא יהא פתח בסוף באופן שאין תפיסה. והפלאה על מהריב"ל ז"ל ועל רבינו שלמדו בדברי רש"י ז"ל אשר יגחה צריך בשבועו. לקראת בפתח כיון שהוא פועל יוצא. וא"כ יש ראי' גדולה מדברי רש"י ז"ל. והגאון ט"ב ז"ל הי' לו להזכיר דברי רש"י אם ירד לחלק בין משיכת הפתח למסירותו. הלואי והלואי שישמור הש"י אותנו משגיאות. כמו שהגאונים ז"ל מלאך ד' חונה סביבותם (עיין רש"י בראשית מ"א ל"ח הנמצא ת"פ. מ"כ ע"ז האמת אתכם שכתב רש"י פתח):

ש"א אות ה' או"ק ע' הביא הא"ש דברי הט"ג באחד שעלה לתורה בשם חזקיה ונקרא בפי כל חזקאל והעלה הט"ג שאם לא כתבו כלל דמתקרי אלא חזקי' לחוד כמו שהוא עולה לתורה ג"כ כשר והוסיף הא"ש פירושו כמנהגו מבו' די"ל דמה שנקר' חזקאל הוא אינו רק קיצור השם והלמ"ד לניגונים. אך זה פירוש ותוספה מדברי הא"ש. ואח"כ כתב ובס' ד"ת השיג עליו כיון דיש לשם חזקאל עוד שם הקודם יחזקאל ושם זה מלוי למאוד בודאי לדעת הרמב"ם דס"ל דעיקר השם מה שרגיל בו ורוב קורין אותו בו לא מה שהוא נקרא לס"ת בודאי אם כתב חזקי' לבד פסול. אלא אפילו לדעת הרא"ש. עכ"ד (ד"ת) ועתה מתחיל הא"ש ומ"ש שם עוד השט"ג תמה למה הוצרכו כלל לכתוב חזקאל. שאני לי' מאי'. הט"ג לא תמה רק על מה שכתבו לכתוב באלף ולא סגי להו לכתוב חזקל בלא אלף. אבל אדהוצרכו לכתבו. כתב בעצמו דלדעת רש"ל שכתב דבמקום שיעקל הוי כינוי לאליקום ג"כ. אוי גם ליעקב צריכין לכתבו ניחא. והיינו משום דחזקל הוי כינוי גם ליחזקאל. את הדברים האלו הגר הא"ש בשני אלפי לבנה. ואח"כ כתב והנה מ"ש מהרמב"ם ז"ל באמת כי הרמב"ם לא מיירי כלל משם הטפל ושם התימה. כי אין דרכו לכתוב רק מה שמבואר בגמרא דהיינו כי רובא ופורתא. ועוד דהא דנחלקו הראשונים בשם עיקר וטפל היינו בשני שמות לגמרי כגון מרים ושרה. יוסף ויוחנן וכדומה. אבל חזקאל דומה לחזקי' אלא שהוא קיצור השם בניגונים. ואף דאנו תפסינן כשיטת רש"ל דקיצור השם היה לו עוד שם הקודם אחר צריכין לכתבו. ס"ל להט"ג דזה אינו אלא לכתחלה אבל בדיעבד כשר וכן ס"ל לקמן בשם מיכל ע"ש. אך מ"ש עוד הד"ת דהנקראים חזקל רובם שמם יחזקאל הא ודאי טענתיה מצליחה היא. והאריך עוד הא"ש רק כאן הועתק על מה שצריך להשיב. והנה הרואה דברי הא"ש ידמה לו כאילו דבריו נמסרו בסיני. ויושב ודורש מפי הגבורה. אך טרם נשיבהו. נשאל שתי שאלות. א' מה לו להשיב דהט"ג ס"ל במיכאל מיכל בדיעבד כשר. הא הד"ת ז"ל גופיה כתב כן בפירו' ולפרוך מני' ובי' ועליו דהא סותר דברי עצמו. ועוד הא דכתב הא"ש דטענה מצליחה היא דיקראו הרוב יחזקאל. הא במיכאל ומיכל כתב הד"ת לקמן דג"כ נקראין הרוב יחיאל מיכל ומיעוטא מיכאל מיכל. ולמה בדיעבד כשר. הא טענה מצליחה היא ברובא קורין בשם קודם האחר לזה הכינוי דן עקא. אלא הא"ש לא התחיל להבין את דברי הד"ת ז"ל. למה לא הזכיר את דברי מהריב"ל ז"ל ביעקב יעקל. וכתב לשון אחר לא כמו שהעתיק הא"ש. ע"כ אנו אומרין להא"ש מאן דלא ידע מאי דקמהוו ליה למהוג לאוי במנהג קני מלכא! מי שאין לו כובע ושריון ילך ללחום עם איש גבור חיל לבוש כובע ושריון וכלי מלחמה בידו והוא מאנשי המדות ולו שם בגבורים. מה נו להא"ש לילך בגדולות ונפלאות ממנו כלך להומה לך. למה הביא מה שכתב רבינו זצוק"ל על מה שכתב לסברת הרמב"ם ז"ל כמו שמבואר במכתב מאלי' והו"ה פ"י הא הרמב"ם לפנינו ונחזי מה שכתב ואם הגאונים מכתב מאלי' וספ"י

ביארו לשיטתו דכתב דהשם שרגיל בו וקורין אותו השם העיקר. וביארו הגאונים לא מה שנקרא בו לתורה. מה לו להר"ש עם רבינו זצוק"ל אם יש לו דין עם הגאונים ילך לדון עמהם. הלא בפתי רבינו ברור מללו כמו שמבואר בשו"ת פ"י וזה אמת שאם נתבאר. מה לו להר"ש וגנוב את דעת הבריות בדברי הרמב"ם שלפנינו. הא זיל קרי ביה רב הוא. ומלתא דעבידא לאיגלויי הוי לו להר"ש שכתב שארי ליה מארי'. רבינו הקדוש זצוק"ל בודאי לא די דשארי' ליה מארי' כ"א שש ועלז עם נפשו הקדושה ומשתעשע בנשמתו כמו שנשמות כל הצדיקים. והורתו בשבוע יום יום. אך כמדומה דלא שארי מארי' להר"ש מה שמלעיג תלמידי ותופשי רבינו הק' זצוק"ל בתורתו ושמעה חירופין וגידופין. והוי לו לעלבונה של תורה מה שמלעיג על מלאך ד' צבאות על חנם ולא דבר. ומה שהרחיב הר"ש דיבורו בחילוק שבין שיטות עיקר ונפל לתא דקיצור השם. ומביא המהרש"ל דיעקב יעקיל. והט"ג מקיל בדיעבד. ושוכה דרבינו בעצמו מיקל. ולמה מביא רבינו להגט פסול. כל זה לא חלי ולא מרגיש הר"ש. ולא דקדק הר"ש בתחלה דברי רבינו ז"ל דכיון דיש לשם חזקאל שם הקודם אחר יחזקאל. וזה מצוי למאוד. ועוד כתב שיטת הרמב"ם והרא"ש כלא דבר הוא. והביא הג"פ. וז"ל הג"פ בסוף אות ש"ע לאחר שהאריך בקיצורי השם איזו כותבין. כתב ולכן יראה לי כי כל קיצור השם שדומה ממש ליצחק תקון אין צריך לכתבו ואם ספק אם דומה ליצחק הקון. אם כותבין וכל שום אין לכתבו ואם אין כותבין וכל שום יכתבו הכינוי עכ"ל ולא זכר הג"פ הא דמהרש"ל ז"ל ביעקב יעקל משום דיש להכנוי ש"ק אחר. אלא דכותבין הכינוי משום דהוא שם בפני עצמו. וא"כ כיון דמצוי שם חזקאל לכינוי ליחזקאל ולשם חזקי' לא מצוי גם מעט לכנותו כן בודאי צריך לכתוב הכינוי דמתקרי. דאינו דומה הכינוי לש"ק הזה דהא מצוי לרוב לשם קודם אחר ולזה אין מצוי. וא"כ כי שם הקודם חזקי' אף דעולה בו לתורה. אך אינו מצוי שיתכנה חזקאל ולא יתלו הכינוי בשם קודם זה והעולם קורין הכל חזקאל ודאי הוא העיקר ושעדיין לא החליט רבינו דפסול אלא כתב וצ"ע. וא"כ השתא דשם חזקאל רוב המון יודעין. והמיעוט לכינוי חזקי' כמעט לא נודעו לכן שאיש שאינו עולה לתורה הרבה לפענ"ד אם כתב חזקי' הגט פסול. עכ"ד רבינו זצוק"ל. ועתה שפטו יושבי תבל ודושי ארץ אם האמת טמון בתוך הר"ש. ואם צדק שכתבו שארי לי' מארי'. ואם נכון הוא דמיונו. ומה שהלה שוקי שריקי ברבינו והאליף קושיא בקושיא. אגוז וזורקו לרוק ונוטלו :

צריך להעתיק

דברי הט"ג אות ח' ס"ק ד' אחר שהביא דברי ר' משה הריף ז"ל וצ"ע. מאחר שידוע שהוא נגזר משם חזקיה ואפשר שלא היה צריך לכתוב כלל כמו יעקב יעקל. ועמ"ש ס"ס קטן זה מ"ש דלדברי רש"ל ז"ל במקום שיעקל כינוי גם כן צריך לכתוב אתי שפיר. אמת דתחילה קושיתו על הלנ"ף וכן נראה מתירוצו אחר זה אך בכל זאת כתב ואפשר שלא היה צריך לכתוב כלל. וא"כ קודם שהביא הב"י כתב בשיטה דפיסקא. ומ"מ אם אינו חותם יחזקאל שלדעת הגאונים יש לכתוב דמתקרי יחזקאל בא"ף. נראה דאם לא כתב רק חזקי' לבד כשר ואם כותב דמתקרי אין בידי לזוז מדברי הגאונים. הו"ל לכתוב אך בדיעבד אם כתב דמתקרי חזקאל נראה דיש להכשיר עכ"ל. ועתה ישפוט נא כל בעל שכל אם לא נראה מדברי הט"ג שדעתו להכשיר בחזקי'. דהא אחר שכתב כשר כתב ואם כותב דמתקרי כדברי הגאונים. משמע דלכתחילה יכתוב חזקי'. ועוד מדקא כתב אח"כ. אך בדיעבד אם כתב חזקאל. משמע דמה שכתב תחילה ואם כתב חזקי' כשר הוי לכתחילה. דאם לא הזכיר בדיעבד וא"כ מכשיר גם לכתחילה בחזקי' לבד. ועי"ז ודאי קשה ואין שייך תירוצו של הר"ש גם אם נניח לו הכל. ומה שכתב רבינו והמה הלא באמת לעיל כתב ואפשר דאין לכתוב כלל וכאן נשמע דלכתחילה מתיר. שפיר כתב רבינו זצוק"ל כן אך כונתו ז"ל ודאי דהט"ג מתיר לכתחילה וכן משמע דעד לאחר שכתב רבינו וצריך עיון מאוד. עד כאן היתה כונתו על לכתחילה ולא הי' מחליט עד שכתב דלא נודע כלל חזקאל מחזקי' על החליט דעתו שהוא פסול גם בדיעבד. כל אוהב האמת ואינו מתכסה בשקר יראה דקושית רבינו זצוק"ל קשה כראי מוצק. והלא הר"ש בע"כ יענה אמן רק שמזדנדו ולוחץ עצמו לפקפק מעט. כדי שלא יהי' האור נשפיק כל כך ח"ו אך אור תורת רבינו יזהיר כזוהר הרקיע וכאור שבעת הימים יזריח ומאיר מסוף העולם ועד סופו :

ש"א אות יוד

הו"ק ה' הביא דברי רבינו ז"ל ולא מלא עילה והואנה להשיב.

ושייס שבתי הלאי לשנה מגומגם קצת אבל הענין מובן ויען כי שלשה פעמים כתב בספרו על רבינו ז"ל זאת העלילה. הכור לשתוק לו. אם במקום אחר נראה לו קושיא או סתירה על ד"ח. יש לומר אולי באמת טעה והקשה אך מה שלע לו ומה נרויח בזאת השערה כי מגומגמים הדברים. הלא להלכה קובעים הר"ש. ומה לו להר"ש להטיל עכ"פ דופי זה מגומגם. ומה יתרון לבעל הלשון רק כמו הנחש שאינו מרויח בארסו. ואינו טועם מטעמים שלשונו. כ"א התוהו ממלא לזרוק ארס. והלא משה רבינו ע"ה שהי' כבד פה ולא איש דברים הלא למד כל התורה כולה לכל ישראל והשי"ת בחר בו ללמד את בני ישראל. ואפשר הר"ש לא הי' רוצה ללמוד ממנו מפני גמגום לשונו בתחילה והלא רבינו ז"ל כל התורה כולה היתה חרותה על לוח לבו והיתה לו שלשלת קבלת כל התורה עד ר"ת ז"ל. והרב הגאון בעל טיב גיטין ז"ל הי' מחשב אותו בסודו שאבו שביותו יונגער מאן. וכתב עליו שבח גאון. והר"ש נשוה נשמוע תורתו ומן הגמגום הליצה אזניו מן שעלת מוס הגמגום. שאין לו שום ריוח כ"א לספר גנות ר"ל מזה נראה כי השנאתו לשקם נקמה ר"ל אך שור ברה ויפול בו וכל המעיינים בס' ד"ח ונותיב לשם להבין השבע נפשם מעונג נועם צוף דבש אמרותיו הטהורים והקדושים. כשהדפיסו ספר שו"ת ד"ח אמרו בניו הקדושים הי"ו אל אביהם הגאון הק' זצוק"ל. אבינו יש מקומות שאין מבינים היטב בס' ד"ח. והשיב להם הגאון הק' זצוק"ל „מולען דאך ווכשע דוא וויסען" וכן באמת צריך לדקדק בדבריו כמו בדברי הראשונים ז"ל כי עמו היתה מאיר כמו שכלו הזך פורח במרולה. ואיך ישיג כל זאת הר"ש אשר שכלו קצר כל הכולם מגיד לו אם כותב שאינו מבין :

ובד"ה עדניך

הר"ש בנ"ע אם כותבין כמו שהזיק שהשימה הנ"ך כיהודא בכל השמות והביא שו"ת ד"ה סי' ס' ה"א. דפשיטא ליה לרבינו ז"ל דאין כותבין רק שם השימהו שהזיק בה'. והר"ש

בלי

בלי סברא הניח בצ"ע ולא מלאו לבו לחלוק לגמרי. ומה שצ"ע להא"ש אין חידוש רק מה שמיאן בדברי רבינו הגאון ז"ל בלי טעם. בזה מראה עקשות ובאמת הסברא נותנת לכל בר דעת דמה שקורין לש"ת יהודה. בפרט אחר יהודה היה שלא עפ"י החזקת התיבה. והעולם קורין יודא ע"ש השם המורגל בפי העולם. משא"כ בשם התיבה מפני החזקתו וטעמו לכתוב באל"ף. וכן ביאר שם רבינו הקדוש זצוק"ל בתשובה הנ"ל באר היטב בענין הספק היאך לכתוב יעו"ש. ומה נעשה להא"ש שלא עיין בדברי רבינו רק למלא עילה לכתוב מה :

שמות אנשים אות יוד או"ק כ"ד באמצע הדבור כתב הא"ש

ובס' שו"ת ד"ת א"א סי' ס"ע ראיתי שאלה שנכתב בגט יהושע ביו"ד והוא במקום עיגון אם כשר. והשיב וז"ל לא ידעתי מקום השאלה דהלא מבואר דבדברים שאינו ניכר במבטא כשר כן מבואר בפי' בב"ש. וגם בנ"פ ס"ק קכ"ה כתב בהדיא דאם כתב מוסף או חסרון מלא גם שלא נמלא בכתוב בשום פעם כן כשר כיון דליכא שינוי במבטא עכ"ל. ועי"ז כתב הא"ש ולא ידעתי מה ענין זה לזה מוסף וחסרון החולם כמשפטם. אבל חירק ושורק שנא ושנא. לכן צריכא רבא עכ"ל הא"ש. והנה הא"ש או שבלבל לשונות או מדינות שלא שם יהושע בפולין אינו נקרא כ"א בחירק גם אם נכתב בו'. והחזן מדגיש החירק כמו שכתב רבינו הגאון ז"ל בתשובה הנ"ל. וכיון שקורין בחירק וכתב יו"ד אתי שינוי איכא והוי ממש כמו מוסף שהוסיף ו' כיון שקוראין בחולם. ומאי רבא שצריך הא"ש לזה כי אם ללמוד מבטא גאליציע אם צריך לו. ופלא גדול על זה הא"ש איך מעליה עין מלעיין בדברי קדשו של רבינו זצוק"ל רק חוטף מאמצע שנים ושלשה תיבות כדי להשיג ולא רואה לא לפנים ולא לאחריו ודומה לו שלא יעיין שום אדם כ"א וסמכו על העתקתו נעדרת האמת. השנה זו מכהים שידוע לכתוב בין חירק ושורק שנא ושנא מי קורא בפולין יהושע בשורק. הא"ש נטע לו שורק ויטעם באותיות :

ש"א אות ב' או"ק ב'. הביא קושית רבינו למה אין כותבין קרעפיר בקו"ף והביא שגם מהר"ם בברכת המים כתב לכתוב כן. ובכל זאת תמיה ול"כ שהוא כף רפויה בלי טעם ובלי סברא רק כך נראה לו ולא זכר הא"ש דבברכת המים כתב דאי אפשר להיות כף רפויה דא"כ הי' צריך לכתוב ח'. כמו שהוא בקריאת אשכנזים יעו"ש. ועי"ז אינו משיב כי אם כותב וכ"ל ונחתם בטבעת הא"ש ואין צריך שום סברא. אמנם דברי רבינו ז"ל דברי טעם הן כמבואר בברכת המים דאי אפשר להיות כף רפוי'. דאז היו כותבין ח' וא"כ דהכף דגושה צריך לכתוב בק' ומי יחוש למה שנראה לו :

ש"א אות מ"ם או"ק כ' העתיק דברי הד"ח הביא דברי שו"ת ד"ח לא חולק ולא מודה ולא משבח. ודברי רבינו אינם צריכין חיזוק ואדרב' אם הא"ש מפליג שבח. הוא לגנות נחשב'. כי שבחו יותר מן שכלו :

ש"א אות נו"ן או"ק א'. הביא דברי שו"ת ד"ח בקיצור נמרץ. בודאי מוכרח להעתיק כי נכונים המה ואבן פינה יקרה בטיב גיטין רק הי' לו להעתיק כל הדבור. להסביר היטב הדברים :

ש"א אות נ' או"ק ב'. העתיק דברי הט"ג ז"ל ודברי רבינו ז"ל. וחולק על שניהם בלי ראי' ומבלי לבאר האופן איך הוא חולק. הנה מהר"ם ז"ל כתב בכל נחום צריך לכתוב מנחם דמתקרי נחום. אם לא היה לו קבלה שנקרא נחום אבל מן הסתם שם עריסה שלו מנחם וא"כ נקרא נחום. והט"ג ז"ל מצריך לכתחילה אף באין לו קבלה ממשפחתו לכתוב רק נחום. ובדיעבד אם כתב מנחם דמתקרי נחום כשר כיון דספק הוא סומכין על דברי מהר"ם שהעיד שהשם נחום שמו מנחם מעריסה. ורבינו ז"ל פסל גם בדיעבד באינו ידוע. כי אינו דומה להגולה לבני הספרדים. כמו שכתב מהרי"ט ז"ל דכאן עכשיו קריאת השמות מפורש מעריסתו לבנים זה מנחם וזה נחום. אך במקום עיגון יש לסמוך על סברת מהרי"ט ז"ל בהגולה אף דידוע שם העריסה תגולה. כיון דעיקר השם הוא תמיד הנה או כאן מנחם. כמו שהעיד מהר"ם ז"ל בדחק גדול יש לסמוך עליהם. ועתה מה שהעתיק הא"ש חצי דבור בלי הבנה וחולק בלי שכל גם בשעת הדחק. גם בשעת העיגון ומאי ראי' ממדינתו דהכיח שם נחום וכך עולים לתורה וחותמין. בכל זאת עדות מהר"ם ז"ל נאמנה. דעיקר שם זה מנחם ומה גם דאפשר אפילו זה שנקרא נחום לפניו ולהודה ולהתימה. שם עריסה שלו מנחם ע"ש משפחתו ממדינת מהר"ם ז"ל. הא"ש לא הוסיף נופך משלו ולא ביאר ולא הבין דברי קדושים הנ"ל ופסק :

ש"א אות ע' או"ק ה' ד"ה מלא ו'. העתיק דברי הט"ג אות בא' וא"כ ובהד"ה עד עכ"ל. וא"כ הראה בקיאות גדול בהעתקת דברי הנ"פ סי' קכ"ע אות קל"ה עד עכ"ל. ומובן מדבריו סתירת דברי רבינו ז"ל. ועוד הרי בט"ג מקרא מלא הוה דורש וא"כ גם ממהרשד"ם אין ראי' דעל המקרא מלא לא יחלוק. וגם מתה"ד והאי יש ראי' דעל מקרא מלא אינו חולק ע"כ בקיאותו. ועתה ינופף ידו בחריפות דמה שכ' הד"ח דשם עבד לא נמלא בהד"ג. כתב מה בכך הא יש להם שנקראו בפולין. והעמקות הגדול לא גילה עד לבסוף. והנה הא"ש שכח מה שאמרו חז"ל שיחת ת"ח צריך לימוד. מכש"כ דברי חכמים וחידותם. ומלבד הבין דברי רבינו ז"ל יש לו סתירות וקושיות וסברא עמוקה. אכן דברי רבינו ז"ל המה בקיצור נמרץ. ונכוחים למבין שאינו עקש ופתלתל. אפילו חסר דעה יבין כי מי פתי יסור הנה ויקרא עצמו עבד שהוא נמאס כמו ממזר. ובודאי על שם גרוע לא יטעו הקוראים. וא"כ מה כתב מה בכך שלא יש לקרות בפולין. אבל מי איפא הוא שיטעה בכך על שם נמאס כזה רק הט"ג חשב שאין בין הספרדים עבד הוא שם חשוב עבד אל רחים. עבד אללה שהוא ממש פירוש שם עובד ד'. וא"כ קרוב לומר שהוא בעל הגט ע"ז כתב רבינו שא בינינו לא נשמע ולא נראה שם זה להשיבות. ואי אפשר לטעות בעבד בסגול דבגרע לא יטעה שום אדם. והחשוב לא נשמע מעולם בינינו ואיש לא ידע מזה. ע"כ יש להסביר. והראי' מדברי נ"פ ומהרשד"ם לא הבין הא"ש גם קצהו. דהא הנ"פ בסי' קכ"ה אות ג' ובסי' קכ"ע קכ"ה הביא דברי מהרח"ש ז"ל ודברי ר"י הלוי דבתוגם ותגם טעם הרמב"ן ז"ל משום דנודע משני עיירות. ודעת הנ"פ דהוא אקר דאין נודע תגם לעיר רק דיש השם שיטעו לקרות שם העיר תגם בפתח וזהו שכתב ז"ל וגבי תוגם ותגם אם הינם שני שמות הרבה מקילין דהא מהרח"ש ור"י הלוי ז"ל מכשירין בלא נודע עיר התגם. וא"כ כאן

בעבד

בעבד ודאי כשר אלא דגם מג"א ז"ל דפוסל גם בלא נודע. עכ"פ יש חשש לעיר שעמה תגם. אבל כאן אין שום חשש ולמה יפסול הגט במדינתינו דמוכרח לקרות עבד כמו עובד דאין סלקא דעתא אחרת ואין לו שום משמעות אחר. ובזה כ"ע מודין אף מי שפוסל בבני משמעות. ודברי רבינו זקוקים ומטרפים ובהוטה כזהב ויקרים מפנינים:

ש"א אות שין הו"ק ז'. בהסברת דברי ע"כ חייב הח"ם כפל פגם ובושת.

וכפיל דברים ללא צורך למען יטעו מעצמו הסביר ומה לנו בספירת דברים לכאן. די לנו במה שכתב רבינו הא כתב השם כמו שכתוב בתורה וזהו ודאי שמו ואי משום לעז שיאמרו שטועים. הוי כמו שני יב"ש או שני שלום. והכל ובלם דברים ללא צורך והא הר"ן בקידושין כתב הטעם משום מוכח מתוכו ולא משום ס"ד ורק על שום נמצא בעיר עוד אחד ששמו שלום דדינו כמו שני יב"ש. כתב הא"כ מצאתי בש' ד"ה שכ"כ. ודבריו הראשונים הינם של דברי חיים ופגם בסברא. כי דברי רבינו כמה כתובים בטעם ואין טועם. הרואה דברי חיים ודברי הח"ם כמלובשים בהפל הידוש גדול אחר ע"ו שנים שיצא הד"ת לאור והאיר עיני החכמים. והח"ם הטיל בו דופי. והא"כ מלא בד"ה ועירבב ממולה בלא הואר ודומה לו. כאילו לא לא יכיר שום יודע את דברי רבינו הקדוש ז"ל. בכאן פגם יותר בכבוד רבינו ז"ל מכל השגותיו. וסיים דהט"ג יודה לזה. ורבינו כתב דלהט"ג אין צריך לשלש והרואה יראה הנ"ל. למה יודע לזה דהא הט"ג הלה הכל בזה הלשון מתוקן בודאי לא יטעו. הכלל ברוב דברים וכו' והח"ם עירבב וכפל וגרע והוסיף.

שמות נשים אות א'. הו"ק ה' איסמירלדה בסוף כתב לעיין בד"ה

ויפה כתב לעיין שם. והוא לא עיין היטב. ולא הוטבו דברי הד"ת בעיניו. וכן נראה לקמן בשם שאבא ברמז ג"כ רבינו הגאון על סברת מהרשד"ם שהביא כאן. וכאן ושם אלו ואלו דברי אלקים חיים עלה עמוקה נטוהה למבינה ד' יאיר עינינו בתורתו אכי"ר.

ש"נ אות א הו"ק י"ג יעוי"ש העתיק הט"ג ובאמצע שהעתיק גם דברי ד"ח ז"ל וכתב עליו

ותמיהני דלא ראה כי בט"ג העתיק מגוף לשון מהרי"ם בכ' בזה"ל יש לכתוב אותו השם לבד וכו' ופלא על המחבר הזה שלא רבינו ז"ל כתב ועיין בט"ג. ואם הוא נוח לעיין בודאי עיין גם בעצמו ז"ל. וגם מה שמדמה הח"ם שרק הוא מלא מליאה לקנות ס' ברכות המים ולפניו עלו הצלומו'הכמ' ימהרול נא לבקש ניהוך הפערטמרהגעען כל ס' ברכות המים (בנת הרכ"א) וימלא כי קנה רבינו ז"ל זה הספר. ושם בעל הח"ם לא נזכר שמה ובודאי הרבה שנים אחר הדפוסה בא לידו. מה מהפלא בגוף לשון מהר"ס. המהר"ס ז"ל בודאי כתב דדי באחד לבד כמו שהכפיל כ"פ אך רבינו ז"ל כתב דעתו כמו שנראה ממהר"ס כמוצהק כאן כב"ש ז"ל וכן משמע קצת בהכ"ד ואיך יוכל הח"ם לשפוט כל כך ומשוי לי' לרבינו ז"ל לטועה במה שלפניו והוא מרמז שהאשם עליו בדברי הט"ג. אך הא"ב בוכה משנהו מס"ק לס"ק ודומה לו כי אין שום בר שכל בעולם. אשרי לו למי שמבין יותר ממה שכתב. ואוי לו למי שאינו מבין והם קמתי'. על השגות כאלו יותר פתיך ליתן את הדין מאם מקשה קושיא לפי שכלו

הקלר אך איך יהבוד את מאור הגולה [דכל רז לא אניס לי' שיעלים עיניו מאותו הדבור שכתב עליו. גדול עונו מנשא.

ש"נ אות א' הו"ק ט"ו. העתיק דברי רבינו ז"ל דשם אלעאדינה דלא שנשתרבב משם

אלעאדונא הנהוג בין הספרדי'. אלא דבמדינתינו מורכב שם זה מן אלעא ודינה ע"כ צריך ה"א לבסוף ולכתוב שתי תיבות נראה כתיבה אחת. וכתב על זה דשבוע מאד דאין ענין זה לזה כלל. ובאמת רבותא גדולה יש דלא אמרינן דזה נשתרבב מלשון ושמות הספרדים ומאי פסיטא להח"ם כ"כ. ומה שהעיר הח"ם שהי' להעיר על יו"ד של דינה. מי הכס ויבן שצריך לכתוב זה בפירוש הלא די החילוק שלשון הספרדים דונא לשון ברורה ובלשון מדינתינו הוא שם דינה. ומה צריך עוד. אך מה שחולק הח"ם שצריך דוקא בשתי תיבות ממש נבחין איך סותר עצמו מס"ק לס"ק כאן הראה מקום לס"ק ד'. ושם כתב דלפענ"ד צריך לכתוב כל שמות המורכבים האלו תיבה אחת ממש. וכמ"ש הים"ש. ואכן מה נעני בתרי'. ומה דעתו ולמה חולק כאן. וגם באבי העזרי בש"א משמע מדבריו דבלא ה' הוי מורכב לשם אחד. ולמה לא כאן. עכ"ז יען ויאמר הלפענ"ד של הח"ם. ולנו יאורו דברי הד"ח ז"ל לאור עולם. עיין ע"ג אות ב' הו"ק ד':

ש"נ אות ג' הו"ק ה' הביא דברי הט"ג ודש"א ור"ש הריף ז"ל יש לילך בזה אחר התיבה

וסיים אם רגילה לקרות עכ"ל הט"ג וכתב רבינו בד"ח ז"ל כיון דשכיחי במדינתינו הרבה גאלא בקמץ ולא בפתח אם נמצא לפעמים איזו אשה שנקראת בפתח נכון לכתוב בלא אלף כדי שלא לטעות בקמץ. וע"ז כתב הח"ם נלענ"ד הנך גדולים שמביא בט"ג מיירי באתרא דלא שכיחי גאלא בקמץ. ומי יתן והיה הח"ם מבאר השגתו היטב. וכי רבינו ז"ל רצה להשיג על הגדולים. רק משמיענו דין חדש אשר הח"ם אינו סותרו כ"א מלמד זכות על הגדולים. אבל הדין דין אמת. ושפיר קמ"ל רבינו ז"ל. אך האמת יורה דרכו דהא במדינת פולין שכיחי גאלא בקמץ כמו שכתב רבינו ז"ל וא"כ אין לכתוב בכתם דטועין בפתח. ומה מהני מילתיו של הח"ם הא הט"ג ז"ל כתב ספרו בגאלאציע ושם שכיחי גאלא בקמץ ולא הוי לי למיחש סהומי. ולא אהני לן מילתיו של הח"ם כלום כ"א צריך לחקור אחר המציאה:

ש"נ אות ו' הו"ק ב' הביא הט"ג ומהר"ם והאריך בביאורו ולבסוף הביא דברי הד"ח ז"ל

דאין לכתוב רק וויטא דוויטוס הוי רק קיצור השם. וכתב ולפענ"ד שעיקר כדעת הט"ג. ואחר החזיק רבינו כדעת מהרא"ם ז"ל דהוא כבר נ"כ דוויטא עיקר השם. וויטוס קיצור השם. לא הזכיר הח"ם רק לפענ"ד להכריע בלא סברא ובלא גמרא כאילו בידו להכריע. ומה שהקר כ' רבינו ז"ל את מנהג המדינה דמוסיפין הש' הא"כ מאי איכפת לי' להח"ם. אך מי יתן לבו לענ"ד הח"ם בלא ראי' עד הקירת רבינו והוא אל לבו לדעת המהגים על טריס ולא כתב מה שנראה כ"א את אשר אזן וחקר ותיקן:

ש"נ אות ו' הו"ק ג' בשם וויטל בלא אלף האריך בהשם והביא לבסוף דברי רבינו ז"ל

והשמיט טעמו היפה. שבא שלשלתא חדא:

ש"נ אות ח' הו"ק י"ט. באמצע הדיבור ושוב יצא לאור עולם ס' שו"ת ד"ח חיי' בשני

יודין

ודין. ועוד מעשה שכתבו שני יודין וא' בסוף . וכתב ונדחק להכשיר. ועוד צידד להכשיר . וכתב עליו הא"ש ואני בעניי לא אדע כי לפע"ד הן חייה הן חייא אי אפשר לקרות בפשיטות רק הא' בחיריק. והיוד השניה בקמץ והרי זה שינוי גמור ושגיאה דרבינו בעצמו הקשה כן אך תירץ דלא מחלפי בין תנא בשם אשה וגם כיון דיכולין לקרות בפשיטות חייא בפתח חטף כדרך שקורין השמן וכו' רק לא ישר זה בעיני הא"ש דהרי בלה"ק אינו בנמצא פתח חטף וא"כ ע"כ צריך לקרות חייא בחירק וקמץ . וע"כ על כרחו יחליפו שם התנא בשם האשה . כיון דבע"כ צריך לקראת כמו שלפניו . אלו דברי הא"ש. ועוד נשיב נדבר משפטים עם הא"ש . הנה הג' תשובות נדפסים ואיך לא יבוש הא"ש להעריך עצמו אל כבוד רבינו הגאון ז"ל. יביט נא הקורא הנעים אל התשובות הנ"ל ויעיין בכל הראיות אשר הביא רבינו ז"ל מכל הפוסקים המפורסמים . והלא ישתומם על המראה וידמה ויבוש אליו את דברי הא"ש אשר רק מעלה גרה. ואינו מביא שום ראי' ואינו סותר גם ראי' אחת מראיות רבינו ז"ל. רק אומר שמא איפכא. כתינוק המתגעגע אם נותנין שני אגוזים רוצה ג' . ואם ג' רוצה ד'. בלי טעם ובלי יושר . וכן דרכו בכל הספר . אינו סותר ראי' ואינו מביא סמוכין לסברא מראשון ואחרון רק דלמא איפכא. והנה כל רואה יראה כי רבינו הגאון הרבה להביא ראיות שמטעם חילוק יש בין קריאת פתח חטף לקריאת היה בלה"ק וכבר מביא כן רבינו ז"ל בהרבה מקומות מתשובותיו. דלא נראה לאינשי מרחק בין פתח חטף לפתח ויוד בלה"ק. והא"ש אומר כי בע"כ יקראו בחירק מי יכריח לזה הלא יודע כל אדם כי אנה אנתתי הייא כתוב כאן ולמה יעלה על הדעת שיבוש ומעות כמו שטועה הא"ש לקרות חירק . ולמה לא יקרא כפשוטו שם האשה המורגל בפי כל בפתח חטף או דומה לו. מה סברא יש בעל כרחו . והא"ש כתב באות קטן כ"א שאין לחוש שיקרא חייקא שהית בפתח והיוד בחירק שבכל שיכולין לקראת כהוגן לא חיישינן לטעותא . ולמה מיאן כאן לומר כן . רק כדי לחלוק יאמר איפכא . והלא ר"א הכהן ז"ל ג"כ לא פסל גט כזה כאשר העתיק הא"ש בתחילת דבור זה . והא"ש יש לו במיעוט יותר ואזנו תבחן מילין יותר בדקדוק . ולא לבד שחושש כי הקורא יטעה בין פתח חטף לפתח ויו"ד . כ"א בע"כ נקרא בחיריק וקמץ ואין שום מקום לטעות . יעמוד נגד הגאונים ויכחיש את המוחש ויפסול את כל הראיות בלי השיב עליהן רק מכח שמע אזנו שמבחין שהעולם מבדילין הרבה בין פתח חטף ובין פתח ויוד . ועל פי שמיעה זו חולק על הגאונים וכותב שקר שנדחק רבינו ז"ל ואין לך ליצנות גדול מזה . והלא ס' ד"ח לפנינו נייתי ונחזי איך מביא ראיות ואומר שגם הפוסלין מתירין בשעת עיגון. ומה שכתב הא"ש על חייא שהוא לה"ק זהו באמת חוכא ועטולא . אנה ימצא הא"ש חבר והלא זהו תרגום וכבר כתב רבינו בתשובות הנ"ל שבלשון תרגום שכיח פתח חטף כמו שכתב הסה"ד דייתו מייתי וכמ"כ ואיך לא יבוש לכתוב שקר מוחלט כזה במלחמתה של תורה עד גאון מפורסם אשר גדולים חקרי לב פחדו ורעדו וארכובותיהן דא לדא נקשן וכל גופא מירתת בעת שהגיעו דבר לפני רבינו ז"ל . ובעת פלפול קטן . והא"ש בהבל ורעות רוח מתרים נגדו . ומכריע נגדו ופותק ממנו ר"ל ואיך לא יירא מיום הפקודה בפרט

בעניני גיטין ואשת איש ועיגון.

שנ"ג אות ח' או"ק כ'. הביא ס' ד"ח וז"ל היה חייקא . לענ"ד אין צריך לכתבו דהנקודות שוה ודמי לשרה שארקא . וכן חייעשא . יש לכתוב חייעשא בשני יודין עכ"ל . ורצה להיות פרקליט לחלק בין נודע שמעריסה במה היה אין צריך לכתבו אבל באין ידוע או שידוע מעריסה הייעשא צריך לכתבו . ובשני יודין עד שמלא הא"ש בס' ד"ח שכתב וגם שביאר הרבה שנקראין חייעשא בשברת שני יודין ושמה הקדש היה . ולכן אם ידוע שם העריסה יש לכתוב היה המכונה הייעשא . ועתה חולק הא"ש דכיון דהנקודות בווין א"צ לא חייקא ולא הייעשא עכ"ל הא"ש . והנה שגגויא בלמד הא"ש יותר קשה מקושיתו דמה מחלק בין חייקא לחייעשא הוי לי' לחלק בין נודע שם העריסה ללא נודע ומתוך שדברי רבינו ז"ל מגומגמין מאד בעיני החכם בעל לשון הא"ש לא רצה לידע פשט דברים כד"ה. וגם התמיה בבני אלאי לבנה דהול"ל הא' בסוף . אך זאת אין תימה בעיני הא"ש למה דקדק רבינו הגאון זצק"ל לכתוב המכונה . אך הטעם מזה אך נראה פשוט לרבינו הגאון ז"ל דחייקא דומה לשרה שארקה דהסברה דאשונה דומה ממש . משא"כ חייעשא דניתוסף הרבה על תנועה הראשונה ונעשה שם אחר צריך לכתוב כמו באברליפא . וגם כאן אינו דומה לחייה וכותבין א' כמו שכתב רבינו ז"ל בשם האשה באות שי"ן אות קטן ג' יעויי"ש . וגם המכונה כותבין דנשתנה מגוף השם כמו שכתב רבינו בסוף ס' ד"ח בסוף הדברים שהעתיק הא"ש ונראין לו מגומגמין מאוד . אך הא"ש קיצור לשון ועמקות יסנה מאוד מדברי רבינו . ואמרותיו טהורים ומזוקקים שבעתים . ואין בהם נפתל כ"א לפתלתל ר"ל .

שנ"ג אות ט' או"ק ו' העתיק מדברי הד"ח ז"ל דחולק על הט"ג וכתב לכתוב גם בזה תאנא בת' וכתב עליו הא"ש ולפענ"ד הדין עם הט"ג כיון דאין הדרך כלל בלשון לעז לכתוב ת' דנוספה א"כ קרוב מאוד לטעות ולקרות בשוא וציר"י כמו תאנה דקרא עכ"ל הא"ש ועתה אין צריך כ"א להעתיק דברי רבינו ז"ל אות ק' ס' וז"ל יש לכתו' תאנה בה"ג משיג על הב"ש וכו' כותבין תאנה אך ק"ל מאוד לעשו' מעשה עד הב"ש וטוב לכתו' תאנה כדברי הב"ש ואז ודאי אין חשש כלל ומ"ש הט"ג דיטעו לקרותה תאנה ע"ש הפרי זה קשה מדברי עצמו שכתב כיון דיש לקרות בקמץ מה"ת דיטעו לומר דאשה אחרת היא בפרט כי במדינתינו לא שכיח שם תאנה ובודאי יקראו כולם תאנה בקמץ ולכן נלענ"ד לכתוב תאנה כדברי הב"ש עכ"ל רבינו ז"ל . והנה נראה לעין כל דרבינו ז"ל לא נדד מדברי הב"ש . וקשה בעיניו מה שחולק הט"ג . ורבינו מתרץ החשש דשמא יטעו לקרות על שם הפרי . דבודאי לא יטעו כיון שמכירין האשה בקמץ למה להם לטעות אחר מה דלא שכיח ולא נשמע ולא נראה . מה דהוי לא הוי ומה דלא הוי הוי אתמהה ! והעיקר דרבינו מחזיק דברי הב"ש . ועוד כמה גאונים שמביא הט"ג . ואחרי ככלות הכל בא הא"ש בסברתו העמוקה ומכריע בין הט"ג ורבינו ז"ל . אך לא זכר מב"ש ושאר הגאונים . והנה מה שמוסיף הא"ש דאין דרך כלל לכתוב ת' דנוספה בלשון לעז . ובאמת הסה"ד ז"ל לא כתב בלשון חזק כזה בסי' רל"א כאשר המציא דכותבין ט' בלע"ז כיון שנקרא בקל יעויי"ש . והא"ש הגיף בשרביט הזהב ונראה לו דאין הדרך כלל לכתוב ת' דנוספה . גזירה קשה יצאה מלפניו ומה

שהתנה

שהנה ה' דגושה אבל רפויה כותבין ודאי אינו דיותר יש לכתוב כמ"ך. ובודאי מי שידייק בדברי רבינו ז"ל ימצא טוב טעם ודעת והשגיות דעת של הב"ש אין כדאי להכריע. (עיין הב"ש או"ק א'. שהעתיק דברי הט"ג) :

ש"נ אות יוד או"ק ד' כתב הב"ש ובש'ד"ח בקיל וכרי. אמאי לא כתבינן בסמ"ך עיי"ש וסיים הב"ש אולי אי אתרמי שכתב בסמך יודש והוא חשש עיגון יש להכשיר בשעת הדחק גדול עכ"ל. וגם התחיל להבין דברי קדשו של רבינו הגאון ז"ל והוליד דין שלא עלה על דעת רבינו ז"ל. רבינו ז"ל חקר על שם יהודית אם הוא עיקר או יודית שם לעצמו כמו שכתב מהר"ש הריף ז"ל שנקראת על שם אבי אביה יודא והוי שם לעצמו וע"ז הקשה א"כ דיודית שם לעצמה וצריך לכתוב בלשון לע"ז בסמך דהיינו שייך ליודא רק שם אשה לעצמה יעויי"ש רק שסיים רבינו ז"ל שאין לזוז מפסק הראשונים ז"ל כותבה ליפרכן משמע דאסו' לסמוך על סברא זו דהוא שם לע"ז. והב"ש הלי בוקי סריקי כתב שלא הבינה לפסק הדת אשר לא שערום אבותינו וכפי הנראה נשמר רבינו מאוד מהיתר זה ע"כ הכפיל דבריו דאין לחדש כזאת :

ש"נ אות יוד או"ק ו' ג"כ לא הבין הב"ש דברי רבינו ודברי כל מסדרי גיטין הראשונים. ע"כ חולק כאן על רבינו הק' ז"ל. דכל מסדרי גיטין הקדו' אם גם כשקורין יודית צריך לכתוב יהודית דהוא עיקר השם רק משום דיש יודית על שם אבי אביה יודא כותבין יודית דהא השם אינה עולה לתורה. וע"ז כתב רבינו ז"ל דאם הוחמה עצמה יהודית אם עיקר שמה יהודית. ויודית שקורין העולם הוא קיצור השם ודאי ולא דמי להך דהוי שם הקודש אבל זה השם יודית עיקר השם ודאי יהודית. ואי דנקראת על שם יודא ודאי קיצור השם. ואדרבא אם הוא שם לעצמו נגזר מן יודא צריך ודאי לכתוב בסמך ממ"נ. ודאי דעת רבינו ז"ל נראה לכתוב יהודית אם הוחמה כן ולא צריך יודית דודאי הוי קיצור השם. וכל מעיין בדברי רבינו ז"ל יתענג מרוב עמקות בכוונה בשם זה. דברי א"ה :

ש"נ אות יוד או"ק ז' העתיק דברי הט"ג דמתהפך האיך לכתוב אם הוחמה יענטא והעולם קורין יענטע וא"כ כתב בקיצור. ובספר ד"ח כתב דנכון לכתוב יענטא המכונה יענטע בגט שני. ע"כ העתיק ובשמיט קושיתו על הט"ג וטעמו למה הכשיר נגד הט"ג. וכתב הב"ש סברתו בלי טעם דכשר בגט ראשון יענטא לחוד רק משום דכתב כן כ"פ ואף דמביא דהט"ג אינו סובר כסברתו מכריע מכח פיסקא דנפל לי' מן שמיא כי זולת איך יערב לבו לפסוק נגד הגאונים ז"ל. וא"כ חידש חכמה עלומה בלי טעם דבאחד סגי לכתוב יענטא דמתקרי יענטא כמש"כ בש"א א"ה ס"ק י"ז. ואם היה מערה מלאכתו פה להשיב על דברי עצמו יש לחלק גם לפי דבריו שם דהא התם בהאי השם שבכל קוראין אותה יענטא ואין לה שם אחר דקרי לה ועני. ושם השמות אין יודעות שום טעם. ובמא שם יענטא הוא מעריכא והאיך יוצאין ידי חובה בכתיבת הגט. וגם לב הרי לא יתחזק נגד גאונים אשר מימיהם אנו שותין בלי ראי' ובלי טעם הגון. אך עם דברי עצמו אין לנו עסק בודאי כל ירא ד' ישמור ד' צעדיו כהבטחת דוד המלך ע"ה חונה מלאך ד' סביב ליראיו. אך למה קיצר דברי הד"ח ז"ל אשר מיוסדים על אדנים ברשיה

ועיקרים בדיני שמות אשר זולתם יכול לקלקל בנטיעות ולהתיר א"א בלא גט כשר :

ש"נ אות ב' או"ק א'. העתיק דברי הד"ח ז"ל וכתב עליו ונראה לענ"ד דאם ידוע שם העריסה יוכבד יש לכתוב יוכבד המכונה שעווד. והרואה יראה שגם רבינו ז"ל כתב כן. ומהו ונראה לענ"ד. אלא דרצה לחלוק על דברי רבינו ז"ל שכתב יש רבים ששמן הקודש יוכבד וקורין אותה שעווד. ואין הכי נמי שיש ללמוד מדברי רבינו ז"ל דאם נקראת האשה לכל דבר שבקדושה יוכבד אף דאין יודעין שם העריסה בודאי שם העריסה הי' יוכבד דשם שעווד אינו רגיל רק לקיצור השם א"כ. אבל מתחילה משמא קרא לה אביה מתחילה יוכבד. דשעווד הוא רק שם גיענגוין לבד ואין רגילין לקרות בו בעריסה ואם על זה דעת הב"ש לחלוק נראה הוא לכל מבין דהלפענ"ד בטלה נגד דעת רבינו הק' זצוק"ל אשר הי' זריז וזהיר לעיין ולחקור היטב ולדקדק בדבריו על נכון ולהסיר כל מכשול מלפני כל מי שלבו נקפו עליו ד' יאיר עינינו להבין דבריו הק' :

באות קטן שלאחריו כתב ונכון הוא על דברי רבינו ז"ל בכוונתו. אך קיצר לכתוב דברי רבינו הטעם דאין הנקודות שוות. ואפשר שהב"ש ירא פן יכווה על אשר הלך לעיל בשם הייטשא וכבר נתוכחנו על זה לעיל :

ש"נ אות למ"ד או"ק ה'. לייקו כתב הד"ח ז"ל ז"ע הא לדידן כותבין תמיד בכה"ג אלף בסוף כמו יוטא ביילא. לכן בגלילותינו יש לכתוב לייקא באל"ף לבסוף עכ"ל וכתב עליו הב"ש והנה ז"ל דשם לייקו האמור כאן אינה בקמץ אלא בחולם או במלאפום והרי אומר דאין דורשין השמות. הרואה דברי' אלו לא יעצור מלשחוק. שלא רבינו ז"ל כת' לכן בגלילותינו יש לכתוב לייקא. בלתי ספק חקר רבינו ודרש היטב שבגליל שלו הקו"ף בקמץ. כי לולא זאת לא הי' מפליא. וא"כ מה זה שכתב הב"ש שאין דורשין השמות. אבל המבטא דורשין. ואם להרץ דברי הב"ש ז"ל בא הא"ב דשם היה השם בחולם. על כזאת בודאי לא הי' רבינו ז"ל כותב דכותבין אל"ף תמיד בכה"ג. אלא דרבינו ז"ל לתקן לשון מדינתו הי' משתדל בספרו ועל מדינתו כתב הא לדידן ולכן בגלילותינו. וא"כ מה זה בא דאין דורשין השמות. ויותר מבהיל על הב"ש שלא הב"ש כ' על "ליהרו ליקו" שהם שמות ספרדים. ומה זה בא הב"ש לתקן לשון וגיטין של ספרדים. ע"כ בודאי רוח ד' דובר בפיו של רבינו ז"ל לתקן גיטי מדינתינו. ועוד יש להפליא על הב"ש מה עלה על לפענ"ד של הב"ש דכאן יותר מלקמן בשם פיגו שכתב ג"כ רבינו ז"ל ובמדינתינו קורין פיגא. ושם הביא הט"ג או"ק ד' משו"ת מאיר נתיבים שמסדר אחד במדינתינו כתב בגט שם המלוי במדינתינו פיגא בא' לבסוף. והרב' שבמקום האשה החזיר הגט לפי שראה בב"ש כתוב בו' וכתב דלא חש לקמאי' דשם הכונה כשקורין בשורק אבל בשם פיגא המלוי במדינתנו דינא הוא לכתוב בא' לבסוף ע"ש. וכתב עליו הט"ג ז"ל ופשוט שאפילו בדיעבד פסול אם כתב בשם פיגא המלוי במדינתנו בי' לבסוף עכ"ל הט"ג. ומעתה יפרנס הב"ש את דבריו שאין דורשין שמות. ועוד ראוי להוכיח את הב"ש האיך הוא האמת בכל ספרו. לקמן על דברי הט"ג ודברי רבינו ז"ל שתק וכאן שהט"ג אינו מגיה כלום רק רבינו כטפה נאמן מזהיר שלא לטעות בא עליו בעקיפין בהשקופין

בהתקופין בעלילות למה דרש רבינו השמטה. ר"ל מלבלות זמן ולהדפיס ס' בהשגות כאלו :

ש"נ אות למ"ד אות ד'. העתיק דברי הד"ח ז"ל דאם שם העריסה ליבא וקורין אותה ליבקא אין לספק. בפ"א דשם ליבא הוא שם איש עכ"ל הד"ח ז"ל וכתב עליו הח"ס. ונ"ל דצריך לכתוב ליבא דמתקריא ליבקא. ולא הוי קיצור השם כמו אלחנן חנן ע"כ הגה דרבינו ז"ל לא העיר מאומה. מזה כונת הח"ס להעיר על השמיטו. ואפשר שכונת דברי רבינו ז"ל בהיא תיקא דהנקודות שוות והכי ודאי שוות ודמי לאלחנן חנן כמו אוכלא לדני דשם ודאי אינו שם גנעוען וכאן ודאי שם גנעוען לא הי' לו להח"ס להפסיד הדיו ע"ז רק הוא בנסתר יארוב לחטוף ומדמה שמעיינים בס' ח"ס לא יעיינו כ"א במקום שצריכין שם זה לפי שעה לסדר גט כזה. ויהי' כמו קיצור שו"ע אשר ירעב כל היושב עליו :

ש"נ אות למ"ד או"ק ו'. העתיק דבר הפמ"א ז"ל ודברי הט"ג בשם לביא ודברי החת"ס ז"ל ואח"כ דברי הד"ח ז"ל. וכתב דלפענ"ד גם לפ"ד לא גרע מחניכה עכ"ל בהשגה זו הראה כי לא עלתה בידו האומנות הזה. לא נתן לב להבין דברי קדשו של רבינו ז"ל ומתוך שלא הבין מתיר א"א לעלמא בלא גט. הפמ"א ז"ל הביא פסוק ביחזקאל דכתיב לביא היו"ד בקמץ. והח"ס הביא דברי הרד"ק טעם למה נכתב כך הנה דלפי משפט הדקדוק צריך הא לבסוף. אך לא כתב הרד"ק דתיבה זו היא זרה בדקדוק ורבינו ז"ל הכריח מהפמ"א דשם זה ע"כ נקרא בהרגשת היו"ד. דאל"כ לא הוי ספק בלויה בת לוי וגם הט"ג שלא כתב דנקרא כמו יו"ד. יעויי"ש ואח"כ אסור לשנות משם שכתוב בתנ"ך כמו כל השמות הכתובין. והביא ראי' מדניאל דהיו"ד בתנ"ך צירי ולא באל"ף ובמשנה האל"ף בצירי. והצריך המהראנ"ח ז"ל שני גיטין אף דהשתנות נרגש בעין ובעליל צירי של האל"ף. ומכ"ש בשם לביא דהיו"ד נרגשת כמו בכתוב ביחזקאל. ואיך רשאין לשנות מן הכתוב. ואח"כ האשה הנקראת לביא אין לה חניכה אחרת. ומה זה שהתיר הח"ס משום חניכה והלא אין לה כ"א שם אחד והם קריאת שמה כמו שכתוב בפסוק. שלא בהרגשת האל"ף לגמרי ובה"א לבסוף הוי שינוי שם גמור. ומאי חניכה שעלה בין חניכיו של הח"ס. כד נייס ושכיב כתב והתיר א"א כדי להראות שהוא משיג ומקשה והנה רבינו ז"ל הביא פסוק ומן הקריאת השם ומשם דניאל ראיה מבוררת. אך כדי להראות להח"ס שגם הכ"ד קישוטין של כל ת"ח אין לו הנה בכל ספרי התנ"ך לא מצאנו לנקבת הארי שם אחר כי אם זה שביחזקאל ביו"ד קמוצה. רק מצינו גם ברבים של הזכרים והנקבות של אריות זכרות בשם לביא. הזכרים נקראים לבאים הב' קמוצה. ובנקבו' מחנק ללבאותיו (נחום ב') בלמ"ד חרוקה. ולפי משפט הדקדוק היה צריך הב' בזכרים ובנקבות להיות בחירק. ועתה היש למדקדק אחד רשות לשנות ממה שכתוב בתנ"ך ולתקן הלשון לפי משפטי הדקדוק ואם יכתוב הרבים בשינוי ממה שמצינו בתנ"ך ידו על התחתונה. ועוד כאשר ידוע דהשינוי מזכר לנקבה בלה"ק הוא בה"א כמו לבי לביה לוי לויה. ואם מתחכם בעל מדקדק לכתוב על נקבת ארי אריה ביו"ד קמוצה שלא על פי דקדוק היטיב לכתוב. אך לשחוק יהי' כי אדרבא גם האריה נקרא ארי וכמו עז בת שנתה אם יכתוב עזה לפי הדקדוק לא עשה שוה עולה. אבל בכל זאת מי ישמע לו ואח"כ בשם לביא לנקבה לא מצינו אופן אחר ודאי דאין לאיה זו שם אחר. דהנביא יחזקאל ודאי ידע לדבר לה"ק נקראה כך. ואח"כ אם כתב לביאה בה"א הוא יתירה שלא בינה גם את שם האיש אשר הונה לה בתנ"ך השם ביו"ד קמוצה. וכי יש רשות לבעל מדקדק לשנות ואח"כ למה יהי' הגט כשר בה"א שלא קראה ע"ש הוי' ושם העצם הכונה להי' זו ביו"ד קמוצה ובפרט אדרבא מן הרד"ק ז"ל יש ללמוד כך דהא כל שם לביא יש לקרות בדגש כמו שכתוב ביחזקאל מנ"ל לשנות ואם ההמון עם טועים ומקמצין את האל"ף עיקר השם הוא בדגש ויו"ד קמוצה ובפרט שאין ראיה מן ההמון שקרוב לומר שמקמצין את היו"ד. ובישועות יעקב הביאו הפ"ת כתב כהפמ"א ועשה מעשה לכתוב לביא כמו שכתוב ביחזקאל. וגם מצאנו בש"ס סוטה (י"א ב'.) מובא הפסוק לביא בלא ה'. ורש"י ז"ל פי' שם וכתב ג"כ לביא וזאת ראי' גמורה בעזרת ד' יתברך. ועוד עד נאמן כי רוח ד' דיבר ברבינו ז"ל הוא המד"ר הידוע והובא גם ברקנטי ויל"א וז"ל מי מטיל כסותו בין לביא ללבייא כשמזדווגין וכו' הרי שהנקבה נקראת כמו שכתוב ביחזקאל ורק כתוב שני יודי"ן דהא במדרש אין הדגש יכול לשמש. ואח"כ דברי רבינו ז"ל דברי אלקים חיים המה וראיין לגודל עמקות חכמתו זכותו יגן עלינו. ומה שלא הבין הח"ס יתר דברי רבינו ז"ל ילמוד לקרות התיבות ויבין איך כותבין השמות :

וז"ל הח"ס הנה בפסוק כתיב מה אמך לביא והקמץ תחת היוד (והיוד דנוסף אחת לחירק הבית והשני' קמוצה) וכ' בתשו' פמ"א שכן יש לכתוב בגט. אבל בט"ג כתב כי לפי הברה שלנו מרגישין הקמץ תחת האלף ולכן יש לכתוב הא בסוף ובס' ד"ח הסכים לפמ"א כי אינם מבחינים היטב בקריאה אם הקמץ תחת היוד או תחת האלף. אמנם בחת"ס סי' ל"ח מביא בשם הרד"ק שכתב ג"כ כמו שאנו רגילין לכתוב לביאה המנה אותיות ע"ש. והנה בס' הד"ח כתב וז"ל אשר כתב לביאה אפי' בדיעבד פסול אם לא במקום עיגון ובפרט שיש לעשות שהוא שם אשכנזי ע"ש לעוי וכו' עכ"ל ולפענ"ד גם לפ"ד עכ"פ לא גרע מחניכה. גם מה שכתב דיש לעשות שהוא שם אשכנזי וכו' אינו מובן לי עד כאן לשון הח"ס ותו לא מידי בענין זה. ועתה נבואה להביע במכסה לאוהל תיקון ג' כתב וז"ל בשם לביאה כתבתי כמו שהסכימו שני גדולי הדור הגאון בעל ט"ג ז"ל והגאון בעל חת"ס ז"ל ובד"ח שהזהיר מאוד בזה ממ"ש בתשו' מהראנ"ח שצריכה שני גיטין בשם דניאל ולפענ"ד תמוה מאוד דהא כל האחרונים ז"ל הסכימו לכתו' דניאל לחוד ובס' ט"ג וגם הט"ז כתב בפשיטות דניאל יוד לאחר הנון. וגם בס' הד"ח גופי' כתב יוד לאחר הנון סוגיא דעלמא כמי הכי אזלי ואנכי הוספתי הנני לומר דאם כתבו לביאה יש להכשיר עכ"פ מטעם חניכה בדיעבד ובעל מ"ח כתב בעזות מצחו מה שכתב עכ"ל תיקון מכסה לאוהל :

ועתה נערוך את התיקון עם גוף ס' הח"ס הנמצא רמז מקושיתו משם דניאל. ועוד שכתב בתיקון מטעם חניכה בדיעבד. ובס' ח"ס כתב גם לפי ד"ח עכ"פ לא גרע מחניכה אך היכן רמוז זה בד"ח הא פסל אפי' בדיעבד ועוד הרי כתב הד"ח כי אינם מבחינים בקריאה היטב אם הקמץ תחת היוד או תחת האלף והיכן היא החניכה אם אינם מרגישין אימתי נתהוה

החניכה

ההגיכה ומפי מי שלא שנה העולם אינה מכרעת כי אין מרגישין בשנאה. ועתה יראה כל מעיין ויבחין אם צדק בהתיקון. וגם מה שכתב בתיקון שנהג עפ"י בני גאוני הדור. אך מה חטא ועון אם כד"ת פסק להומרא כהפמ"א ויבושות יעקב ז"ל ומעטים דבריהם בסברא נכונה. ישפוט נא כל ירא ה' אם יש כח ביד המשיג להכריע לקולא. או הספר יוהר נכון שיבאר בספק. והנה אני מחפש במה שכתבתי במלחמת אם יש גם דברי עזות מלא אך הלי"ת עדיין איני מוצא. ואודה את ה' אשר האיר עיני לכתוב ולהרך עפ"י דקדוק ועפ"י ראיות נכונות את דברי אדמו"ר הק' זצוק"ל בפרט שצריך לחגור אזור מתניו ולהיות תחת מגן ולגנה להקל באיסור שהמור א"א מרי' דאברהם יעיין הקורא היטב אם כתבתי רק סברות וראיות. היתכן לקרא זה עזות מלא:

ועתה נעתיק את דברי הגאון ד"ה ז"ל ועיין בשם דניאל דשינה המשנה ממש"כ בקרא וכתב מהרא"נ"ה שיתן בני גיטין אף שיש שינוי בפירוש צריך גם אחד כמש"כ בקרא ולא לשנות דמסתמא נקראו ע"ש המקרא רק מפני שינוי המשנה צריך עוד גם אחד לכן לפי דברי הט"ג שיש צריך בני גיטין עכ"ל הד"ת כדי להבין קושיא התיקון מכל. והנה בשם דניאל לא הזכיר אדמו"ר זצוק"ל כלום רק העתיק השנים של שיש במוהל ז"ל והכיר גיטין בשם דניאל אות וי"ו שכתב דברי המהרא"נ"ה ז"ל ודברי המוהרי"ט ז"ל שחולק עליו. והנה בשם דניאל הספק שיש משום דהעולם קוראים היוד לחירק כנון והאלף בצירי ובכתוב נקודה היוד בצירי. אך ביחזקאל יש ג' פעמים שם דניאל בלא יוד ונקוד האלף בצירי כמו שנגוד בפי העולם ונסתפק המוהרא"נ"ה ז"ל ליתן בני גיטין א' גם לפי הכתוב ביחזקאל והוא כמשנה העולם. רק הסכימו האחרונים כדי בגט אחד כפי הכתוב ברוב הנ"כ ביוד ולקראת כפי משנת העולם. וגחזי אנן דאם באמת בשם דניאל היה כתוב בכל הנ"כ בלא יו"ד ומשנה העולם ביוד בודאי צריך שני גיטין. וא"כ לפי דברי הטיב גיטין ז"ל כאן בשם לביאה דמשנה העולם באלף קמוצה ובקרא היוד קמוצה. ודאי ג"כ צריך שני גיטין וזהו קושית אדמו"ר זצוק"ל הא לסברת המוהרא"נ"ה ז"ל דצריך גט א' כמו שכתוב בקרא נגד משנת העולם. היה להגאון ט"ג ז"ל לפסוק שני גיטין „בלבית" „ולביאה" אחד כמו שכתוב בקרא וכל המדייק בלשון הד"ת ז"ל ימצא הקושיא מבוארה כך. ועתה נחזור להתיקון שמכנה היה אנה שהמיר הד"ת ממש"כ מהרא"נ"ה ז"ל לא אדמו"ר ז"ל שכל נגמרי בלביאה. והקושיא היא דשים להט"ג לסברתו לפסוק שני גיטין. ומה זה שהשיב התיקון לרוחב ועומק בראיות ולא הבין קושית אדמו"ר ז"ל. ועוד הכפיל בספר לביאה משום הגיכה וזהו המוה. דהא השכיה אדמו"ר ז"ל דאיתו נרגש היטב אם היוד קמוצה או האלף בשם לביאה והיכן שיש ההגיכה אם אין מרגישין היטב. בשלמא בשאר הגיכה ברור הדבר שזהו הגיכה בפי העולם אך כאן בלביאה אין ברור וגם מקרא מלא כתוב בלא ה"א ולא נמצא באופן אחר ודאי הסברא נותנת דיקראוה האשה בשם המסור' בתנ"ך ומאין לאין ההגיכה הנה בוראי ויוצרי האיר עיני וזכה להבין מה עזות מלא כתבתי ובעזה"י אשוב בכל כחי בתשובה שלימה אך לעת עתה בהנהי עוד ספשם ודברי אדמו"ר מתוקים נפי ודברי הא"ש עדיין אינם מתוקנים ואני בעזה"י אין בי לא שם רע. ולא כיוני שמוה של התכשה

לא מבוגע אני ולא כלב ולא עז פנים ולא חליף תלי"ת ואם לבבי כובע ישועה והקה רומח בידי לצאת לקראת נבק. יעיד עלי הבוחן כליות ולב. כי לכבוד אדמו"ר הגאון הקדוש ז"ל שנסתי את מתני. להציל כבודו אבר הא"ש באפס עבקו. ובגילי דמחסי ירא על הד"ת ה' יודע ועד והוא יריב ריבי. ויפפות לי בלוס. יעויין לקמן בשם נעמי:

ש"נ אות מ"ם או"ק ע"ג. העתיק דברי הט"ג ז"ל דנוס המשנה דומה יותר לסגול כותבין ה"א כמו הרבה הרנה וכדומיהן. והא"ש הוסיף מפה. והט"ג האריך ורבינו ז"ל כתב בתמהי' איך לדיק כמותו מלאו לבו לעבות כלל הדב נגד הרב ב"י ז"ל והראשונים בהגיהו ליסוד מוסד שלה"ק כותבין ה"א בסוף ובלשון חול כותבין אל"ף וכלל זה מסור בידינו מאבותינו הקדושים גאוני עולם ולכן אין שומעין לשנות יעו"ש בביאור היטב. והא"ש נעשה מלין בעד הט"ג. מה הרעש הגדול דהא רבותינו לא דברו רק בתנועת קמץ ולא בתנועה הנוטה לסגול. והנה הא"ש לא שם עיניו על דברי השו"ע. ולא נתן לב על דברי הט"ג. ונעשה בדברי עצמו. והראה שאין לו שום ידיעה מלשונינו הקדוש. הנה בשו"ע מבואר דכל היכא דכותבין ה"א בלשון הקודש כותבין בלשון חול אל"ף והיא אנה נזכר קמץ וסגול רק כלל שהם הלא השו"ע לפנינו יעויין בו והא"ש הי' ישן והלם לו דברי הט"ג והש"ע ויקץ ויפתר לו חלומו כרצונו אכן בהקיץ לא מצינו שום רמז רמיזה מקמץ כל הרואה דברי הט"ג יראה כי ד' פעמים הזכיר בדבר זה בס"ק זה דנוגה מתחילה בשם מיגעשא באל"ף ובהרבה המשנה על קרוב לסגול. א"כ הרי מתחילה הוכרחו לכתוב אל"ף ולמה ישתנה על ה"א. הרי הכלל מיוסד חזק ונאמן דצריך לכתוב באלף. ומה מאוד גדלה תמיהת רבינו ז"ל. ג' הרי הא"ש לוה הכרוכיא לעיל בפתח שהוא תנועה קטנה ואינה מושכת ה"א אחריה. ומה נשתנה הסגול. הרי תנועה קטנה היא ומה רוצה ממשה ומגשה אבר כונתו על שם העולם וה"ה ברבית ובקושיתו על הט"ג הפליא חכמת הדקדוק מאוד מאי רוצה מן והרא וכי האל"ף באה משום הנו"ל הלא האל"ף הוא נח הנרב. הלא ויורא באה האלף אחר בוא. ונרגש בבניינים אחרים רואים־־־ ראיתם עטרה תפארת היא הקושיא הזאת ברא"ש הא"ש. ומה שהקשה עוד על הט"ג היא עלה עמוקה מאד גבוה. שנרגשת הה"א כוח משום פתח גנובה. אבו כולי עלמא דקדוק גמירי ויעשו לקראת גם במיגעשה פתח גנובה כמו ביהושע שחסר ו' ופתח גנובה יש. ואדרבא יש מקום לטעות כיון דבכל סדרי בשמות אם יהפוך יראה אלף בסוף. ע"כ יאמר כאן הה"א נחוצה. בתנועה באופן שלא עלה הרוגן ביד הא"ש נרגשה מלאכת הסבנות:

ש"נ אות נון או"ק נ'. ניבקא העתיק לשון הט"ז ז"ל וכבנת הט"ג ז"ל וקיצר בדברי הד"ה ז"ל ושחק ורגז והשלך. והפליא דבר הדב דברוסיא נהגו לקרות נחמה ניבקא כמו מרגליות שנציל מתחילה נתבונן מה זה לשון מנבב אם רוצה הא"ב להוציא ספר שמות לאור. הי' לו להיות בקיא או לחקור אחר הלשון שממנו נגזר השם. ומה שלא ידע ישתוק או יכתוב כמו שכתב רבינו ז"ל בשמות רבא ורבה שלא נודע לו המשנה של מדינות שנסנו שמות כלנו. אך אני לן מליאת הא"ש דברוסלאנד נהגו לקרא נחמה יבקא

נישקא והלא עדיין הקושיות של הט"ג אינן מיושבות למה כתב הב"ש לכתוב מן הספק נחמה המכונה נישקא הא אין אנו יודעין משם נחמה ונשתקע ונעתק לגמרי מפי העולם. גם האשה בעצמה אינה יודעת. ובפרט הקושיא למה הקיל הב"ש נגד הט"ז שכתב טוב שלא להזכיר רק נישקא דהוי כחניכה. והב"ש כתב רק נחמה המכונה נישקא. אמנם הא"ש ניבא ולא ידע מה ניבא כי ראה בסוף ס' ד"ח ז"ל בין השמות כתוב בד"ה ט"ג ה"ק ו' נלע"ד דהם נישקא הוא בלשון רוסיא שם מגוש להם נחמה כנלע"ד עכ"ל רבינו ז"ל ושינה לשונו קצת למען לא יכירו הגניבה בידו. אך אין בו שום תבונה כי מה שכתב רבינו בפנים הוא קשור עם מה שכתב בסוף הספר רק ביאר יותר לבסוף כי היטב ידע רבינו כי יגולגל ספרו ביד אינו מבין ופירש דבריו יותר. ועתה נבוא להבין דברי קדשו של רבינו ז"ל בתירוצו בפנים שכ' ז"ל י"ל דהשם זה אינו רק שם תואר בלשון רוסיא דהיינו בהנחמה ומרגוע לנפש קורין בלשון רוסיא נישקא. ומה שכתב רבינו ז"ל וא"כ אין זה שם כלל וכל אשה מלבד שקורין נישקא יש לה שם העצם שבלשון רוסיא קורין לכל אשה נישקא. דבר גדול דיבר אדונינו ז"ל כאן כמו וינחם יצחק אחרי אמו בלקחו את רבקה. כך קורין לאשה אשר היא גברת הבית או האב שהי' לו נער בנים קורא להבת הנולדה א"כ נישקא שהיא נחמה אבל שם העצם קורא לה כרצונו. וכתב א"כ רבינו ז"ל ולשם נחמה לא היו קורין לה שם העצם רק בשם נישקא כי נחמה היא היא נישקא ומתנחם בה האב או הבעל. וכתב אח"ר כך רבינו ז"ל ולכן כותבין מסתמא נחמה כמש"כ מהרי"ק ז"ל גבי גליבא או באלי שנשתקע שם העצם מ"מ כיון דידעינן דכל אחד שיש לו שם באלי יש לו שם עצם עיקרי וכו' ועי"ש במוהרי"ק עכ"ל הרי מובנים היטב דברי רבינו ז"ל כיון דהכיח שהבעל קורא לאשתו נישקא שמתנחם בה ע"כ אשה זו שקורין רק נישקא ידוע ששמה הקודם נחמה כמו באלי גליבא שנשתקע שם קודם שלהם. והב"ש חקר בזמנו שרגילין בקריאה זו פסק לכתוב נחמה המכונה נישקא כי ידוע ששמה הקודם נחמה ולא נשתקע כי נישקא מזכיר השם כי היא היא:

ש"נ אות נון או"ק ח'. העתיק דברי הט"ג דאם קורין בקמץ נעמה יש להסתפק אם היא שיגרא דלישנא לחטוף היו"ד של נעמי ברות. או שמא נעמה על שם הארץ כי נעמה. ופשוט דיש לילך אחר המבטא בה"א. והא"ש סגר בפני חנאי לבנה השכמתו דעיקר שמה בפתח ומה שקורין בקמץ הוא שלא בדקדוק עכ"ל הא"ש. ואח"כ העתיק דברי ס' ד"ח וקיצר כדרכו כדי שתהא השגה מוטעמת ומקובלת. והביא דאין לחדש דבר ואין לשנות מדכתיב בקרא במגילת רות נעמי ביו"ד משום דכן אנו קוראין ברות ג"כ נעמי ואין מדגישין כלל רק כמו שנקראה האשה נעמי כן נמי קורין ברות. ודמי ממש לדניאל דאין חוששין לשם אחר רק לדניאל הכתוב בקרא. אף דיש בקרא נקודת הצירי תחת היו"ד ואנו קורין כמו צירי תחת האל"ף והוי שינוי במבטא מ"מ הסכימו האחרונים שם שאין לשנות ולכתוב ולא חיישינן לשם אחר רק אמרינן מסתמא נקרא ע"ש דניאל. כן נמי בנעמי כותבין כן כמו שכתוב במגילת רות וביו"ד בסוף. ע"כ העתיק. וכתב עליו והנה מ"ש דגם במגילת רות אנו קורין בלא דגשות החירק תמיהני מאד הא פשיטא דצריכין אנו לקרות בדגשות חירק. והקריאה בלא דגשות חירק אינו אלא טועה. קשות דיבר אדוני הא"ש. והקשה"ם אך לא הטה אזנו לקריאת מגילות בין ההמון. הא בגאליציא והנגר אין קורא החזן המגילה רק כל אחד לעצמו מחומש ומה נעשה להמון עם בגאליציע שלא למדו אלא לעברער א א כ"א אלא מלמד שאינו מדקדק ג"כ כ"א מלמד ד' לתינוק לקרות בחטיפה. וכן קורין במגילת רות בחטיפה. עכ"פ מורגל שם לקרות גם במגילת רות בחטיפה. ואינה משנה בקריאה מן המורגל במבטא. ואם הא"ש סובר בהערתו המוסגרת לומר דקורין קמץ תחת פתח שלא בדקדוק שהוא טעות נראה ונרגש במבטא ופסוק מה שאינו מורגל. הלא יותר מסתבר לתלות במבטא מה שאינו נרגש הרבה ומורגל גם בקריאת המגילה בכל שנה ושנה והלא ידוע מה שכתבו הש"ד וב"י ז"ל בשם מהרי' שהחילוק בין הספרדים והאשכנזים כפי הרגלם בתנועה בכל שנה. וכיון שכאן קוראין בקמץ הנו"ן ודאי יש לתלות יותר בשם נעמי של מגילת רות. ורק טועין במבטא. והלא אנו רואין בחוש שטועין לחטוף היו"ד גם במגילה עכ"פ הכתיבה והקריאה במבטא כוין בקריאת שם נעמי כמו במגילה. ושחוק זה מה עושה. מה נעשה לאחינו שבגאליציא שמבטאים כך ע"כ צריך לכתוב בגט ג"כ כך יותר מושכל מלתלות קריאת קמץ שלא בדקדוק בלי סבה ובלי סברא. למה לו להמוש הנס:

גם מה שהקשה עוד הא"ש דמש"כ רבינו ז"ל עוד דדמי ממש לדניאל כתב הא"ש במחב"ת ג"כ לא דמי. דהתם השכותבין דניאל שפיר הוא נקרא כמו שנכתב משא"כ אם נכתב נעמי ביו"ד בסוף דינא הוא שיהי' נקרא כך ביו"ד וחירק והרי האשה אינה נקראת כן ע"כ. יבין הא"ש מה שפלטה קולמסו הא בדניאל ג"כ שינוי בקריאה ממה שקורין בדניאל דהתם היוד בצירי וכאן בנעמי הלא כל העולם כולם מכירין את האשה המתגרשת ממה שכתוב בגט. כי הם מורגלים לקרות גם במגלת רות במבטא זו רק מה שסיים הא"ש ביותר הרגיל בקשתו דנעמה הוי חניכא הוא טעות גמור דהא אנו מסופקין בקריאת שם החניכא דהא אין מדגישין הקמץ ג"כ. עכ"פ שמא העולם קורין בחירק בחטיפה וא"כ גם חניכתה ביו"ד והא ראי' מן הנון קמוצה. ואפשר דהקורא נעמה בה"א יטעה לקרות בפתח. ולא זו היא חניכתה לגמרי. התירו קצה מהשגתו. ועוד יש להסתפק שמא החזן והאב כשקראו מן העריסה דקדקו ביוד כדי ליתן שם הרגיל במגילה מה שגרמה לודאי ומה שהעולם שינו במבטא הלא לא מקרי נשתקע ובכל נעמה בקמץ יש לומר כן וצריך שני ניטין. והלא לא די שהא"ש קיצר בהעתקתו ממה שרבינו כתב שהביא הב"ש אמנם יותר עיוות מה שהשחית את דברי רבינו בסוף ספרו בין השמות על הט"ג כי שם באר בתוכה בלשון מרות ושם סיים רבינו ז"ל לכתוב שני ניטין א' נעמה וא' נעמי ומכל זה או העלים עינו או השמיט כדי שהשגתו תהא נעימה לעיני הקורא שאינו מתאמן להבין דברי רבינו ז"ל ויקבלו את הליצנות בסבר יפה. אך הרוצה לעמוד על דברי קודש של רבינו הגאון ז"ל יעיין בסוף הספר וימצא מרגוע מכל תלונות. וידע ברור כי הפליא רבינו ז"ל לעשות מלאכת ד' באמונה:

ש"נ אות ס' או"ק ט' הביא בשם צלאווא כתב רבינו בד"ח יש קורין צלאווא בסמך ויש קורין לאותה אשה צלאווא. וקשה הדבר לבא על הבירור ברורא ופורתא. ולדעתי הוי זה כמו פאלימבו

ופאליגבי

ופאלינגי דספר בכל גוני שיכתוב ללאווא או שלאווא ע"כ דברי רבינו ז"ל וכתב הא"ש ולענ"ד אם יכתוב שם אחד בעיקר והשני בדמתקריא שפיר טפי ע"כ והנה לקמן באות פ' או"ק א' חולק הא"ש גם על מהריב"ל אשר על דבריו סמך רבינו יחידות התירו. ואין חידוש כי מלאו לבו לחלוק על הראשונים כי חזק הוא בדעתו וסומך על סברתו ועל כן אינו מביא שום טעם ראי' משום ספר כי למה לו. לבו רחב כאולם. ולקמן באות לדיק בשם ליזא מביא דברי הגאון מו"ה יוסף ז"ל שכ' לכתוב ליזא דמתקריא ליזבא באם נקראת מעריסה ליזא ורובן קורין אותה ליזא ומיעוטא ליזבא. אך הא"ש למהרא"ם הלך על הגאון מו"ה יוסף ז"ל ופסק דצריך שני גיטין דכיון דמקצת קורין כך ומקצת קורין כך יש לכתוב שני גיטין דנראה כמסופקין בעיקר הקריאה. והע"ג הביא דגם הפמ"א עמד על חילוק זה בשם כאשר וקראתי ע"כ דברי הע"ג ז"ל. ועתה מה נאמר ומה נדבר אם רב חילי' ורב גוברי' דהא"ש לחלוק על כל אלו הגאונים ז"ל ולהכריע בסברתו. מה חידוש אם חולק על רבינו ז"ל אך האמת יורה דרכו. ורבינו תפס בדרך מהריב"ל ז"ל דאם כותב גט אחד באיזו שם מהנ"ל אז כולי עלמא ידעי ולא קפדי. ומשערים בדעתם איזו אשה מתגרשת. דגם הקורים בלדי יודעים שנקראה בסמך והשם אחד. כמו שבול ושול אך אם כותבים שניהם אפשר יש לחוש שמא שם העריכה היפוך ממה שחושבין כאן לעיקר השם. ויותר מסתבר דאם צריך מתקריא יש לכתוב שני גיטין כמו שנראה מע"ג ז"ל ובפרט דיש מקומות באונגרין שקורין בלדי כמו סמך. והא"ש ידע מזה. וא"כ גם אותן שקורין בסמך רוצים לומר לדי. בודאי דברי רבינו בנוים על אדני האמת. ואם הא"ש רוצה לחלוק על כל הראשונים מי מעכבו. ובעלי מדע יבינו את אשר לפניהם ואת מי יחזיקו לבר סמכא:

ש"נ אות ע' או"ק ג' העתיק דברי רבינו ז"ל מד"ה וז"ל עטליא והוא מנוקד בשוא העין בע"ג ונראה משום דהיא נקראת בעין הוי לכתוב עטלי' כמו שכתוב בקרא אך מהנראה דלא מסקינן בשמה עכ"ל הזהב. וכתב הא"ש והוא פלא הרי הע"ג לא כתב מאומה משם עטליא. וכפי הנראה במהכ"ת שגה שגיאה גדולה כי בס' ע"ג היכן דפוס זאלקוא הקפ"ג בא תיבת עטליא בשורה א'. ובשורה שניה תיבת עטרה. ואח"כ שתי נקודות כפסק כנהוג. ושתי נקודות אלו מכוונת תחת העין של עטליא אשר בשורה שלפניה. איהו קסבר שתי נקודות אלו לצורך שוא של העין מעטליא ולא היא שתי נקודות לצורך הפסק שלאחר תיבת עטרה. שגיאות מי יבין. בכל הספר הא"ש לא דבר נכונה כמו באלו תיבות שגיאות מי יבין לו היה מבין הא"ש את מה שחשב לשגיאה לכבוד רבינו ז"ל היה מתחבא בנקיקי הסלעים ובסתר המדרגה. למה לא העלה על דעתו כאיך קורין את העין של עטליא. מסתמא בסגול כמו כל עין בתחלת התיבה של שמות הלו. עטיל עטיא עטקא. דאי פתח צריך אלף כמו בשמות באות אלף ולא נזכר בזה בשום ספר. ע"כ המציא רבינו ז"ל דנגזר משם עטלי' אלא דלא מסקינן בשמה. ולכן שינו הא' לש' ושפיר נקראת בפתח. וגם משום דלא מסקינן בשמה בא אלף בסוף. ומתרצי הקושיא למה בעזיזה בא הא. ובעטליא בא אלף. אלא מהאי טעמא דשינו את שמה. וגם מובן מה שכתב רבינו ז"ל כמו שכתוב בקרא דרבינו כתב עטליא בא' ולא רצה לכתוב גם פעם אחת שמה. וכ' כמו שכתוב בקרא דהיינו גם בהא. וזהו הפירוש הוא באמת כפתור ופרח. ועמקות גדול. ואחכ"ז בא הא"ש ועושה ליצנות כמו שאם היה חבירו בחדר א'. אמנם מה שכת' הא"ש דהנקודות באות להפסק משום תיבת עטרה הוא שקר מוחלט. ימחול הקורא הנעים ויחקור ויראה כי באות א' בע"ג מאיזבורגא עד אשר כ"ה תיבות גדולות בלי שום הפסק. ואח"כ באות ב' כ"א תיבות גדולות בלי הפסק. באות ג'. פעם א' יוד תיבות גדולות ואח"כ כמה וכמה תיבות בלי הפסק ביניהן ובאות כ' י"ז תיבות גדולות זה אחר זה בלי הפסק ועוד ועוד וכאן יש הפסק לעטרה (אתמהה) ובשביל לעשות שגיאות וטעותים ר"ל ולא ידע מאי דקאמר רבינו בשם עטליא. דלא הוי מקשה ומפרק כל כך ומניח בקושיא בהו"ק הקדומים אמת אמר שגיאות מי יבין לא הבין ולא נתן לב להבין:

ש"נ אות פ' או"ק א'. העתיק לשון הע"ג בשם פינא ופיליא וקיצר בדברי הד"ת ז"ל מרוב במהרו ביכול להגיה. וטוב היה לו להעתיק הדברים כראוי כי מופלאים דברי רבינו ז"ל בטוב טעם ודעת בהשגתו על הע"ג. והא"ש אינו רק אורב כל טעות. ואם הם שלא תבוא תקלה ח"ו לכתוב המכונה הא גם הרמ"א ז"ל בסוף סי' קכ"ט לא חש על זה רק כדי להורות שצריך לכתוב הכינוי. וקרוב לודאי שהיה לרבינו ז"ל טעם נכון לכתוב המכונה בכונה דרק לגישגוטין קראוה ולא מתקריא בשם פיליא כמו שכתב הס"ג בענין זה אפשר דשפיר לכתוב המכונה. יהי' איך שיהיה דברי רבינו בפנים חריפות גדול ומתוקים. יאיר ד' עינינו בכל דבריו:

ש"נ אות צ' או"ק ב' א'. הכריע הא"ש בכתו דלכתוב רק לפורש בו' ואח"כ הביא דברי רבינו ז"ל דאם נקראת לפרה בחירק וכו' בשוא באמת היה ראוי לכתוב ביוד אחר הלמד כמו שהסכים המ"ב במלכה בחירק לכתוב ביוד שלא לטעות במלכה. הכ"נ היה ראוי לכתוב ליפרה שלא לטעות בלפרה כמ"ב בתורה ולכן יש לכתוב ליפרה ביוד אך אין בידי לחדש דבר נוסף שלא ראיתי בשום אחד מהאחרונים לכתוב ליפרה ביוד ע"כ העתק וכתב ע"ז הא"ש והנה מלבד מ"ש לעיל דאנן לא קי"ל בזה כהמ"ב בזה. עוד נראה לפענ"ד דגם להמ"ב ודאי ראוי יותר לעשות השינוי בו' שאין חילוק בין חולם לחולם מלעשות שינוי בין חירק קטן לחירק גדול עכ"ד הא"ש. והנה כבר יצא מוניטין להא"ש עד שמביא ראי' מעצמו. וכתב על עצמו לבדו דאנן לא קימ"ל. מי הוא זה אנן. הנה הב"ש בס"ס שלו הביאו המ"ב והדמשק אליעזר ז"ל שכתבו לכתוב מילכה ביוד והסכים עמם ז"ל. והע"ג הביא הב"ש דיש לכתוב ביוד והסכים הע"ג ג"כ. ולא דברי הע"ז שכתב ג"כ בפשיטות כהמ"ב ביוד לא הזכיר. יעויי"ש. והא"ש לעיל הביא דברי מהר"ם ז"ל דיש לכתוב כמו שכתוב בתורה. וא"ש הסכים והכריע נגד כל הגאונים הנ"ל לכתוב בלא יוד. והפליא חכמה גדולה דאם יכתוב ביוד הרי הלמד לאחריו נע והכף רפויה. ע"כ יש לכתוב בלא יוד. והנה מלבד שאין הפירכה על רבינו ז"ל כאן שפסק כהמ"ב ז"ל ולהקת הנביאים שבשיטתו כנ"ל ולא חש לי' לדאנן של הא"ש. אלא נראה ונסתכל בראיות הא"ש מדברי עצמו הא לעיל במילכה הוא עד התורה ככפול בדברי הרמב"ם ז"ל משא"כ כאן. הא לא נמצא ליפרה בשום מקום בודאי גם

מהר"ם

מהר"ם מודה דיש לכתוב ביוד כדי שלא לטעות. ואיך לא שת הא"ש לבו לחילוק זה אשר בור הנסקל נתקל בו. ומה שכתב הא"ש שיותר טוב לעשות סימן בצפורה בו' שאין שינוי מלעשות הי' ביוד שיש שינוי. שתי טעיות טעה הדא דהו' בצפורה הי' שלא יטעו בציפרה בחירק אבל מה הי' בציפרה בחירק אם כותבין לצפורה ו' הא בתורה כתוב בלא ו' והרואה הגט לא ידע דהא"ש אזן ותיקן לכתוב ולשנות ממה שכתוב בתורה. דעדיין לא נכרז בכל בתי כנסיות זה הסי' ע"כ ודאי יטעה ממה שכתוב בתורה לזה טוב לעשות ג"כ הי' בציפרה ביוד וזה נכון מאוד. אך הטעות הב' של הא"ש חסרון דעת הא בהלכה אם כתב דיש לטעות בגט וכו' מה יש להא"ש בציפרה מה תקלה יש בזה. עד הנה דברנו פלפול. ומעתה יראה הא"ש כי גם בשלחן ערוך לא הביא והנה הרמ"א ז"ל בהג"ה על שם הילל סוף סי' קכ"ט כתב וכן יש לכתוב בכל כיוצא בזה אע"פ שדינו לכתוב חסר אינו מזיק אם כתבו מלא עכ"ל והנה שם על חירק קטן וחירק גדול כתב שאינו מזיק רק המהר"ם ז"ל בשם הילל פירש דברי הרמ"א דבהילל מסכים הרמ"א לכתוב מלא ודינו כן כמו המסורה יעוי"ש אבל משום דנרגש החירק יותר על זה לא אבו רבנן ז"ל. והא"ש בונה במה לעצמו ומקריב עליה וירא פן ילכד ח"ו בין החירקין. והב"ש שם ס"ק מ"ה כתב טעם על הילל ביוד וז"ל גם כיון דבמבטא הוא כאלו היה יוד כותבין יוד וכן כל כיוצא בזה כגון צפורה דכותבין מלא ו' כיון במבטא כאלו נכתב ו' עכ"ל הרי תשובה גלויה דאין חילוק בין חירק לחולם וכותבין מלא וכש"כ אם צריך לסימן ואינו נגד הכתוב בתנ"ך. מאוד לדקו דברי רבינו ז"ל רק יש ללמוד מענותנותו הרבה של רבינו הגאון הקדוש זצוק"ל איך לא רצה לחדש מה שלא נמצא בפוסקים. הגם שהוא ברור כשמש היודע ברצה לחדש. ואיך יעלה על האד בזמננו להכריע נגד גאונים הקודמים אשר מימיהם אנו שותים. ואיך לא נכוף ראש באימה לקבל ברתת דבריהם ולא לפסוק כיחיד נגד רבים מי ירהיב בנפשו עוז ליכנס בין אריות דמין לגוברין אלהין קדישין. אוי לנו שכך עלתה בימינו ד' ירום קרן תורתינו הקדושה:

ש"נ אות צ' או"ק ב' ג'. ד"ה כבר הביא דברי הט"ג דיש לצפרה כינוי פעביש. והוא מלשון צפרא פשביחא שהוא לשון אור. ושם צפרה ג"כ לשון אור ובוקר כמו יצאה הצפירה שהוא ענין שחר ובוקר וא"כ אם יש כינוי פאביש לאשה ודאי שמה צפרה בשו"א הפ"א ובלא ו'. ובס' ד"ח ז"ל כתוב עליו לאמר ובאמת אינו מדוקדק שאם ידעינן ששמה צפורה בחולם ודאי פסול בכה"ג אם כתב בלא ו' צפרה המכונה פעביש דגם אם נאמר דבצפרה חסר ו' כמו שכן כתוב בתורה חסר. מבא"כ בזו המכונה פעביש שהוא מלשון אור יבין הקורא את הגט שם צפרה בלא ו' ע"ש צפרא נהר משום דהכינוי שלה פעביש שהוא ג"כ לשון אור ובאמת השם זו שמה צפורה בחולם. ולכן פסול בכל גווני עכ"ל הד"ח ז"ל. והא"ש בשתי הלאי לבנה העיר משמעותו אפילו במקום עיגון ע"כ והא"כ כתב והנה מש"כ שאינו מדוקדק ודאי כן הוא שאינו מדוקדק שאם שמה צפורה בחולם והכינוי פייוויש או פאוויש יש לדקדק יותר לכתוב בו' דלא ליתי למטעי אמנם מה שהפריז על המדה לומר דאם שמה בחולם ומכונה פייוויש וכתבו בלא ו' הגט פסול. בכל גווני לפענ"ד קשה מאוד לומר דגט שכתבו בו השם כמו שכתוב בתורה יהי' פסול. ואי משום הטועים אין אנו אחראין לטועין ואף שיהי' לשם מקום לטעות ולקרות בשו"א מחמת הכינוי שמכנים אותה. הנה אפילו אם היה כן נראה דלא איכפת לן דמה בכך כיון שעכ"פ נכתב הגט כמו שכתוב בתורה. אבל אם נשכיל קצת נראה שאין כאן שום מקום לטעות מה תאמר. הקורא את הגט מתוך שימצא כתוב הכינוי פייוויש יאמר שמע מינה שהשם העיקרי צפרה הכתוב כאן היינו בשו"א (דאילו בחולם אין הכינוי הולמתה) וא"כ אין זה הגט של האשה הזאת (שמוליכה אותו) כי אשה זאת צפורה בחולם שמה איך יאמר כן. והרי האשה הנצבת עמך בזה שמה בחולם ומכונה פייוויש. ומאין הרגלים לומר שאינה זאת הכתובה בגט (ובר מן דין הרי כינויין אלו אינן מוכרחין כ"כ גם לשם צפרה בשו"א כי רחוקין מצפרא) לכן נראה לפי ענ"ד דהגט כשר עכ"ד. והנה בכאן תפש הא"ש אומנות חדש בהשגה לא בסברא ולא בראי' כ"א במליצה ובדברים ארוכים ובשכל המוני. דהלא האשה נצבת עמך שמה ככתוב בגט. ועוד השגיח ליצנות בשני אלאי לבנה דהא רחוקים מצפרא בהל"ק. מה דעתו דצפרה אינו לשון אור והרי הט"ג הביא שהוא לשון אור הנמצא בפסוק בש"ת. הכלל שהליצנות הזאת בעת יתן דין וחשבון יודיעו לו מה רמז בזה אך אנו על פי הלכה נתוכח עמו בעה"י. אם די להא"ש שהאשה לפנינו ושמה ידוע א"כ כמה וכמה חשבות בשמות שיטעו הקוראים נפלו בבירה. דהא האיש והאשה לפנינו בשם הזה הכתוב בגט והבעל בשם זה נותן הגט והאשה מקבלת. ואם ע"י שליח קבלה. מאי האשה הנצבת עמך בזה? אך זה ג"כ עפ"י שכל המוני. אך יקבל מדויל ידו הרי לעיל בשם האשה אם צריך מדאורייתא עכה ליצנות בטעותו בדברי רבינו הגאון זצוק"ל שסבר הא"ש שרבינו ז"ל רומז מן מה שהאשה מקבלת הגט. ועתה הא"ש באמת מתיר א"א לעלמא בלי גט מפני שהאשה נצבת עמך בזה. ובשעת כתיבה יאמר נא הא"ש נצבת האשה לפני מסדרי הגט? ואח"כ לא יראה את הגט שום אדם ולא יטעה ע"י הכינוי פעביש שיכול להיות צפרה בפ"א בשו"א. וא"כ האשה הנקראת בו' לא נתגרשה. באות הקודם כתב הא"ש דדי הי' ו' בצפורה וציפרה בחירק אין צריך הי' וכאן צריך הכנס והתיר. על גט פסול אמר דישערו מן האשה הנצבת אף דלא כתוב ו'. אף דיש מקום לטעות בגט. אהה! כמה דברי האי הטעותו אך עוד יותר מדויל ידיה משהלם לעיל בשלום בחולם או במלאפום צריך הי' על אב להכיר מי הוא המגרש. וכאן שיש הי' נהיפך כשר הגט שלא הגביה אלו כשני יב"ג ויש סימן בהאשה אינה זאת כ"א אחרת ולמה אינו פסול הגט. למה גנב הא"ש לעיל סברא זו מן ד"ח ז"ל שלא יותר טוב הי' לו לשתוק לעיל. ועוד הרי במזויף מתוכו כ"ע מודו דלא הוי ידים מוכיחות. וכאן הרי מזויף מתוכו. איך יוכיח מעצמו דשם האשה צפורה שלא הי' בלד השם דשמה צפורה בפ"א ובודאי פסול. ועוד מאי שפירש דברים איכא אנא אנתתי צפרה פעביש. אם אין אנו יודעין מן הגט אלא מן האשה הנצבת. חלילה שיכולין להכשיר הגט. דברי רבינו דברי א"ח ודבר ד' אמת בפיו ובקשתו ושיותר פלא איך מי שמתיסר שהניחו לו מקום להתגדר ללקוט מכל הספרים ילעלות עלאי על גבי עלאי מעלים עין מדברי הגאון ט"ג ז"ל אשר עליו כל יסוד הא"ש שלא

כתב

כתב הע"ג אות כ' או"ק ה' גבי שם טוהר בסוף הדבור וז"ל ומ"ש דכיון דאיכא עידי מסירה ליכא לעז הוא תמוה דא"כ בטלת כל לעז דהא איכא עידי מסירה עכ"ל ואם רואה זאת הא"ב מאי שהשה הגלגת עמך בזה איכא דעו. ודאי כי מהאגה הוא ומתעולל עלילות שקר. וד' ינהגו בדרך אמת ויורנו מתורתו נפלאות אכי"ר.

שנאות צ' או"ק ו'. בשם לביה העתיק דברי הע"ג בקיצור ודברי הד"ה ז"ל יותר בקיצור כדי שיכול לכתוב עליו שאחרי לי' מאחרי'. ואך אנו בחסדי ד' רואין שאין כאן לא שגיאה ולא טעות ואין צריך כפרה ולא לברות. אדרבא יש כאן הערה נפלאה אשר יאות לגאון עוזנו מרן קדישא זצוק"ל. ונעתיק תחלה דברי הע"ג כאשר כתוב שם וז"ל על מה שכתב הב"ש כאן וכתב הס"ש אם נקראת בפתח לביאה כותבין באל"ף וה' עכ"ל הב"ש וכתב הע"ג ומ"ש הב"ש בשם ס"ש אם נקראה בפתח וכו' הוא תמוה דמה ענין הפתח לתוספת האל"ף ועפי הוי לי' למהלי באם נרגשה הברת קמץ באמצע שלא תחת היו"ד כתבין אל"ף וה'. כמו לביאה ונביאה שהוא מגזרת לביא ונביא וכו'. ואח"כ כתב הע"ג אך המעיין במקור הדברים יראה שהס"ש כ"כ בשם מהרי"י חיות שהוא העתיק מד"מ אבל באמת נפל שם ט"ס בהעתיק מהרי"ח כמו שכתב הב"ש קודם לזה וכן הוא בד"מ רק לביה וכן העתיק מהד"מ הע"ג של מהרא"ש ולא נמצא כלל שם זה שיהיה בקריאת פתח. ולכן באשה שנקראת לביה לכתוב בה'. וכל הקוראים לביה היו"ד במיכה על הה' שלאחריה. ועיין בב"ש שלפעמים נקראת ע"ש אביה וא"כ אפילו בדיעבד פסול ע"ב. עכ"ל הע"ג. ממילא מבואר דהא דכתב הב"ש לביאה בפתח ואלף וה' שלא כדין כתב הב"ש כן דאם נקראת כן. דהא לא מצאנו שם זה כלל אלא דאם יש אלף וה' באם נקראת בקמץ אז יש דנמצא אלף ופתח כמו בגיזרת נביא נביאה. וכתב עוד דהמעיין במקור הדברים יראה באמת שט"ס נפל בהעתיק מהרי"ח ולא נמצא רק לביה ביו"ד וה' ולא נמצא כלל שם שיהיה בקריאת פתח. כך מבאר הע"ג. וע"ז כתב רבינו ז"ל הע"ג האריך בזה וכתב וז"ל ומש"כ הב"ש אם נקראת בפתח הוא תמוה דמה ענין קריאת פתח לתוספת האל"ף. ומגיה שם כרצונו ישוו"ש עכ"ד דברי רבינו ז"ל. והנה באמת הוא כן בהע"ג דסותר דברי הב"ש דכתב אם נקראת בפתח. והע"ג כ' דלא נמצא דנקראת כן דע"ס הוא אלא נמצא לביאה. ואם נמצא באל"ף וה' הוא בקמ"ץ תחת האל"ף בגזרת נביא כדלעיל וע"ז הקשה רבינו ז"ל ובאמת לא ידעתי מה זה התימה דשפיר כתב הס"ש בעצמו ושמא ע"ס הוא. ומ"מ אם נקראת בפתח לביאה. ועיין לעיל בשם אלגרוה עכ"ל הס"ש. א"כ מה לנו בהגהות ובט"ס אם יש אשה שנקראת כך לביאה בפתח כמו אלגרוה שצריך לכתוב לביאה. ואם יכתוב לאשה זו לשמה לביאה בלא אל"ף רק לביה הגט פסול דהוי שינוי השם ממש עכ"ד רבינו ז"ל הנה דבריו מבוארין דהפירוש בס"ש הוא דהוא עצמו מודה דשמא ט"ס אך אם בכל זאת אנו רואין אשה שנקראת בפתח כותבין אל"ף וה' ושפיר כתב הב"ש ז"ל כאן דאם יש אשה שנקראת פתח דהא גם הס"ש כתב כן לא מפני הסעתיק אלא ממעשים בכל יום באם נמצאת אשה שנקראת כן כותבין באל"ף וה' וא"כ מה התמה הע"ג על הב"ש שכתב דאם נקראת בפתח וכו' דהא אין בנמצא רק לביה. וזה אינו דהא הס"ש כתב דאם גם נודע דע"ס הוא בהעתיק אך אם נקראת בפתח כותבין כך. ולמה כתב הע"ג דהמעיין במקור הדברים יראה שהס"ש כתב בטעות ואינו בנמצא וקושית רבינו ז"ל כראי מוצק הא נמצא כך בס"ש דאם נקראת בפתח ולמה השוה הע"ג את הב"ש לטועה והנה כל מי שעיניו פתוחות וקורא בע"ג יראה שהקושיא אשר עליו יסוב תמיהת רבינו ז"ל הוא אמת בע"ג. וכל שאירי שכלו סובבים על מכונם יודה אשר דברי רבינו ז"ל ופירושו מדוקדק בס"ש. ולדקו דברי הב"ש הדק היטב ועתה מה כתב הא"ש שאחרי לי' מאחרי'. וכי עלה על דעת הע"ג להגיה כדי לשנות איזה שם וכי לא היו דברי הע"ג לפניו שלא באר היטב כתב הע"ג דאם יש קמץ אז נכתב אלף וה'. והמעיין במקור הדברי' יראה דאין בנמצא רק שם לביה. ודחה את דברי הב"ש ז"ל דכתב דאם נמצא. ומש"כ הא"ש ועיין במהר"ס בביאורו כתב ג"כ דמ"ש לביאה באלף נראה שהוא ע"ס. אמת רק זה לשון מהר"ס ובד"מ כתב לביאה מנ"ל, דע"ס הוא וצ"ל לביה וגם בז"מ כתב לביה עכ"ל שמהר"ס ז"ל אך מה נסתייע בזה הלא גם הס"ש כתב דע"ס הוא רק בכל זאת אם נמצאת אשה שנקראת כך כותבין באלף וה' ושפיר העתיק כן הב"ש ודברי הע"ג ז"ל שכתב דדברי הב"ש המוהין אינם מובנים דהא בפירוש כ"כ בב"ש:

ומ"ש הא"ש על דברי הס"ש בתחלה אות קטן זה מה ראה בעל ס"ש ז"ל לומר דלפי זה הקריאה היא בפתח. והרי יכול להיות שהקריאה היא בקמץ תחת האל"ף והוא יותר קרוב. ע"ז ישתומם כל פקח עינים הלא כאן העתיק דברי הס"ב שכתב ומ"מ אם נקראת כך בפתח לביאה הלא אוזן מלין תבחן כל מי שאינו אטום אזנים שומע אם נקראת בפתח האל"ף. וכי מעצמו דן הס"ש דהאל"ף בפתח או אם נקראת בפתח כתב הס"ש מסתמא ידע דנקראה כן ועוד הא ביאר ההלכה אם נקראת בפתח איך לכתוב. וכתב ונראה לפענ"ד דכתבינן באלף וה' ומה הידה ראה הא"ב בדברי הס"ש הלא שפתיו ברור מללו דאם נקראת בפתח ולא דאם באלף איך יקראו הא' בפתח או בקמץ כ"א להיפוך אם נקראת בפתח הא' אם לכתוב גם הא' והתירוץ של הא"ש הוא נפלא מאוד. ואיך מדייק דיוק גמור של הבל וריק דאם בקמץ אין להרגיש אם הקמץ תחת הא' או תחת היו"ד. מי שמע כזאת וכי כל העולם לפוגס קטוע ועלגים המה. וכל האזנים כבדים משמוע להבחין בין א לייא לביה לביאה. וזה סכל רק כדי להתעקש ולכתוב על [illegible]רבינו ז"ל שאחרי לי' מאחרי' וכי מאי שני לן לפרש רק כמו שפירש רבינו ז"ל את דברי הס"ש מתחלה כתב בשם מהרי"ח ז"ל לביאה בא' וה' רק יכול להיות דבמהרי"ח ע"ס ולביה צריך להיות שם. ואח"כ אמת כי ע"ס הוא אך אם מ"מ יש אשה בנמצא דנקראת בפתח ואנו מכירין בה דנקראת כן איך יש לכתוב. ע"ז כתב הס"ש ז"ל דנראה לו לכתוב כמו שכתוב לפנינו במוהרי"ח באלף וה' אף דע"ס הוא שם כי שם רק לביה נזכרת אך האשה שלפנינו באמת נקראת בפתח אז כותבין באלף וה' דמסתמא מרגישין את הה' כמו שרואין בהוש בין הספרדים דקורין את האל"ף באריכות ומרגישין את הה'. ברוך ד' אשר קימנו לשרי תגרי דרבינו ז"ל מה שפס הא"ש עלילות דברים ואין כאן שום ענין דלברי מאחריו. אדרבא יש כאן שהצדיק רבינו ז"ל את דברי הס"ש ודברי הב"ש ז"ל וכולם ימליצו טוב בעדינו. ונזכה שיתפתחו עיני הקוראים בהא"ב ויראו האמת. וישלמו מהלם

ויטול שכרו :

ש"נ אות ק' או"ק ב' קינא שהעתיק דברי הט"ג ודברי ה' ד"ת ז"ל וסמך לו עמ"ש לעיל . וגם אנחנו לא נכפיל הדברי' כי אם די במה שנרשם' לעיל בס"ד :

ש"נ אות ק' או"ק ו' האריך לפרש תהל' דברי הש"ס אך פירש באותיות ליעיין . ואנו אין לנו עסק בזאת אך ראינו שתם שיש בגאליציע חילוק נראה בין קריאת צירי לקריאה סגול . וזה אינו . א"כ כמדומה עם היסוד נפל הבנין אך מה לנו לפירוש בלשון ליעיין ואין לנו כ"א לעיין בדברי הש"ס שלפנינו שממנו הוציא רבינו ז"ל ענין כתיבת שם כלי והעתיק הא"ש משני מקומות בב' ד"ה ומתחי'ב' ד"ה לא הזכיר כי בב ביא' דבריו היטב וכמדומה שבכיון השמיט הא"ש את התחלת ב' ד"ה . והנה ילה הא"ש מכלל כל התיבו' בלשז הגע דכל התיבות הן דהרואה הגע יראה ויטעה . וכאן הנה הרואה הגע יקרא ודאי כמו שמדבר את היבה זו אלא דהכב הא"ש על הקורא הגע בשעת סידור הגט שקורין בדקדוק ויקרא חירק . ולמה לא הזכיר הא"ש שזהו השבת הנו"ב ז"ל בשם עהלי יעויי"ש וכבר הביא רבינו ז"ל את דברי הנו"ב ברים ספרו כנ"ל יעויי"ש . אלא שמפני זה השמיט הא"ש את דברי רבינו באו"ק'. והניח גם רבינו ז"ל את דברי הנו"ב בעיון . ומה לו להא"ש לגנוב את דעת הבריות . ומה שכתב שבגאליציע יש שינוי גדול בין צירי וסגול דוקא בשם כלי דוקא בפירוש קורין קיילא וכן בשם אשה קילא קורין קיילא דהיינו דומה לשן (הנה כי משהדלים אנו להיות בתורת ד' חפלנו אך להפים דעתו של הא"ש בלשון שהוא מבחמש בו בספרו נליגה הנה ראי' מופת חותך מן הספרים הנדפסים בגאליציע אשר בשער הספר לדוגמא "כסף נבחר" דפוס לבוב נדפס בכתב דייטש Kejsef Nivhar : וכן הרבה שמע מינה דמבטא הסגול הוא ג"כ כמו פתח הריף והו לא מידי .) והא"ש מרחוק שמע . ואפשר שניבא בנביאות אבן הרגיל בלשון המוני בגאליציע יעיד עפ"י שמע אזנו שהקריא' בפי העולם שוה ממש ואין שום חילוק . וא"כ טעה הא"ש גם בפסירותיו מן הרש"ל ז"ל ומן מהר"ם ז"ל דהא ג"כ כאן שוין ממש הקריאות של כלי וקילא . ולמה יפסול הגט . והא דייק רבינו ז"ל לכתוב וע"ש כי האי כשר בגט כמ"ש הרש"ל ז"ל אך מה שהביא הרשד"ם מסי' ר"פ . לפי הא"ש הנה הרשד"ם סותר דבריו ולמה שהעתיקם הא"ש אך כל דבריו בדבור זה משגה וטעות . יעויין בברכת המים שהביא שבעל הלבוש ז"ל ציוה לכתוב שם אשה קופי לכתוב בקו"ף כמו קרעסיל. קילא ותמה מהר"ם ז"ל למה ביו"ד הלא דומיא דקילא . ועוד דהרי רמ"י כתב בסי' קכ"ע שהמנהג בשמות שאינן לה"ק כגון קילא עלא כותבין באלף בסופן וכו' והנה . משמע משום מנהג הקשה ולא משום דהיוד כגגם . וא"כ קוראין היו"ד קרוב במבטא העולם לקמץ וגם לא הקפיד מהר"ם ז"ל רק אלכתחלה . ולא כתב דגם בדיעבד פסול הגט בקופי :

ש"נ אות ר' או"ק ד' השיג על רבינו ז"ל שכתב אפשר דאחשא נגזר מראכא . וכתב הא"ש והנה אנכי עוד לא מצאתי שם ראכא בכ"ף כ"א בנו"ן . מי שמע עוד כזאת גדולים חקרי ליב גלויי עיני' בעלי מדע אמרו לא ראינו אינה ראיה . והוא מביא הבירה ממה שלא ראה . וכי עד כמה נוסע ובאיזו גלילות כתת את רגליו . ועמד לחפור את רבינו הקדוש זצוק"ל לשקרן וטועה שיכתוב מה שלא ידע בבירור . בודאי שמע רבינו או ראה שם אשה ראכא . אשה איש אשר ביכר ושינף את גופו הקדוש בעבור האמת וכמה יגע וטרח להגיע אל האמת . וכל מכירו ויודעו יעיד באמת שכל תנועותיו היו באמת ובתמים . והנה זו שומד אדם זה לשומת זה והובד את כבוד רבינו הגאון זצוק"ל בדפוס בשקר כתב דאינו במלא שם ראכא . עכ"פ רוצה להלבין פנים ברבים . אמת כי כל העולם כולו לא יאמינו כזאת על רבינו זצוק"ל . אך עד היכן מגיע האיבה להטיל כזאת אני אזהיר בעצמי שמעתיקם ראכא שתי נשים שמעה עמי בינה זאת ומכאן יבאו קו"ח על כל ההשגות :

באות ו' נשתייע הא"ש מדברי הד"ת אך בטוהים אנו שלא כיון רבינו זצוק"ל לסברת הא"ש ובפרט קיצר בהעתקת הדברים כדרכו :

באשר פוטפו עינינו בדף זה ראינו דבר יקר בהא"ש אשר פשט את הספק איך לכתוב שם ריסה . והביא דבמשנות במדבר נמצא שם ריסה ע"כ יש לכתוב דמתקריא ריסה . ומי לא יתפלא על זאת דסהב יקרא את שם בתו ע"ש מדבר ארץ לא זרועה אשר משה רבינו ע"ה קרא שם המשנות ע"ש המשורחות וע"ש תלונות ב"י זהו באמת דבר שאין לו שחר לכתוב גט עפ"י סברא כזאת . אך לפי סברתו למה כתב ואנן מה נעני בתריה על כבוד רבינו זצוק"ל בשם ריוא למה לא הביא לשעתו ראיה מן הפסוק ריבה ד' את יריבי ועוד כהנה הרבה :

ש"נ אות שין או"ק ז' . בסוף הדבור הביא ראיה מדברי הד"ת שחולק על הט"ג אך רבינו חולק בכל פני שמות . והא"ש מביא להלאין וצריך להזהר מן השחוק יותר ממה שצריך להזהר מכעסו ר"ל .

ש"ג אות שין או"ק ט' . בסופו בשני תלוי נכנס דברי בעל הד"ת במחכ"ת מגומגמים מאוד . דאיכא למשמע דגם אם קורין בשי"ן ימנית וכתבו בס' כשר והא ודאי ליתא ע"כ המסגרת . רבותא למימרי תיובתא וקל מסובין לכתוב מגומגם שתם . אך לא יבוש הטוטף התיבות מעולאים מכל הספרים ועלא אותם לעשות יריעות אהלי שם הדומות לאהלי קדר ולא נתן לב לעיין בספר אשר ממנו העתיק או עליו בנה דיק להרום אשיותיו ולערות עד היסוד בה ולא עלה על לב שלא גאון מפורסם אשר תורה יבקשו מפיהו מכל קצוי ארץ ומעינות תרתו נפוצו בכל קצוי ארץ וריבן תורה באלפי ישראל . עליונים עלזו וכל יושבי ארץ ששו בחריפות חידושיו אולי קיים חזקה לחבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מת"י . היה לו לעיין היטב בכל הספר כולו פן יהיה לבוז בלגנות שהדברים מגומגמים ומוציא משמע ממשמע להיפוך . הוי הנבהל להשיג בעללותו להבין דברי רבינו ז"ל . בסוף הספר אמר באיבתו אהדוף אשיג אקים שם לאהלי . ימחול נא כל קורא נעים לשים עינא פקיחא בתחילת הד"ת בשער האותיות באות ז' איך ביאר רבינו הגאון ז"ל בלשון צח ומצוחצח מזוקק שבעתים כזהב. את כל הכנית חילופי השמות באותיו' המתחלפות וכתב בפירוש כופל ומשלש דאם כתב כבין ימנית מה שראוי להכתב בסמך פסול וכן כל מה שנרגש במבטא פסול יעויי"ש כל חלקי ביאורו הלא בלשון נעים המשמח אלקים ואנשים ימלא למרגוע בהרחבת הביאור . אשר

יעידו

יעידו כל בעלי מדע ונבוני תבונה לס"ק אשר לקח רבינו ז"ל מועד לייפות הדבורים. והנגש הזה בא לערוך מלחמה התורה נגד הגדול בענקים אשר כל התור' היתה חקוקה על לבו הטהור ושגורה בפיו הקדוש ולא נמנע מעולם בעסקו בעיון בסוגיות שונות להשיב לכל שואלי' בשאלות נכוחות. וגם בהיותו במרחקים מביתו טרוד בדרך בלי ספרים הרבה להשיב לכל שואליו בגילה ברחבונה ההרי בוא השאלה לידו. זאת יעידו כל מכיריו. והקטרן הזה מתפיא על רבינו ז"ל דברים אשר לא כדת לא הבין הדברים במקומם. ולא חפש בכל הספר אולי ימצא הרחבת הדבור רק קפץ ונטה לו אחרי שב בלי יסודות מקח רע לקח לעצמו כי לא אלמן ישראל לא אבדה תלי"ת הכמת התורה ובינת נבונים לא נסתרה יקומו בעלי תריסין ויכלמו שכר רדיפותיו הנה וילמדו אתו בינה ויפן אל אהלו. והנה נבאהו רוה גאותו:

שמות נשים אות ת'. אות הסוף בתקוה סגר השגותיו. אך הוצאתו נכזבה. כי בהפזו דימה בנפשו כי לא יכירו בידו הגניבה. אמנם הוכר הגנב ונוצא בלעו מפיו. שלש ישלם ארבעתים בעט"י הב"ש ז"ל תחת השמות תרצה המכונה תקוה והפליא הט"ג הא תקוה שם לשון הקודש ודאוי לכתוב דמתקרי. וגם הלא תקוה שם אינו ותירץ יעויי"ש. וכתב רבינו ז"ל ונראה דע"ש ול"ל תרצה המכונה תקוה דתרצה הוא לשון רצון ותקוה הוא ג"כ מעין זה (דהא מקוים רצון הבא יתברך כמו שקרא למך את שם בנו נח לאמור זה ינחמנו מעצבון) ורק אינו דומה ממש בכה"ג אף שהוא שם הקודש להספרדים כותבים המכונה כידוע שיטות הב"י ז"ל ומהרי"ק ז"ל. והנה הא"ש לא הבין הדברים בבב"י ובמהרי"ק ז"ל לא נאמרו כן הדברים ח"ו ואמת וצדק ונכון הוא שם במקורם. רק כתב וגם ד"ה הביא בענין אחר ולא נהירא לפענ"ד ע"כ. מחבר ספרים זקן ומפורסם וגדול ולובש איצטלא של גאון יאמר על ירוק שחור. מדוע לא נהירא לי' אינו מבאר שום פקפוק רק מאס בטוב והגעל נפשו בנעים. ועיני הכסילים אינן רואות מה שעיני חכמים רואות. וזהו היתרון להכם גלא עפ"י משפט הלשון תרצה ותקוה אשר היו מבולבות בהכונה. לפי שיטת הב"י ומהרי"ק ז"ל כותבים על כה"ג המכונה. וקרוב לומר שהאב קרא את בתו תרצה להפיק רצון מן השי"ת. וכינה את שמה תקוה כי לדברו הוחיל ולתשועתו עיניו צופיות. והיא היפה לא הגמגום. יתבוננו הנבונים ויחכמו החכמים. אך לא מיאן הא"ש בפירושו של רבינו ז"ל ההרון. כי אחר שהירוק הרצון של רבינו ז"ל ודומה כי קנאו בכינוי ההוזר לבריאהו. שינה את לשון רבינו ז"ל במלבוש נכרי ובאמת לא תואר ולא הדר לו. הנה הא"ש תירץ וז"ל ואולי י"ל בלי הגהה אולי ידע במאמרם אשה שהי' שמה תרצה והיו קורין אותה תקוה לסימן תקוה טובה וס"ל כיון דשם תקוה לא נמצא רק לאיש ולא לאשה. א"כ לא הוי רק כינוי בעלמא כמו כינוי בכור או כינוי חכם. ולכן יש לכתוב המכונה תקוה. עכ"ל הרואה בעיון היטב ישכיל כי דחק למצא הלבבה שכינוי זהו והיינו יוצא כהוגן מקרהו:

ועתה נבחין נא דברי רבינו ז"ל באו"ק ב' אשר שאלוע קושית הט"ג ז"ל כתב ולפ"ד דאם קורין אותה תקוה כותבין תקוה דאינה שם הקודש. כיון שלא במעגו שם זה. רק הוא כינוי לשאלה. ולעיל בפתיחה לשמות אנשים ונשים כתב רבינו ז"ל סוף אות ע"ו ד"ה הב"י וז"ל רבינו ז"ל שם. אך אם שם הקודש אינו רק שבא מחמת גירעון או לסיבה קלה שמי שנולד בשבת קורין לו שבתולה וכדומה כותבין לכ"ע המכונה שאינו שם כלל רק לסימן בעלמא כ"כ הב"ש ז"ל אות שין ועיין ג"פ גבי בכור ובעזרת נשים גבי בכור. וכו' עכ"ל רבינו ז"ל שם. ועתה הכירו נא אחב"י שיש כה נגד אחינו למי האמת. הלא שפתי רבינו ברור מללו דשם הקודש כמו בכור אינו אלא לסימן וכותבין המכונה. הביטו וראו לדברי רבינו ז"ל כאן דכתב דהאי שם תקוה אינו שם העצם הקודש. דהלא לא שמענו לאשה שם תקוה מעולם רק הוא כינוי שכינה האב נבתו בציפיתו כל טוב מאת השמים כמו שאמרו חז"ל בית תינוק ואשה וכו' יש סימן. ושמו כל האוהבים את תוחלתם לטוב בכינוי תקוה. ועתה שקולו נא במאזני צדק אם לא צדקו דברי רבינו ז"ל עד מאוד. ואינו צריך הלבבה של כינוי הא"ש. אשרי למי ששם תקותו בהשי"ת והנה מיגיעו הוי נוטה אהלו ביתדות תורה ובמעדעות בוא ימתחהו. אבי כמעט רגע לשון שקר. ושפת אמת תכון לעד.

הרי זה לקט שכחת הדפוס משתח האהל סוף דבר ושוב יצא ס' ד"ח יש ראי' ברורה לדברינו כדברי הר"ן ז"ל מדברי הגאון אבני מילואים הרב הקצ"ה ז"ל בסי' ל"ב ס"ק ב' שכתב וז"ל לאחר שהביא הריטב"א ונראה דאפילו נימא דשמו ושמה מעכב בשטר קידושין ובעינן מוכח מתוכו היינו דוקא במיחד בפירוש ואומר בהך פלונית מקודשת. ובזה בעינן שיהי' מוכח מתוכו וצריך לכתוב נמי בשטר בהך פלונית כי היכי דליהוי מוכח מתוכו שמקדש לפלונית אבל אם עיקר הקידושין אינו אלא בהך שהם דכולן בכלל ואחת מהן מקודשת דלא בעינן קידושין המבוררין לביאה. וכהאי דקידושין (דף כ"ג) א"כ ה"ה כשכותב כן בשטר בהך מקודשת הוי קידושין וכולן צריכין גט ולזה הוי מוכח דאחת מהן מקודשת וכמו בקידושי כסף כשאומר שהם בהך מקודשת עכ"ל ודו"ק:

אך כונת הא"ש שהביא רק דברי הר"ן וגם זה ברמז וחידה. מבלי לציין מקומו רק הר"ן בקידושין. רחוק מן שכל האנושי. הלא הרשב"א והריטב"א והב"י בסי' ל"ב והשו"ע שם כתבו כן דצריך שמו ושמה בקדושין כמו בגט וזה קאי אדאורייתא. ומה הטעם את הא"ש להביא בשפאי ובלאט רק דברי הר"ן. ובאמת צריך עיון על הב"י ז"ל שהביא דברי תשובת הרשב"א במסופק ולא הביא דברי הרשב"א בחידושיו שכתב לברור וגם לא הזכיר דברי הר"ן אשר גם שפתיו ברור מללו. וגם על הרב כנה"ג ז"ל יש להפליא שהקשה על הב"י למה הביא ספקו של הרשב"א ולא את הודאי של ריא"ז בשלטי גבורים שהכריע גם לברור. וגם הכה"ג לא הביא את הר"ן והרשב"א והריטב"א ז"ל:

אך האמת יורה דרכו דטעות יש להא"ש בעיקר ראיתו לגט מקדושין. ודאי בגט צריך שמו אך שמה כמצא מאנת אנתהי דהוית מקדמת דנא ואם גם נלמוד קידושין מגירושין צריך בקידושין שמה בפירוש. דהא לא הוי כפירת דברים בלא שמה. דהא לא ידעינן מי זאת אנת משא"כ בגירושין הרי ידעינן דראובן מגרש את אשתו. והא"ש מתוך הלעשה ומהירות לא הבין דברי הר"ן ז"ל ואת דברי שאר הראשונים לא ראה ולא ידע והנמהר הזה מקפה ומפרק להררים הגדולים אבן דעלמא ז"ע. ומדברי הריטב"א הנ"ל ז"ל יש סתירה גמורה לסברת הא"ש אשר משתבח בה מאד ולבשו פניו עליה דנמיה.

ומשיך הא"ב דלשמה. ושמו ושמה שוין בהגה אחד. דמשמע דשמו ושמה חשוב לשמה יעויי"ש. והנה הא קמן דהריטב"א (קדושין דף ע') כתב וז"ל ולענין שמו ושמה איכא מ"ד דכיון דהוי' ויציאה מקשינן בעינן בשטר קידושין שמו ושמה דבעינן ספר כריתות היכא מוכיח מתוכו היכא עושה כריתות וכיון שכן אף בקידושין כן. ומדלא מדכרינן לה בשום דוכתא כדשקלינן וטרינן דבעינן לשמה ומדעתה. משמע טפי כסברת מקצת רבוותא ז"ל דלא לבעי בשטר קידושין שמו ושמה מוכיח מתוכו דבגט גופי' מדרבנן הוא מתקנת ר"ג דומיא דשם עירו ועירה וכו' יעויי"ש. והנה נראה בעליל דלא כהא"ם דהרי בשטר קידושין בעינן לשמה. ושמו ושמה לא בעינן ואדרבא הריטב"א ז"ל מביא ראיה דלא בעינן שמו ושמה דלא מדכרינן שמו ושמה אלא לשמה בקידושין בודאי לא בעינן שמו ושמה. ותיובתא להא"ם תיובתא ומה יענה לסברותיו אשר בדא מלבו מתוכו ובוכו.—ד' יאיר עינינו בתורתו ללמוד לשמה באמת ובתמים אכי"ר:

תם של"ב"ע

במקום שיש רודפין יש מצילין בס' קיצור שו"ע סי' ס' ס"ק ג'. עבר עליו רוח קנאה לפקפק על דברי שו"ת ד"ח ז"ל סי' ע' ה"ב. ונפל הערה א' בשולי דף ג'. וזה הובא בשו"ת דברי חיים סי' ע' וז"ל ומה שמסופק אם לענות אמן אחר ברכות קטנים משום שאינם נקיים. הנה וכו' מותר לענות אחר ברכת הקטן דהא לדידן לא איכפת לן מה שפי טבעתו אינו נקי. והקטן גופי' אינו בר חיובא ולכן מותר בודאי. וחייב לענות אמן אחר ברכתו עכ"ל. וכתב אח"כ הבעל קיצור שו"ע. והנה כבר שמעתי מפי גאון א' שיחי' דהוראה זאת אינה נראה לו. וגם לפי ענ"ד יש לפקפק דמה בכך שהקטן אינו בר חיובא מ"מ הברכה יוצאה מגוף מטונף וגרע טפי מברכה לבטלה שאסור לענות אמן אחריה. ועוד הרי הא דעונין אמן אחר ברכת קטן אינו אלא כשהוא מברך לפטור עצמו ומטעם חינוך. וכשהוא מטונף אין כאן חינוך. ופשיטא שהמחנך את הקטן צריך לחנכו במצוה ולא בעבירה. וכשהוא מברך בהיותו מטונף אין זאת הברכה ראויה לפטור את עצמו ואסור לענות אמן אחריה כנלפענ"ד ואכמ"ל עכ"ל ההערה. ומי יחשוך עצמו מלהשיב על הערה חדא דפסק רבינו ז"ל בד"ח הוא ברור כשמש. ולמה יטעו העולם הקוראין הקיצור שו"ע ולא יברכו אמן אחר ברכת קטנים והרי עונש גדול על השומע ברכה ואינו אומר אמן. ואיך נתאפק להסיר מכשול מלפני פשוטי עם הרואין הקיצור ש"ע וסוברין כאלו הלכה למשה מסיני כך היא. ובאמת נהפוך הוא כי טעות גמור הוא שלא לענות אמן. ואם הוא משגה עורים בדרך מצוה גדולה לנהלם בלי כושל אל דרך האמת ומצוה לפרסם הטעות לעין כל. ומה גם כי מזדון לב ומשנאה ידוע רצה לקחת נקמה להשפיל כבוד אדמו"ר הרב הגאון בד"ח ז"ל. ועד מה כבודו לכלימה הלא הקיצור שו"ע אשר לפנינו היא הוצאה שניה עשר. ועד מתי תאכל תבערת הנקמה יקבל הרובה קשת את אליו בחזרה. כי קשת רמיה היא וגולל אבן אליו תשוב. הנה מה דפשיטא לי' לנאה הזה דהברכה היוצאה מגוף שאינו נקי גרע טפי מברכה לבטלה. בודאי טעות גמור הוא דהא ברכה לבטלה כעובר על שבועת שוא. וכאן בגוף שאינו נקי באמת אסור לברך כך. אך אם בירך ועבר על והי' מחניך קדוש. וידי ברכה יצא דהא הוי כאוכל מצה של טבל דלא הוי מצוה הבאה בעבירה. והראי' דבמקום שאין להעלות על דעתו שיש טינוף אם בירך יצא אפילו בתפלה. ואם הי' מקום שפשע עכ"פ ידי הברכות יצא ואמאי הא אסור לברך וגרע מברכה לבטלה זה ודאי אינו. ומאי דפשיטא ליה דהמחנך את הקטן צריך לחנכו במצוה ולא בעבירה שכח או לא למד דקטן מאכילו מפסח שלא למנויו. דהא כיון להשיגדל יהי' מן המנוין. גם כאן הא להשיגדל בודאי יברך בגוף נקי ושפיר הוי חינוך:

ועוד הא כתב הש"א דאם הזמן גורם הותר אכילה שמאכיל את הקטן אסורה. רק אם הוא איסור בעצמו. וגם כאן הברכה בעצמה ברכה היא רק משום שהגוף אינו נקי והוי חינוך גמור. דהא אינו מחוייב לחנכו על והי' מחניך קדוש דאי אפשר לעמוד בגזרה זו ולברך מחוייב לחנכו. והראי' דהיודע לשמור תפילין אביו חייב ליקח לו תפילין. והיודע לדבר אביו מלמדו תורה וק"ש. ואמאי לא תני היודע לשמור גופו בתורה ג"כ. אלא דאינו יכול לחנכו בזה. והא דכתב וכשהוא מברך כשהוא מטונף אין זאת הברכה ראוי' לפטור את עצמו. אמאי כיון דאינו חייב בוהיה מחניך קדוש. דהא על הקטן אין שום חיוב מצוה אלא על האב משום חינוך. ובהי' מחניך קדוש אינו בר חינוך. ושפיר נדקו ומדוקדקים דברי רבינו ז"ל כיון דהקטן לאו בר חיובא הוא ואינו מחויב לשמו' גופו ולהזהר מלברך בגוף שאינו נקי. ומה שכתב ואסור לענות אמן אחרי' אינו שייך על זאת הסברא של ה ועוד. אם היו צודקין דבריו הראשונים דגרע מברכה לבטלה שפיר אסור לענות אמן אבל לפי הועוד אינו מכריח. גם לפי סברתו כ"א דפטור מלענות אבל איסורא מנא לן. והנה הידור הערה זו היתה נאותה לכהני און במצרים שהיו עונים למבקשים מהם עתידות בדברים דמשתמעין לתרין אפין שלא ילכדו אם לא כדבריו הי' העתיד. גם המעורר הזה דיבר קצרות בדרך חידה ועירבב דברים כמצולה מרקחה וכים נגרש. הועוד לבדו היא בעלת שלש רגלים. אך מועדים המה בלי סומך וכשל עוזר ונפל עזור. אך הטעות היותר מפליא הוא וכי השונה אמן אחר תינוק הוא משום חינוך. הנע עצמך האב חייב לחנך בנו. וכאן וגם בשו"ע הא מאחרים איירינן. ובזה ודאי טעה טעות גדול ומה לו ולצרה הזאת להביא לכאן לקיצור שו"ע שלו דברי התשובה מן הד"ח ונפל לו תשובות שאינן הכרחיות לו עד כמה כח השגעון מביא את האדם לידי שטות—באמת לא שת המערער עינו אל דברי הש"ס ברכות כ"ב ע"ב. המתפלל ומצא צואה במקומו א"ר אעפ"י שחטא תפלתו תפלה. מתקיף לה רבא והא זבח רשעים תועבה אלא א"ר הואיל וחטא תפילתו תועבה. והנה בין להו"א בין למסקנא הכל תלוי בחטא. ולזה דברי רבינו ז"ל נכונים ומדויקים מאד. דהא קטן לאו בר חיובא היא וכיון שלא חטא אינה תועבה. ויעויין בא"ר דהביא מהרא"ב"ן דהאי במקומו הוא באותו מקום—יראו ישרים וישמחו וכל עולה תקפץ פיה:

בעמוד הסמוך לזה הרעים על גאון הדור קדוש ישראל הרב התניא זצוק"ל. הגם כי מטרת מלחמתינו בעה"י רק להסיר עקבות קשתו מעל מאור עינינו ז"ל. אך חכם הכל קרוביו ואסור לראות איך יסחבו את כבודו לעפר. והמערער הזה עשהו ח"ו טועה בש"ס מקור ההלכה הזו. ומי יתעצם כח לשתוק לזילותא כי האי. הרב התניא ז"ל כתב במהדורא קמא מי שאינו אסטניס ומקנח באצבעותיו

באצבעותיו ממש לא יקנח בימין. אמת במהדורא בתרא השמיט זה וכתב סתם כמו בשו"ע. והמבקר מיעוט עיונו הטעהו לאמר הלא המותי ראיתי מקום לטעות ולהטעות את הבריות בקושיא פליאה. וכי ר"י ור"ע לא קנחו באבני' מקורזלות. ועוד באמר מכה אין ברירה מותר מספק. הא יש ברירה באבנים. אך נתבונן על מחבר ספר ושנים עבר פעמים הדפיסו בדפוס. ואיך יטעה וילבישו פניו בקושיא כזאת. מרה כל נשלח את המתפלא הזה לכל מדינות הספרדים אשר אין גם אחד מן המהדרין בלא ילך לביה"כ וכלי מים בידו לקנח. כי מדקדקין מאוד על נקיות. וגם בפולין כל המדקדקים על תפלה רצויה יש לשם מים מוכנים לקנח. ואם המערער הזה לא נתן לב מימיו לדקדוקי מצות. ולא התגלגל בין המדקדקין במצות מה נעשה לו בזוה לא ראה. אך כל העולם יודעים זה ברור. והירושלמי בסוף המוציא הביאו הא"ר ז"ל מפורש באר היטב מים בליקק כלב ועוד מים בהשב שם אין מקנחים בהם. וז"ל סידור האר"י ז"ל יזהר בלא הדבק מעט צואה בפי הטבעת. דבמקומה מעכבת התפיל' רק יקנח עצמו היטב. והספרדים נוהגים לרחוץ במים והוא נכון כמד"א ומצואתו לא רוחץ. והא"כ כתב ולא יקנח בימין רק בשמאל ולא באצבע האמצעי שכורך בו רצועת התפילין עכ"ל. אך מנהג העולם ומן הירושלמי אינו יודע המהרהר ריב בזה. אך איך לא פקח עיניו הא רש"י ז"ל שבת ק"ב ותב"י ושו"ע דקדקו דאף לאחר נטיל' לא ישמש הדיר באותו מקום מאי זה הדיר והמיד. אם לא נשרשו דודאי צריך למשמש דשמא אינו נקי לגמרי. מן האבנים מקורזלות. וא"כ מה הרעים על הרב הגאון ז"ל.—ועוד נבהלנו הם יודע להשיב מהאי ש"ס גופיה בהקשה זאת. הא ר"ע ראה את ר"י רק פעם אחת איך נהג בביה"כ ודקדק ממעשיו דאין מקנחין אלא בשמאל דילמא איתרמי פעם א'. ועוד קשה יליצא בארעא וגיורא בשמי שמייא השמאל שמניחין בה תפילין מותר לקנח. בימין שקושר רק התפילין אסור לקנח. יעויין במהרל"ח אלא ודאי דרק על האצבעות הקפידה כיון שקושר באצבעות. והא ראי' מאצבע האמצעי של שמאל. וא"כ ודאי ר"י קינח בימין באבן אך לנקות לגמרי קינח במים באצבעותיו. ומזה שפיר דקדק ר"ע דאין מקנחין אלא בשמאל. וגם אמר מאי ברירה יש אם רוצה שיהי' נקי בבירור בודאי צריך למשמש בשמאל והמערער לא ידע בין ימינו לשמאלו ומתלוצץ מן גאוני הדור אשר לא ידע פיתת חולין שלהם. והלא כאן במהדורא בתרא לא כתב הגאון בעל התניא ז"ל הא דמי שאינו איסטניס. מאי לאפרושי מאיסורא ראה המערער להקל בכבוד הגאון ז"ל. במהדורא קמא. אין זה כ"א רוע לב להתקומם נגד גדולי הדור השי"ת יקרב גאולתינו וירום קרן תורתו הקדושה. ויאיר עינינו בנפלאותיו:

הגה"ה ובכל זאת הוסיף סרה והדפיס גם בשנה העברה את בתי הנשים ולא חס לכבוד הגאוני' ולא הטה אוזן למוסר:

עד הנה עוררנו באהבה המקברת נפשותינו אל קדושת רבינו הגאון זצ"ל להציל כבודו מיד הרודף. ועתה נוכיח את המחבר הא"ב אשר גם קשה הסופר מידו נתנה. אשר שם כתב דבר המבהיל. ואשר הודיעוהו שיתקן את עותתו ואת הקלקלה אשר יצאה מתחת ידו. וגם בעל הרהור הודה כי לא דבר נכונה בה. אך עדן עמן ידו בצלחת. אי לזאת נוכיחנו על פניו כי בשני אותות שם מחריב עולמות. וגדול עונו מנשוא. ומי יכיל את כובד

שחטא אשר פגם בשני אותות. בקה"ש כתב בתמונות האותיות באות לד"י עפ"י שו"ע שכותבין היו"ד בעוקץ ימין. עפ"י האר"י בעוקץ שמאל. ויש לתקן. והנה די היה לרגל המלאכה אשר לפניו להציג את השיטות. מי ביקש מידו הכרעה שיש לתקן. והנה כאשר שאל מאתו שואל אחד מדוע כתב כן. והלא בכל מקום שאין פלוגתא בש"ס נגד הזוהר קי"ל כהזוהר. אז לקח השואל ויראהו בהקדמת הזוהר תמונת הלד"י ע"ד הקבלה. ולא האמין עד אז כי כתוב בזהר. ואז הודה בעל הקסה"ש כי גם רבו הגאון המפורסם מוהר"ש א"ש זצוק"ל לסוף ימיו התיר תמונת הלד"י בעוקץ שמאל. אך באשר נשאל המחבר הנ"ל מדוע כתב כן לתקן וכי כך היא ההלכה. אדרבא ואדרבא גאון אחד בליט"א קדוש מפורסם עמוד אשר עליו נשען בית ישראל אוסר התקון בס"ת כי יהי' כמגומר ע"י רבני כל היודי"ן בגלדי"ן בס"ת. גם זה לא הניא את לבבו לתקן מה שפגם בקסה"ש. נא שם הקוראים הנעימים השליחה לשום על לב הענין הזה. כי כבד כעס המתנגדים על המתנהגים. על דרך הזהר בזה כי יש כמה וכמה מאות ספרי תורה הכתובים עפ"י הזוהר ומונחים בקרן זוית כמה שנים מבלי שיקראו בהם שום פעם ומרגלי בפומיהו ספרי החסידים פסולין ר"ל. ומראים באצבע כי בקסה"ש מפורש שיש לתקן. והשוגג הזה לא עלה אשר על דעתו עד היכן מגיעין הדברים. וכמה ס"ת נגנזין על ידי פסקו אשר בעצמו לא ידע מקורו על כן נעתיק פה הלא התשובה א' מס' השיב משה מן הגאון הקדוש איש האלקי המפורסם לשבח ולתהלה מק"ק חוסלי ז"ל. הוי מאן גברא רבא היה מהעדן בתשובתו הרב הגאון רשכבה"ג בעל הח"ס זצוק"ל. וז"ל התשובה סי' נ"א (מהלק יו"ד) באלה שיש ס"ת שכתוב באותיות הלדי"ן בעוקץ שמאל ואיזה בעוקץ ימין מה דינו. תשובה בלידו הנה צורת הלד"י לפי המבואר בב"י וב"ח סי' ל"ב. דצורת היו"ד הימנית פניו למעלה משמע קצת כעין שכותבין הסופרים שלנו דהימנית ראשה לפניו דהיינו יו"ד ישרה. אבל במג"א במורים למהרל"ש צורת האותיות של כתיבת תפילין היתה דיו"ד הימנית יהיה הפוכה דהיינו הראש לצד חוץ. והנה שמעתי דהלד"י של כתב האר"י תמיד הוא כן. והנה מבואר שם במג"א במורים בשם מהרח"ו והאר"י זצוק"ל דהשינויים שיש בצורת האותיות בין הספרדים והאשכנזי' יש סמך לכולם וכולם עליונים ושמכון עילאין עיי"ש וא"כ אלו ואלו דברי א"ח הן ומבואר במשנת חסידים במס' תקון תפילין פרק א' הלכה ז' דבענין ליור האותיות לא ישנה ממנהגו אם אפשר לו כי שורש יש לכל אלה המנהגים למעלה. אך מבואר למעלה שם דאלו האותיות אשר לייר שם בפרטיות לא ישנה לכל המנהגים והלד"י אחד מהן כמבואר שם בהלכה ה' ובהלכה י' דהיינו שיהיה י' הפוכה בקו ימין דהיינו כעין שכתב במג"א במורים וכו' כללו של דבר דאין בזה מחלוקת שיהיה לצד אחד פוסל צורה זו ולצד השנית פוסל צורה שניה דיהיה שייך הרתי דסתרי אהדדי שנכתב אלו כך ואלו כך. דכ"ע מודים דשני הצורות כשרים הם רק דאלו נוהגים כך לכתחילה. ואלו נוהגין כך לכתחילה אבל לענין דיעבד כ"ע מודים דשניהם כשרות הן. וזה ברור בלי פקפוק. ובזה שמעתי שיש פוסלין תפילין הנכתבים ע"ד האמת דהיינו בהלדי"ן שהיו"ד של קו ימינה היא הפוכה. הוא

מתחרין ידיעתם בנגלה ובנסתר. שאין להם משיג בספרי חכמי אמת. מ"מ אין להם לפסול דיעבד עכ"פ דעל הה"ג נאמר ודאי בהגהת זקנו הרמ"א ז"ל דאם שינה בצורת הכתב לא פסל דהא ודאי אם נדמה לאות אחרת וכו' וכיוצא בו ודאי פסול הוא כמבואר בא"ה סי' ל"ב א"ו דרך על כיוצא בזה נאמר הג"ה הנ"ל שכל האות כתובה כתקנה רק שהציור קצת נשתנה. וזה ברור בלי ספק עכ"ל תשובת השיב משה. והנה מי שיש לו מוח בקדקדו ע"כ מוכרח להודות לדברי הקדוש הנ"ל. ואין לפלוט פה כי אין להעלות על הדעת שיהיה פסול הס"ת בצדי"ן משמאילים השוקלין. ועתה איך עלה על דעת הקשה"ס לתת מכשול לפני העולם שלא לקרות בס"ת הנ"ל כל ימיהם עד כלותם. וכי בשביל הוא כך. בשביל כי רבו הגאון ז"ל התיר למה פסל מה שהכשיר רבו! ולמה צריך לתקן את שאינו מעוות. ולמה יגנוז ס"ת למאות אשר כשרים ועתה נוכיחנו עוד למה לא עיין כל צרכו טרם כתבו הפסק. וכי רק עפ"י האר"י ז"ל צריך להיות שוקין היו"ד בצד שמאל. והלא הרב ב"י ז"ל בסי' ל"ד העתיק תמונת האותיות מן ספר ברוך שאמר. והלא בספר הנ"ל מבואר היטב באלפא ביתא הרביעי כלד"י היו"ד כמו וא"ו הפוכה יעויין שם בסוף הס'. ואיך יעלה על הדעת שצריכין אלו הס"ת בצדי"ן הפוכין תקון וא"ל לא יקראו בהם. והלא הברוך שאמר אשר ממנו נובע כל עיקר כתיבת האותיות כותב דוקא כמו וא"ו הפוכה. ועוד הלא הרב ב"י ז"ל בעל השלחן ערוך ספר תורה שלו עדיין קיים בביהמ"ד הנקרא צדיין על שמו בצפת ת"ו. והצדי"ן כתובין על דרך השואל ואיך יעלה על הדעת לפסול עד שיתקן. ועוד העידו נאמנים אשר עיניהם ראו חומש א' כתב יד מן רבינו משה בן עזרא ז"ל הצדי"ן כתובים על תמונה השתובה בזוהר. על פי כל הלין ראיות מחויב בעל קשת הסופר לבקש מחול ולפרסם בעולם שגגתו אשר שגג שלא יהיה חוטא ומחטיא את הרבים. אוי להם לבריות מעלבונה של ספרי תורות המונחים בביזוי שאין קורין בהם. ואדרבא הספר קשת סופר צריך תקון. והספרי תורות כשרים מבלי תקון והרוצין לפסול אם יתוקנו מבוא השבב מגומר. וד' יכפר בעד.

במכסה לאוהל עלה א' קטנה הודה בעל קשה"ס על טעותו ובכל זאת הכחיד שם הראיות שהבאתי רק פטר עצמו במה שאמרו חז"ל קבל את האמת ממי שאמרו שמשמע אפילו ממשוגע כך לשונו שם ועוד כתב המלגלג נעשה שואל שלא מדעת. ובאמת היה לו לקשה"ס לצאת בקשתו ולהרים קולו באזהרה שאין צריך לתקן. ואדרבא איסור יש בתקנות. ואם כיסה את כבודו וחס על עצמו וקרא את המעוררו למלוה משוגע. מי בעיניו רואות יראה האמת. ויבין מי הוא הטועה או מזיד ומי הוא המשוגע. דהמגלה ליצן להתכבד בקלון מוכיח האמת אך כדאי הוא וכדאי לסבול הכול רק להציל כבוד ספרי תורה אשר נוס בקשה"ס לתקן. ועתה בעל כרחו מודה שאין צריך לתקן וטעות היה בידו והס"ת ימליצו טוב בעדי ויריקו ברכות עד בלי די והלא אמר עקביא בן מהללאל מוטב שאקרא שוטה מלהיות רשע. והס"ת ויודעי התורה ישבחו את האמת ולא יגנוהו ח"ו וכבר נפל הספסין שלו על העתקו במכסה לאוהל. אשר עשה מעיל המעילה בקודש לכסות בשתו בטעותיו בהשגותיו וכבר נתוהו במאה עוכלי כל גדולי הדור על אשר נתבא במכסה דהויא לנוס מפני תשובות ההשגות. ולא כן דרך המנהיגים בקרני התורה. לגנות ולבדות שם רע מלבו אשר לא בערום כל יודעים וכל מכירים. אמת אמרו חז"ל אשרי מי שחושדין אותו ואין בו אך ח"ו זה לא הפסד הוא כי אם זדון מרד ומעל. לחפות על טעותיו. ולהוציא שם רע על מי שלא נחשד מעולם והשם ירא יצדיק את השפנות יושב בשמים ישחק לכל זה ויבקש את הנרדף. והלא מתחילה היה רודף את דברי חיים בבבל ודעות רוח ועתה שמני מטרה לחציו אך ה' מגן בעדי:

בבינוני שם מלקט עצמות שהפליא המכסה. והראה באצבע ליפעי' כ"ו עוררני לרעיון נפלא להבין שבת גדול בסוף פרק שירה. שנאמר שם כלבים מה הם אומרים בואו ונשתחוה ונכרעה לפני ה' אלדינו. מוסר השכל יש ללמוד משירה זו דהנה ישעי' הנביא הוכיח את ישראל ללמוד מן השור והחמור. ואמר ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו עמי לא ידע וכו' מלפנו מבהמות הארץ להכיר טובות הבורא כ"ע ולהודות עליהם. והנה ביום פרק השירה מלמדנו אך אל הכלב ענל והכם להכיר עוד יותר ויותר. כי רואים אנו איך הכלב שמח בראותו את אדוניו ומראה לו כל מיני הכנעה. ומלחך את שולי בגדיו. ומתפלש בעפר לפניו. ומצפה אימתי יקרון לו אדוניו בעינו לצפות פירות ועבדות מה. ועוד יותר יומם ולילה שומר את בית בעליו. ונוטר את כליו ואת כל אשר לו. לקול צעדי גנב או איש שלא מבני בית. יפחד וירעד ומרים קולו לעזרה. וזה רמזו חז"ל במדרש בקין שמסר לו השי"ת כלב לשמרו לבל יפגעהו כל מוצאו, אך רמז לו השי"ת איך הכלב מכבד את אדוניו. ונכנע לפניו. ושמח לקראתו. ואינו כפוי טובה. ומוסר גדול הוא זה לקין שאמר השומר אחי אנכי ורצה לגנוב דעת קונו. והנה אם אנו רואים ומסתכלין בהכרת טובה של הכלבים אל אדוניהם. הלא יפקחו עינינו להשתחוות ולכרוע לפני השי"ת. ולכבד את אדון כל. ולשמוח בעבודתו בגילה ורעדה. ואין בכל החיות דוגמת הכרה זו. והנה ידוע המוסר הנורא אשר למד רבינו סעדי' גאון ז"ל כאשר נתארח פעם אחד אצל איש שלא הכירו מקודם והאושפיזא לא ידע גדולת קדושת וצדקת רבינו סעדי' גאון ז"ל ולא כבדו כראוי ואח"כ באו אנשים משכונת מקום האושפיזא שהכירו את רס"ג ז"ל והפליאו לכבדו ובעל האכסניא כראות כל זה נפל לרגלי רס"ג ז"ל ופייסו בהכנעה גדולה. על אשר לא כבדו כראוי. ורבינו סעדי' גאון ז"ל מאותו יום והלאה הכניס מוסר אל לבו. והיה מתגלגל בעפר כל יום. וצעק גדולה ומרה. בבכי רב על מה שאיחר להכיר את בוראו ית' וית'. ולא עבד את השי"ת בכל כחו. ולמד קו"ח מן בעל האכסניא אשר פייס בהכנעה על שהמעיט בכבוד אדם בו"ד קו"ח בן בנו של קו"ח כמה צריך לבכות ולשוב בתשובה על כמה שנים שלא התחיל להכיר טובות השי"ת. וגם מעת שמתחיל האדם להכיר את בוראו. הלא כל יום ויום ניתוסף בו הכרה. וניתוספין לו טובות ולכן צריך לשוב בכל יום ויום אשר לא נכנע אתמול בהכרה רבה כראוי ולעבוד אותו. בלב שלם וברצון גמור. והנה פרק השירה מעוררנו למוסר זה. ומראה לנו הכנעת הכלב לפני אדוניו. ושירה יקרה זו עלתה כתר מכל שירות הברואים. על כן יפה עשה המכסה וקרא אותי כלב. כי בפרנסתי המקומצת אני נותן שבח והודי' להשי"ת יותר מכאשר הייתי רב בגליל בהרוחה רבה. כי רוח המושפל לא יעלה

כי

כי. ואין לי להתגאות בכבוד וגבה לב. ונגה האיר ה' את עיני במוסר הנ"ל. נחקורה נא ונתבונן בדברי היום פרק השירה אך בהתענה ר"י תלמידו של רהב"ד פ"ה הענייות להודיע לו למה זכו הכלבים לשירה שיקרה הזו. והלא כתוב בהם והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה. והשיב המלאך מן השמים לר"י שזכו משום שקיימו ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו. ועוד מפני שבצואת הכלב מעבדין עורות לתפלין ומזוזות. ומסיים המלאך ולענין השאלה שבאלת חזור בך אל תוסף דבר עוד בדבר הזה כמו שכתוב שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו:

ויש להפליא כלא השיב המלאך נכוחות למבין שני תירוצים עצומים. ומה יש עוד לזעוק על שירת הכלבים ומה יש עוד להוסיף בזה. אך לענ"ד י"ל שני קושיות תמורות השאלה ר"י תלמידו של רהב"ד זי"ע ועוד שם שאלתי' אשר ברמז הראה. הנה מן הכתוב אשר השיב ר"י יש שתי שאלות כנגנות. על שירת הכלבים. הנה עינינו רואות כי העז נפש לא יכיר טובה. וכל מה שמרבים לו חסדים עוד יוסיף עזות להקטין הטובות ולא יתן הודיה ולא יהכנע לפני המתחסד עמו. וכל זה יעיד השום והנסיון. והנה החובות הלבבות כתב כי לא תתכן הכרת טובה והודאה בלב שלם כי אם אחר שהגיע דעת המקבל טובה. וימלא מגוע בנפשו משלימות הטובה. ואם חסר שלות שנפש בהטובה לא תושלם הכרת טובה. ואינו יכול להודות עליה כי תאות נפשה לא שבעה למדי. ובזה יש לפרש דברי המדרש רבה משפטים. א"ר אלכסנדרי בא וראה כמה גדול כוחן של מוציאי מעשרות שמהפכין דבר ארירה לברכה שנא' השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל. ובהקירה החובות הלבבות ז"ל שונה המדרש דהנה אם הלקת שדה אחת למודה להוציא מאה כור ובשנה בצורה לא הוציאה כי אם עשרה. הלא יתאמן לב עובד האדמה איך להפריש מהשה לעני מתבואתה בדהו. אשר נפשו לא שבע ולא ירוה ממנה. אך השר דעת ומכיר שהכול מן השי"ת. גם המעט אשר למח בשדה מאת אלקים היא וצריך להודות עליה. משפך בזה את דבר ארירה. לברכה ונותן הודי' בהפרשת המעשר כאלו שבע מברכת ה'. ולמדו זה מן הפסוק השקיפה ה' מן השמים גם אם ישקיף ה' וכל השקפה היא מעט ברכה. אנו מכירים טובה ומשיבים לברכה. והנה ר"י השאלה התמיהו על שירת הכלבים שהם עזי נפש ועוד כי לא ידעו שבעה. והאיך יתכן שיאמרו שירה והודאה והשיב המלאך תשובות נאות הלא ראינו שמצרים שלא יחרץ כלב לשונו על בני ישראל והרי אינם עזי נפש רק נגד החוטאים בנפשותם. ורק שונאי ה' ישיכו וינבחו עליהם ועל בחירי ה' וכגולהו לא ירימו קולם. שנית השיב המלאך דהנה כתב הרמב"ם בפירוש משניות בפרקי אבות על פסוק כל שולחנות מלאו קיא צואה דאם יתבונן האדם בעת אכילתו מה יהא סוף המאכל ומה יתהוה ממנו ימאס את תאות האכילה ולהרבה ישתגה יעויי"ש מוסרו הטוב. אמנם צואת הכלבים אנו רואים מתעלה יותר ונצרך לעיבוד עורות מזוזות ותפלין הרי תיקון גדול יש למאכל הכלב ועל כן אומר הכלב שירה ומודה להשי"ת יותר משאר בע"ח:

אך השאלה הב' השאיר ר"י תלמידו של רהב"ד למה בחר ה' בשירת הכלבים שלא מזיקים יקראו שיין בבא קמא ע"ש ועוד הלא כתבו בעלי מוסר האמיתים המספר להר"ר מתגלגל בכלב ר"ל ואיך השיב השורה את הכלב לעורר שירה משובחת נפלאה. ולכן רמז המלאך ג"כ עלילות תמים דעים. הלא כל הזיקים ועונשים מביא האדם על עצמו ע"י מעשיו הרעים ושומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו וה' מגן בעדו ויפלט את החושק בו. וישגב את יודעי שמו אכי"ר:

מה ששפך זעמו עלי. יש לדונו לכף זכות. כי לא לו יגיעו לריק. והעלה חרשים ונופלות ממצולות ים אשר ירד שמה להעלות מרגליות ואבנים טובים לעטר ראשי כגבור עולה. ועוד יש לדונו לכף זכות. כי לא מלבו עשה. ולא הוא לבש קנאה ונקמה. כי אם השיאוהו מתנגדים בקלון אחרים. ויפתוהו בכחש וכזב. ובעל הא"ש כבר תם כחו וגם שיבה נזרקה בו. ולא עמד נגד מתעיו. והכשלון השגותיו. נתקל גם לחזקם ולהאדירם. בהוצאות שם רע אשר בדו לו אחוזת מרעיו. ובזלזולים אשר כל רואיהם יכירום. כי היפך המדות טובות לרעות ואז השבת לגנות. ואין להתוכח עם איש זקן. וגם על המשיאים אין חרון אף. כי בדמיונם ובתאות לבבם הזדון שבו כי מצאו מקום לגנות את אשר נועדים לנקום זה כמה. ולו חכמו והשכילו. כי יתחתכו מעיהם ולבם עליהם יכאב בראותם עצמם בדאים. כי עד עתה איש לא זכר את הרב מאדא ומי יפן לבו על חסיד אשר השליך את כל הייו אחרי גיוו. ומאס כל הכבוד וכל פרנסתו. וכל אוהביו ומיודעיו עזב. ובחר לו הייו לצער ומכאוב. נשא אלו מעירות ואפדני רוזנים. והרחיק נדוד וקיבל מוטות עול גלות מי ינוד לאם. ומי יחמול על המאבד טובתו לדעת. כמו שכתב השדר היום ז"ל שתקנו חז"ל לומר כל אמירה בלשון תרגום למען לא יביאו דעתם השונאים אל שורף הלהם אשר ממנו האדם חי. ומאבד עיקר הויתו ומבטלו כעפר. ורומסו לארץ. יעויי"ש דבריו המתוקים. אך שונאי אשר הטו את לב המחבר הא"ש. לירות חציו האדסיים השכילו ונכשלו. כי הגידופים והחירופים שהשכילו בהם כל נבוני דעת ויחקרו ויבחנו. ויאורו אחר האמת. הלא ימלאו גרון כאור היום את כל השיפוך. ויתברר הכול לדאבון נפש מוציאי הדיבה ואז השדי ביקרא אחוגריכו זילי. ועדי שקרים ראשם הפוי וקודר יתכלמו. בור כרו ונפלו בו. אך מה שחרפו והקילו בכבוד כל רבותי הגאונים הק' זי"ע זצוק"ל שבדה עונש וגדלה השאלה עד שמים ואין לי להשיב כי אם מה שיען הראבי' הכמה ז"ל להשרים על בזיונות ולומר לך ה' הוחלתי אתה תענה מה יש שכה אנוש להשיב. השי"ת בעל היכולת הוא יענה את הכול. מורי ורבי הרב הגאון החריף בעל ישועות שלמה ז"ל מי ירים ראש לזלזל בכבודו. הלילה. חריפותו וקושיותו מפורסמים. ומבלעדי כי ראינו מופתים רבים ממנו פעם נתפחד בלילה ולא ידע למה. השכם בבוקר הלך למדוד מקוה ומצאה חסר. פעם נרעד בלילה והיה לומד ב' דפים שם בעיון בשוק' השכים ובדק אחר השו"ב ומצאו פסול. וכמהו שבטן שנו הנחמד מו"ה עוזר נ"י אשר לא נודע ואמר מו"ר ז"ל התפלים עם השיבה עד שתאך הרופא השכן והוציא המהט עין בעין ראינו הואות לטובה. אך בזאת הלא הראה כחו הגדול באהבת השי"ת אשר עזב את רבנות שלו והיה נודד בק"ק גוו"ד עד שיצא לאור משפטו כאשר נזכר בסוף ספר הראשון לעיל. על תלמיד גאון וצדיק כמוהו כותב המסכה להוציא מתלמידיו של בלעם הרשע. אל הגאון המפורסם התם סופר זצוק"ל למדתי רק אלו שנה. ומפני שלא היה לי לאכול כי אם לחם לחן הוכרחתי לילך לישובה לפרנסתי. אך הלי"ת גם

בחגי

בחצי שנה למדתי מדות טובות עכ"פ. דייקי ההפוך ממה שהיה המכסה לאוכל. שלשה שנים למדתי השי"ת אל אדמו"ר הרב הגאון הצדיק מו"ה משה יצחק פערלש זצוק"ל בק"ק בהנהגתו. אוי לפה שמגנה את הגאון הצדיק. אוי לעלה שנדפס עליו גנותו. אוי למי שמקיל בכבודו. הצדקות ועניוות וכל מדות נחמדות של הגאון הצדיק הזה אין להם שיעור וערך. אדמו"ר הגאון מק"ק מאקא ואדמו"ר מק"ק בהנהגתו סמכו ידם עלי ונתנו לי הורמנא השי"ת וגם הרב הגאון המפורסם מו"ה יחזקאל שנטע זצוק"ל מק"ק נייטרא כתב לי הורמנא. וכל נבון ויפה דעת לא יעלה ספק בלבו שימנו שלשת הרועים הגאונים את מבית ומדיה על כסא רבנות הנ"ל' הו"ש אוי להם למוציאי דיבה אשר כתבו עלי מתלמידיו של בלעם הרשע. רעה גמלו לנפשם וגמולם בראשם. והנה אחר שנזרתי עצמי מבשר בהמה. ומאוזה פטומה ומכל דבר הצריך בדוקה כמה שנים השי"ת. נסעתי לגאנז אחרי חלקי שזכיתי לקבל פני מרן הגאון הקדוש זצוק"ל אשרי גורלי שזכיתי להתפלל כמה שנים בבית מדרשו הק'. הודות להשי"ת שזכיתי ללמוד כמה סוגיות עמוקות והלכות קבועות אצל הגאון הק' זצוק"ל וכמה חדשים ישבתי שם ולמדתי בכל שבוע סוגיא א' מעניינא דסדרה. ובליל שבת אמר אדמו"ר הגאון הק' ז"ל הילוקא דרבנן בחריפות ועמקות גדול והשתוממנו תמיד על ההכנה אשר עשה ללימוד זה טרם פתח פיהו בחכמה הכה את ראשו ודפק ברגלו כמו שעשה קודם תפלתו הזכה והק' זי"ע ואח"כ אמר חריפות גדול במרוצה ולא נתפעל גם מעט מזעיר אם אמר סברה עמוקה ברוך ה' אשר זכיתי ללמוד אצלו. ולהיות מתלמידיו ולמדתי ההנהגות היפוך מן מה שמגנה המכסה. אוי לו ואוי לנפשו מי שקורא תלמידו של הגאון הקדוש זצוק"ל מתלמידיו של בלעם הרשע לא יקופח שכרו מכל וכל. רק על פניו ישלם לו. גם לזידיטשוב נסעתי שלש שנים פעמים בכל שנה אל כבוד הגאון הצדיק הקדוש מוהר"א ז"ל זכותו יגן עלי גם שם השי"ת למדתי רק הקלה האחרון נגד המדות שמגנה המכסה. אוי מי יקום מכל השוטנים אשר השיתו את הה"ש לגנות ולבזות את כל הגאונים הקדושים עמודי התורה זרועות עולם ולקרא את תלמידם מתלמידיו של בה"ר יגלו שמים עונם בגלוי ובפרהסיא עבור חילול ה' אשר הסתירו ונחבאו אל המכסה, כבוד הגאוני' האמיתים אי אפשר למחול תשי עונותם חקוק על עצמותם ויקר בעיני השי"ת כבודה של צדיקים:

אולם הנה נגלה גדר השלשה מדות של בלעם הרשע במגנה המכסה לאוכל. מני' וביה ליזל ביה נרגא. הנה נעלם מהמכסה ועוזריו ומתעיו. אשר עזבתי את הרבנות בק"ק אדא ובגליל דשם אשר ישבתי בכבוד גדול. ובפרנסה טובה והרחבה ובזכות אבותי נ"ע ובברכו' מורי ורבותי זצוק"ל שמעו כל אנשי הגליל לקול מוסרי תוכחתי נתקבלה. ולא המרו נגד דתוה"ק גם חוט השערה השי"ת. וכמה מורת רוח שהיה עם השוחטים. אך הקהלות הק' ה"ו נטו אזן ושלחו תיכף ומיד את השוחטים שאינם ראוים וכן בכל הענינים. אשר מה שנסעתי לגאנז ונשמטתי את הרבנות כמה חדשים לא היה שום פתחון פה נגדי. ואני בטוב דעתי ובהפלי עזבתי את הרבנות נגד רצון רוב בני הגליל כדי לנסוע לאה"ק ת"ו ואח"כ כאשר מלאה אשתי בהי'לולך לאה"ק והייתי מהשבר פרנס' ארבע שנים הודות לה' ובדקק קל הייתי יכול לחזור אל הרבנות בק"ק אדא כאשר יעידו האנשים הנאמנים שם ה"ו שהיו מבקשים ממני לשוב דרך אדא אולי ישוב הרבנות לאיתנו ואני מאנתי כי כל מטרת השאלי היתה אה"ק ת"ו ולא שקטתי ולא נחתי עד שעזרני השי"ת לבא לאה"ק והנה זה עשתי עשר שנה אשר אני גר פה השי"ת השי"ת יאריך ימי שבתי על אדמת הקודש לטובה. וברוך הנותן להם לרעבים. והחומל על דלים. סבלתי כל מיני גלות ושוני ומכאוב וייסורין אשר גם בחלום לא שיערתי כהנה. ובלא זה שלש שנים אשר הייתי בחו"ל בגליל אדא יעידו עדיין כמה יראי ה' ונגידים שם אם לא היו רוצים להבריחני לשוב ולישב בגליל שלהם גם שלא ברבנות והיו מבטיחים פרנסה טובה ורחבה. ואני מאסתי כל תענוגי חו"ל ובחרתי הסתופף בצל אה"ק ת"ו בחיי לצער ודאגה. ועתה יאמר המכסה לאוכל. אם נפש רחבה ועין גבוהה. יעשה זאת?

אם כך הוא דרכו של תלמידו של בה"ר כמדומה לי שאין בכל העולם זולת המכסה ושותפיו שיאמרו כזאת! וגם מגוף הדפסת המלחמה ימלא פי שוטני הלז. ואיזה נפש רחבה ועין גבוהה יוציא יותר ממאה ר"ך על הדפסה ויעלים שמו על הקונטרס. הנני ישנו בי אם המלא ימלא גם אחד בעולם אשר נתן לי פרוטה עבור המלחמת ומי הוא החומד ממון וכבוד ירעב וילמא וידחוק עצמו ויתן מעות סכום רב על קרן הצבי ויפזר הון רב בלי תקות תשלומין. אדרבה יחקרו נא היטב אם גם אחד יש בעולם שהחזיר לי גם פרוטה בשביל המלחמת:

ידעתי נאמנה כי כל יודעי ומכירי בקיאים בכל הלוכותי כמה פזרתי על הנסיעות לגאנז ועל הוצאות בני לתלמוד תורה ועל הנסיעה לאה"ק ידעתי כי ישחקו לנגאי תלמידיו של בל"ה. ואני לעצמי יודע אני היטב מדחקי ועניי ומרודי השי"ת אקוה כי קמי שמיא גליא מי הוא הבעל נפש רחבה ורוח גבוהה! מי כתב שניאות ומי לצג בגבהות לבו ובוז:

אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שיצא לאור הזדון לב של המסייעים והמסיתים את הה"ש לעון פלילים הזה ויתברר האמת לעין כל ואז יתרפא חבורת לבבי. ויתחבש פצעי מדקרות המכסה לאוכל והפיות אשר כקבר פתוח גרונם וירמסו לעפר חיי, האמת ירפא את הכל. וכל נחמתי אשר זכות אאמו"ר הקדוש זצוק"ל וזכות כל מורי ורבותי הגאונים הצדיקים הקדושים יעמדו לי ולזרעי ולזרע זרעי אכי"ר: